

Тепер зміни передбачають, що “попереднє ув’язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до позбавлення волі день за день”.

Суду дозволяється, при призначенні покарань, враховувати попереднє ув’язнення і пом’якшувати покарання або повністю звільняти засудженого від його відбування.

Зазначимо, що за даними Департаменту комунікації МВС України у першому кварталі 2017 р. ситуація дещо покращилася. Кількість вчинених злочинів порівняно з аналогічним періодом 2016 р. зменшилася на 19 %. За цей час в Україні зареєстрували 427 вбивств, 6 тис. 150 квартирних крадіжок і 4 тис. 391 пограбування. У першому кварталі 2016 р. було зареєстровано 498 вбивств, 6 тис. 344 квартирних крадіжок, 6 тис. 381 пограбування [340].

Отже, хоч і не значні, але зрушення в позитивний бік є, трансформаційні процеси в МВС, важка праця і кадрове оновлення дають перші результати.

1.4. Функції управління в системі Міністерства внутрішніх справ України

Функції правоохоронних органів у будь-якій державі є необхідною передумовою її виживання та розвитку. У чому ж полягає суть проблем управління в правоохоронній сфері? Це вплив на злочинність, контроль та керування процесом протидії їй. Управління в системі МВС, що ґрунтується на політиці держави у сфері протидії злочинності, її динамічна організаційна діяльність спрямована на забезпечення ефективної побудови і дії системи МВС з урахуванням середовища її функціонування [65].

Отже, до однієї з найважливіших сфер, в якій формує державну політику МВС України, є сфера **забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку**. Реалізує ж її Національна поліція, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України [96]

Зважаючи на сказане, а також на криміногенну ситуацію, яка склалася сьогодні в Україні, у цьому параграфі ми акцентуємо свою увагу насамперед на функціях державного управління у сфері протидії злочинності.

Державі в цьому належить найважливіша роль, адже лише в її руках знаходяться заходи та інститути примусу. Через реалізацію функції управління держава визначає напрями, методи та форми протидії правопорушенням. Верховна Рада, Президент, Уряд України приділяють постійну увагу протидії злочинності та корупції в державі. Однак криміногенна ситуація в Україні, залишається надзвичайно складною.

Корисливі інтереси, жорсткий розподіл зон впливу між кримінальними структурами та зрощення їх з окремими представниками державної влади є потужним каталізатором подальшого ускладнення криміногенної обстановки та зростання злочинності.

Цілком очевидно, що сучасній злочинності повинна протистояти високоорганізована, ефективно керована система правоохоронних органів [65].

Мета державного управління в цілому полягає у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку усіх відповідних соціальних структур, вирішення загальних завдань шляхом створення та організації діяльності спеціальних органів та громадських організацій, які здійснюють управління в різних сферах. У сфері протидії злочинності метою державного управління є захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Юристи стверджують, що основні причини неефективної протидії злочинності та корупції в Україні зумовлені зокрема неналежною правовою базою та неефективним її використанням правоохоронними органами.

Здається, в Україні є всі передумови для протидії злочинності: існує відповідна правова база (хоча й потребує певного удосконалення), підписано та ратифіковано міжнародні конвенції про міждержавне співробітництво; реформовано правоохоронні органи, зокрема створено Національну поліцію, створено нові спеціальні структури протидії корупції та ін. Утім головна причина незадовільного стану протидії злочинності убачається у неефективному використанні нормативно-правових актів та недостатньому рівні правового регулювання діяльності органів у цій сфері, що не відповідає масштабам злочинності та ступеню її суспільної небезпеки.

Україні у спадщину від СРСР залишилися окремі, не об'єднані в єдину самодостатню систему, управлінські структури. За період

з 1991 р. державна влада пройшла складний шлях становлення, однак створити збалансовану, надійну й ефективну управлінську машину не вдалося [97]. Інтеграція України у світове співтовариство зумовила появу нових завдань і засобів їхньої реалізації на рівні світового політико-економічного простору.

Управління являє собою науку, яка має власну теоретичну базу. Будь-який досвід окремого керівника або навіть управлінської системи не може врахувати усього розмаїття управлінських ситуацій, кожна із яких потребує прийняття єдино важливого рішення.

У цілому загальна традиція управління, враховуючи всі її особливості, набула такого досвіду рішення управлінських проблем, що начебто до цього вже немає чого додати й залишається лише систематизувати значний масив накопичених ідей. Проте життя вносить свої корективи. Наприклад, як сучасна теорія управління відповість на запитання: чому виникла в Україні така ситуація, за якої стало можливим використання злочинцями корупційних зв'язків; якими мотивами керується особа, яка співпрацює із сепаратистами тощо.

Безумовно, відповіді слід знаходити серед тих досягнень теорії управління, теорії держави та права, які вже існують, а якщо, дана спроба виявиться безрезультатною, то потрібно буде відшукувати, обґрунтовувати та пропонувати інші, нові рішення.

Державне управління здійснюється в загальнодержавному масштабі спеціальними суб'єктами – органами державного управління в межах відповідної компетенції. Як основний вид управління державне управління у науково-практичній системі посідає чільне місце. На рівні цілого у вигляді держави її функції розподіляються між складниками цієї системи, у свою чергу наявні підсистеми прилаштовуються до характеру її функціонування, тобто до системи державного управління.

Тож, державне управління є тим стержнем, що визначає зміст, структуру і характер протидії злочинності, виходячи зі сприйняття її як невід'ємної частини державної діяльності.

Поділяючи погляди В. Плішкіна, що злочинність, незалежно від того, визнається чи не визнається вона системною, і порушення прав у цілому виступають об'єктом правоохоронної діяльності, а остання – об'єктом управління [98, с. 17], та Ю. Козлова щодо

віднесення до об'єктів державного управління галузей господарського, соціально-культурного і адміністративно-політичного будівництва, підприємств, установ та організацій відповідного профілю (мається на увазі управлінський вплив на поведінку людей, чия спільна праця передбачає формування певних колективів і комплексів різного характеру) [99], можна стверджувати, що об'єктом державного управління у сфері протидії злочинності є діяльність правоохоронних органів, до функцій яких віднесено таку протидію.

У сучасних умовах зростає значення філософського аспекту управління, оскільки напрям управлінських досліджень є одним із найголовніших засобів теоретичного аналізу соціальних систем. Нині суспільству як ніколи потрібен комплексний, узагальнений підхід до проблем, пов'язаних з державними перетвореннями та їх соціальними наслідками, з охороною суспільного ладу та забезпеченням злагоди у суспільстві.

Перспектива філософських досліджень управлінських аспектів дійсності була оцінена при розгляді питань щодо організації управління, сформульованих як науковий напрям ще у другій половині XVIII ст. Набутий досвід дає можливість використовувати філософські засади при вирішенні проблем, пов'язаних з управлінською діяльністю у сфері протидії злочинності.

Основним завданням філософських досліджень теоретико-управлінських проблем вважається, з одного боку, узагальнений аналіз систем макрорівня, а з другого – конструювання цих систем. Головним принципом системно-філософських досліджень в управлінській сфері є сприйняття об'єктів, явищ, процесів як системи, тобто як сукупності взаємопов'язаних компонентів, що створюють певну єдність.

Питання, яких стосується це дослідження, безперечно пов'язані із філософським баченням. Завдяки методології філософії реалізується принцип систематичності наукових досліджень, їх узагальнюючий характер. Філософія надає можливість встановлювати зв'язок досліджуваної системи з іншими системами, розглядаючи їх як соціально-філософські утворення.

Філософські погляди на проблему протидії злочинності можна розділити на кілька груп:

такі, що виникають з економічних, політичних, соціальних процесів, які мають місце у світі, насамперед це проблеми, пов'язані

з глобалізацією економіки, прискоренням її лібералізації, впровадженням найсучасніших електронних технологій;

внутрішньодержавні політичні, економічні та соціальні процеси, що мають зв'язок з реформуванням економіки, органів управління та соціально-культурної сфери суспільства;

проблеми, які формуються в духовності особистості, її взаємовідношеннях з суспільством і в подальшому відображають процес існування в сучасних умовах у специфічній формі.

Усе окреслене є надзвичайно важливим для протидії злочинності, адже Україна вибрала шлях національного розвитку, зорієнтований на інтеграцію у світове товариство. Відповідно, зовнішній вплив на внутрішнє середовище є об'єктивним і потребує вивчення і врахування при створенні державної ефективно діючої системи протидії злочинності.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що характер і обсяг проблем, пов'язаних із протидією злочинності, які існують у суспільстві, зумовлюють потребу в їх філософському осмисленні як однієї зі складових наукового процесу пізнання дійсності.

Ринкові відносини сучасного індустріального суспільства вимагають відповідного регулювання з боку держави. Нині йде переосмислення парадигми державного управління, що викликано глобальними соціальними реформами, здійснюваними в різних країнах. З'явилися нові види економічної діяльності. Суспільство стає усе більш інформаційно відкритим, при цьому відбувається принципове відновлення розуміння ролі державного управління, його соціальної обумовленості, масштабності та ефективності.

Сьогодні служби системи МВС навіть у повсякденній діяльності практично діють в екстремальних умовах, оскільки реальні навантаження на працівників суттєво перевищують допустимі. Існує чимало причин. Так, правоохоронні органи за цих умов відчувають гострий дефіцит кадрів, матеріально-технічного забезпечення, зарплати тощо. А зважаючи на дефіцит коштів, що виділяються на їх утримання, розраховувати на збільшення штатної чисельності служб нереально.

Вихід із ситуації, що склалася, вбачається лише у використанні внутрішніх резервів системи МВС України: підвищенні системної ефективності діяльності всіх структурних ланок, перерозподілі існуючих ресурсів [65].

Як свідчить практика управління, керівники структурних підрозділів через наведені причини часто не здатні виконати поставлене завдання або ефективно діяти (прийняти рішення) у конкретній ситуації, що склалася. Аналіз цих причин дозволяє виокремити серед них найпоширеніші:

відсутність у суб'єкта управління необхідних прав та повноважень;

недостатні кадрові чи матеріально-технічні можливості;

брак часу, необхідного для вирішення завдань;

деякі суб'єктивні якості особистості керівника, що зумовлюють його нездатність виконувати свої обов'язки (недисциплінованість, низька кваліфікація та правова управлінська підготовка, слабодухість, безініціативність тощо);

недосконалість нормативної бази.

Сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі немає єдиного загальновизнаного трактування поняття “функція”, як і самого поняття “державне управління”. Одні вчені розглядають його з погляду сутності, реального змісту, інші – форм, яких воно набирає і в яких функціонує, треті – визначають його шляхом відмежування одних видів діяльності від інших. Поділяючи погляд Л.А. Савченко [100], найбільш вдалим убачаємо визначення державного управління як “систематично здійснюваного цілеспрямованого впливу людей на суспільну систему в цілому чи на окремі її ланки на підставі пізнання і використання властивих системі об'єднаних закономірностей і тенденцій в інтересах забезпечення її оптимального функціонування та розвитку, досягнення поставленої мети”, тобто “управління – це є організуюча діяльність держави, що спрямована на виконання її завдань і функцій” [101].

Державне управління, частиною якого є управління в системі Міністерства внутрішніх справ України, забезпечується виконанням низки *функцій*, під якими розуміють конкретні загальнотеоретичні напрями діяльності. Управління розглядається як серія безпосередніх, взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення мети. Ці дії, кожна з яких є окремим процесом, значною мірою визначають успіх діяльності структурних підрозділів системи МВС України.

Функція, у загальному розумінні, означає роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; призначення,

роль чого-небудь [102]. Функція управління – це об'єктивно необхідна, відносно самостійна частина управлінської діяльності конкретного суб'єкта управління, яка характеризується специфічно визначеною формою та змістом, особливим просторово-часовим відображенням.

У процесі протидії злочинності в Україні системою МВС здійснюються основні функції державного управління, зокрема:

1) аналіз – обов'язкова умова розробки об'єктивних управлінських рішень, є неодмінною умовою досягнення успіху системою у сфері її діяльності;

2) прогнозування – встановлення потенціалу об'єкта, його розрахунок у часі та просторі. Воно дає керівнику інформацію про майбутній стан системи та керованих об'єктів, передбачає вивчення їх стану в минулому та теперішньому;

3) планування – розрахунок реалізації шляхів і завдань розвитку об'єкта, підведення під них розрахованих гарантій реалізації (матеріальних, духовних, організаційних);

4) організація – впорядкування суб'єктів і об'єктів управління, системи державного управління в цілому й усього процесу державно-владного впливу з метою вирішення завдань, що стоять перед державою;

5) регулювання – забезпечення оперативності управління, ефективності функціонування системи в умовах постійних зовнішніх та внутрішніх впливів на неї. Воно передбачає розробку та організацію виконання оперативних управлінських рішень, їх корегування, навчання, працівників до дій в конкретних ситуаціях;

6) координація – приведення у відповідність діяльності різних об'єктів, які перебувають у фарватері реалізації єдиної мети, але безпосередньо не пов'язаних між собою;

7) контроль – відслідковування процесу діяльності, а також встановлення реальних витрат і результатів управлінської діяльності, а також її всебічної ефективності. Він дає можливість оцінити зроблену роботу та визначити шляхи підвищення її ефективності.

Кожна із названих функцій має власне призначення, зміст та методи реалізації.

Аналіз служить засобом виявлення й оцінки значущості проблем, що виникають перед конкретним органом, формулювання

їх в цілому, визначення об'єктивно необхідних функцій, обґрунтування структури та підвищення ефективності діяльності щодо виконання окреслених завдань. Навіть, якщо цілі органу визначені вищою системою управління, то і в цьому разі аналітична робота забезпечує: виявлення часткових проблемних ситуацій; висунення та з'ясування конкретних проміжних цілей управління; вибір основних напрямів діяльності; визначення та оцінку окремих дій з досягнення намічених цілей.

Із сказаного випливає, що успішній та ефективній управлінській діяльності в системі МВС передують аналітична робота. Показником ефективності аналітичної роботи є вироблення професійно компетентних, законних та своєчасних управлінських рішень, спрямованих на усунення існуючих недоробок, розв'язання суттєвих проблем, прогноз розвитку криміногенної ситуації тощо.

Аналітична робота полягає у вивченні закономірностей процесів і явищ суспільного життя, що є предметом діяльності системи МВС, та у використанні здобутих відомостей і знань для забезпечення ефективності цієї діяльності [103].

Основною метою аналітичної роботи є:

забезпечення безперервного спостереження за оперативною обстановкою і результатами службової діяльності;

систематичне інформування органів влади та управління, керівництва правоохоронних органів про фактичний стан протидії злочинності і завдання органів щодо її посилення;

своєчасне застосування заходів щодо посилення протидії;

підвищення якісного рівня протидії зі злочинністю шляхом своєчасного і цілеспрямованого прийняття управлінських рішень на рівні керівництва (реалізація комплексних та перспективних завдань);

підготовка змістовних матеріалів та пропозицій, на підставі яких можливе прийняття ефективних законодавчих актів з боку владних структур держави.

Слід зазначити, що **аналіз** є дуже важливою управлінською функцією в діяльності системи МВС в сучасних умовах. Він здійснюється на різних рівнях управління діяльності системи МВС, передусім на стадії розробки об'єктивних управлінських рішень, неодмінною умовою досягнення яких є успіх такої діяльності. Аналіз складається з дослідження процесів, що

відбувалися в системі МВС у минулому, умов зовнішнього середовища сьогодні і встановлює тенденції її розвитку, а також проблеми рішення і є основою для прогнозування і планування. Відповідно, будь-які зміни у структурі системи МВС, визначення показників їх діяльності, прийняття рішення щодо скорочення чи збільшення кількості працівників мають базуватися на аналізі минулої ситуації, особливостей сучасної ситуації, обґрунтуванні того чи іншого розвитку системи МВС.

Водночас, необхідно звернути увагу на три основні недоліки, пов'язані з реалізацією аналізу як загальнотеоретичного напрямку діяльності МВС, що є наслідками певних невизначеностей в адміністративному регулюванні.

По-перше, чинне законодавство України не передбачає здійснення аналізу діяльності міністерствами як обов'язковий напрям. Так, ст. 7 Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [1] визначає *основні завдання* міністерства (у тому числі й Міністерства внутрішніх справ України) як органу, що забезпечує *формування та реалізацію* державної політики в одній чи декількох сферах [15], але функція аналізу діяльності міністерств у Законі відсутня, а нехтування аналітичним напрямом як функцією діяльності призводить до прийняття непродуманих рішень. Виходячи з положень адміністративно-правових актів у сфері управління діяльності МВС, аналітичний напрям залишається суто внутрішньою справою системи МВС.

По-друге, незважаючи на те, що здійснення аналітичної діяльності передбачає наявність спеціальних знань, умінь та навичок, володіння методами кореляційного аналізу, обізнаності щодо методології наукового пошуку, це жодним чином не враховано у вимогах до працівників та державних службовців, які здійснюють аналітичний напрям діяльності МВС [104].

З огляду на зазначене було б доцільно доповнити ст. 7 Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” таким напрямом діяльності міністерства, як здійснення аналізу реалізації державної політики відповідно до сфери його діяльності та зобов'язати міністерства, зокрема й МВС, оприлюднювати інформацію щодо результатів такого аналізу.

Вважаємо, що доцільно розробити і затвердити в МВС України Положення про аналітичну діяльність в системі МВС, в якому

серед іншого передбачити види аналітичних документів, вимоги щодо їх змісту, підготовки, затвердження та оприлюднення, а також вимоги до працівників і службовців, які здійснюють таку діяльність, у тому числі й наявність у них наукового ступеня з юридичних, соціологічних, педагогічних наук, або зі стажем роботи із вказаних спеціальностей у науково-дослідних установах не менше ніж п'ять років. Відбір таких працівників і державних службовців доцільно здійснювати на конкурсній основі.

Прогноз як функція державного управління має за мету упереджене опрацювання ефективних заходів протидії злочинності. Прогнозування можна розглядати як самостійну управлінську функцію або складник функції планування.

Прогноз щодо розвитку криміногенної ситуації повинен ґрунтуватися на об'єктивних передумовах суспільно-політичного та економічного характеру, відомостях правоохоронних та контролюючих органів, кредитно-фінансових установ та інших органів, що характеризують злочинність і правопорушення, експертних оцінках фахівців, причетних до діяльності по протидії злочинності.

Прогнозування в діяльності системи МВС – це конкретне передбачення, судження про стан системи в майбутньому, про цілі розвитку системи, засоби, необхідні для їх досягнення. Прогнозування допомагає суб'єкту забезпечити найбільш оптимальний вибір цілей та засобів їх досягнення; визначити основні соціальні потреби майбутнього та можливості їх задоволення; проаналізувати й розпізнати можливі негативні наслідки тих чи інших тенденцій у розвитку системи або криміногенного стану в Україні на визначений період.

Зміст напряму прогнозування в діяльності системи МВС у сучасних умовах також недостатньо регламентований у чинних нормативно-правових актах. Це має свої негативні наслідки, як-то прийняття необґрунтованих управлінських рішень, що особливо яскраво простежується під час організаційно-штатних змін, коли той самий підрозділ то вводиться до складу іншого, то знову виокремлюється в самостійний орган, і так багато разів з інтервалом у кілька років.

Водночас напрям прогнозування є вторинним щодо аналізу, а його здійснення значною мірою зумовлене якістю аналітичної діяльності. Тому нормативне закріплення і додержання вимог до

аналізу, на нашу думку, сприяло б і підвищенню ефективності прогнозування. Водночас з огляду на складність та різноманітність чинників, які впливають на управління діяльністю системи МВС, вважаємо за доцільне оприлюднення прогнозів у сфері управління ними для сумісного з громадськістю, зокрема, науковцями, представниками правозахисних організацій тощо, пошуку слабких місць розроблених моделей подальшого розвитку системи МВС.

Планування як функція управління – визначення завдань конкретними підрозділами на основі загальних цілей системи та складання відповідної системи взаємопов'язаних завдань, які визначають порядок і терміни виконання комплексу або окремих заходів.

Планування в системі МВС у сучасних умовах передбачає розробку рішення про те, якими мають бути учасники управлінського процесу, стан справ, бажані результати, шляхи їх досягнення.

Планування забезпечує послідовний розвиток системи управління, обґрунтування конкретних завдань, термінів, цілей та шляхів їх реалізації, програми дій на перспективний період. Успішне розв'язання завдань перспективного та поточного планування, оперативного керівництва, найбільш раціонального використання сил і засобів потребує постійного аналізу чинників, що впливають на стан протидії злочинності. Це передбачає, в свою чергу, безперервне збирання інформації про діяльність органів по боротьбі з цим злом, її результати та середовище функціонування.

Підготовка міжвідомчих цільових і комплексних Програм та планів щодо протидії злочинності вимагає клопіткої роботи, зокрема, своєчасного обміну пропозиціями до проектів планових документів, між прокуратурою, органами системи МВС, іншими органами з попередження правопорушень, покликаними забезпечити дотримання законодавства, взаємного узгодження, внесення необхідних коректувань та подальшого прийняття рішення.

У плані повинен передбачатися резерв часу і сил для термінових позапланових заходів з непередбачених заздалегідь змін у стані законності на окремих об'єктах, у зв'язку з виданням нормативних актів, інших обставин, а також виконання поточної роботи.

План охоплює весь процес кількісно-якісних змін суб'єкта й об'єкта управлінської діяльності, відносини між суб'єктом та самим середовищем як умову життєдіяльності системи.

Отже, планування – це один із напрямів, за допомогою якого керівництво діяльністю системи МВС спрямовує зусилля всіх членів колективу на досягнення його основних напрямів та загальних цілей.

Планування полягає у визначенні напрямів і цілей розвитку тих чи інших процесів (економічних, соціальних, культурних, правоохоронних тощо), а відтак – і в розробці програми, за якою будуть вирішуватись тактичні та стратегічні завдання системи.

Важливе значення в діяльності органів управління має **функція організації**. Під організацією як функцією управління можна розуміти:

а) діяльність щодо побудови та удосконалення структури системи;

б) діяльність щодо втілення в життя управлінських рішень в межах функціонування визначеної та стабільної системи.

Ефективність діяльності управлінських структур залежить від того, який організаційний вплив на них справляється за такими взаємопов'язаними наслідками:

1. Формування та удосконалення організаційних структур управління та їх підрозділів відповідно до потреби і можливостей суспільства, держави.

2. Оптимізація розподілу функцій, підфункцій, операцій між структурними підрозділами і налагодження взаємодії між ними.

3. Поєднання застосування форм діяльності, використання методів її організації та проведення.

4. Співвідношення функцій, структури органів управління з новими технологіями (у тому числі з інформаційними), які пропонують сучасний рівень технічного процесу.

Організація управління органами та підрозділами системи МВС України як функція управління реалізується через:

- визначення соціальної потреби та можливості її реалізації, формулювання проблеми (визначення стратегічної мети, тактичних підцілей її реалізації);

- проектування управління органами та підрозділами системи МВС України;

- організацію праці співробітників (керівників, спеціалістів, обслуговуючого та технічного персоналу);

- проведення адміністративно-організаційних заходів (зборів, нарад, засідань та інше);

- визначення можливостей обсягу забезпечення виконання функцій органами та підрозділами системи МВС України (матеріально-технічного, фінансового, кадрового, інформаційно-технологічного та іншого забезпечення).

Проблема **державного регулювання**, його значення в житті суспільства – одна з центральних у фундаментальних і прикладних суспільних науках, особливо в юриспруденції. Нерозв'язаність основних теоретичних і методологічних питань призводить до того, що будь-які судження щодо конкретних суспільних процесів, у тому числі й у галузі державного управління, залишаються необґрунтованими.

Сьогодні ефективне правове регулювання є однією з необхідних передумов послідовного впорядкування відносин у сфері протидії злочинності. Воно має бути дієвим засобом узгодження, упорядкування, з одного боку, цілеспрямованого керованого розвитку економіки в інтересах оптимально можливого задоволення публічних потреб та динамічно зростаючих інтересів суспільства, а з іншого – засад ринкового господарства, що поступально розвиваються переважно на базі саморегуляції.

Регулювання як функція управління в широкому розумінні – це збереження, підтримання, удосконалення та розвиток стану упорядкування організованості системи; вид управлінської праці, метою і призначенням якої є подолання протиріч між організацією та дезорганізацією, станом порядку та факторами, які порушують цей порядок. У вузькому розумінні – це поточне розпорядництво, за якого суб'єкт управління втручається в діяльність системи у випадку, коли корегування пов'язане з прийняттям нових управлінських рішень.

Регулювання забезпечує оперативність управління, ефективність функціонування системи в умовах постійних зовнішніх та внутрішніх впливів на неї і включає координацію як налагодження взаємодії між підрозділами та окремими виконавцями.

Регулювання як напрям діяльності МВС – це забезпечення оперативності управління, ефективності функціонування системи в сучасних умовах при постійному зовнішньому та внутрішньому впливі на неї. Воно передбачає розробку та організацію виконання оперативних управлінських рішень, їх корегування, підготовку працівників, державних службовців та особового складу до дій в конкретних ситуаціях.

Необхідність у цьому викликана постійними змінами, які відбуваються навіть у самій організаційній системі і призводять до порушень, перебоїв у її функціонуванні. Слід зазначити, що зміни системи МВС, викликані її реформуванням, є явищем цілком реальним і навіть певною мірою прогресивним. Але саме існування деяких суперечностей, їх усунення – важлива об'єктивна передумова розвитку суспільства, всіх соціальних утворень, зокрема й системи МВС України.

Регулювання є, по суті, організаторським напрямом діяльності МВС та його суб'єктів. Він полягає в організації оперативного управління, тобто в налагодженні повсякденної праці підрозділів та працівників, у забезпеченні взаємодії структурних ланок, а також в навчанні та вихованні працівників, державних службовців системи МВС. Регулювання конкретизує управління, сприяє успішному вирішенню оперативно-службових завдань. Тому, обсяг роботи щодо виконання цього напрямку діяльності МВС в сучасних умовах зростає з наближенням до виконавського рівня системи. Повсякденне оперативне управління, яке здійснюється керівником, передбачає прийняття нових управлінських рішень та внесення змін у прийняті раніше, розподіл завдань між підлеглими, розстановку працівників за конкретними видами діяльності, навчання працівників прийомів та методів виконання завдань, надання їм допомоги, організацію злагодженої праці структурних ланок системи МВС з урахуванням їх компетенції та можливостей.

Значна роль керівника в справі повсякденного виховання підлеглих полягає у формуванні найбільш сприятливого морально-психологічного клімату в колективі. Турбота про підлеглих, їхній відпочинок, побут, підвищення кваліфікації є і громадським обов'язком керівника, і складником, його службової регулювальної діяльності.

Від правильної та чіткої **координації** протидії злочинності залежать не лише поточні результати, а й фінансово-економічна, соціально-культурна і адміністративно-політична системи в цілому.

Координація необхідна для: а) обміну інформацією; б) спільного аналізу і на цій основі спільного планування заходів щодо нейтралізації або послаблення дії негативних чинників, які впливають на злочинність, та усунення конкретних причин і умов, що їм сприяють.

Кінцеву позицію у системі управлінських функцій посідає **контроль**. За організаційно-правовою природою його необхідно розглядати як систематичну, конструктивну і позитивну діяльність, яка має місце як у сфері регулятивних, так і в сфері правоохоронних відносин, що зумовлено тісним зв'язком контролю з процесом прийняття управлінських рішень [105].

У літературі існує безліч тлумачень поняття контролю, що пояснюється різним підходом укладачів до його формулювання, виділенням та характеристикою певних його аспектів і при цьому всі вони розглядають контроль досить широко, не даючи чіткого розмежування між тим, що сформульовано вченими-юристами, і надано вченими-економістами, філософами, фахівцями в галузі державного управління, політологами тощо.

Так, словник іноземних слів дає два визначення слова “контроль” (фр. – controle) – по-перше, це перевірка, а також спостереження з метою перевірки і, по-друге, – це система органів, що здійснюють таку перевірку – контролери [106]. У другій частині слова “контроль” міститься слово “роль” (від латинського “role”), тобто “міра впливу, значення, ступінь участі в чомусь”. “Ступінь участі в чомусь” – одне із тлумачень слова “роль”, слід розглядати як здійснення будь-яких дій. У цьому разі в змісті слова “контроль”, окрім “перевірки” або “нагляду з метою перевірки”, прослідковується ще один зміст цього слова, який іноді не береться до уваги, – протидія чомусь небажаному. Тоді буде доречніше слово “контроль” тлумачити як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку кого-небудь [107, с. 8].

В юридичній літературі контроль розглядається одними науковцями як виконання законів, рішень тощо [108, с. 323]. Інші вважають, що це перевірка, спостереження з метою перевірки, а ті, хто займається перевіркою, – контролери [109, с. 256]. Треті вважають, що контроль – це одна із форм здійснення влади, яка забезпечує дотримання встановлених приписів [110, с. 68].

Державний контроль привертав до себе увагу й зберігає свої позиції і донині в дослідженнях вчених – представників різних напрямів. Під час розробки питання про сутність контролю сучасні вчені застосовують диференційований підхід, залежно від галузі

наукових знань, у яких ведуться дослідження. Тому розмаїття поглядів на одну проблему відображає складність і багатогранність цього явища. У той же час аналіз і синтез цих поглядів дає можливість всебічно досліджувати категорію “контроль”.

Уперше розробці правової форми контрольної діяльності було присвячене дослідження В.М. Горшенева і І.Б. Шахова [111, с. 89]. До цього юридична наука й особливо теорія права не ставили спеціального завдання досліджувати природу і зміст контрольної діяльності, розкривати її структуру, функції і з'ясовувати загальне й особливе, порівнюючи з правотворчістю і правозастосуванням. Ця прогалина знижує реальні можливості підвищення ефективності контролю у взаємодії з правотворчістю і правозастосуванням. Дослідження контролю як правової форми діяльності державних органів викликане також необхідністю пошуку шляхів і способів постійного вдосконалення організаційно-управлінських форм діяльності державного апарату, що відповідає сучасному етапу розвитку суспільства. Важливого значення набуває розробка питань процедурно-процесуального регулювання контрольної діяльності, вироблення конкретних пропозицій щодо вдосконалення і законодавчого врегулювання. У цьому аспекті дослідження є реальні можливості пошуку шляхів підвищення ефективності контрольної діяльності і посилення в цьому напрямі ролі права.

У науковій літературі розповсюджена думка, що контроль – це лише перевірка кого– або чого-небудь. Саме такий зміст вкладає в це поняття і В.П. Суйц, який розглядає контроль як систему спостережень і перевірок чого-небудь [112, с. 18]. Такої самої думки дотримуються і Е.І. Петров, Р.Н. Марченко та Л.В. Барінова, вважаючи, що контроль є однією з найважливіших функцій соціального управління і полягає в тому, що суб'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як керований об'єкт виконує його розпорядження [113, с. 117].

Дещо ширший зміст у термін “контроль” вкладає Л.Ф. Зверенчук. На його думку це поняття може охоплювати два напрями. По-перше, контроль як перевірка виконання прийнятих рішень і дотримання встановлених обмежень. Таке визначення підкреслює функціональне призначення контролю, виникнення його на стадії ухвалення рішення й у процесі його виконання.

Інший аспект цього поняття визначається як виявлення відповідності дійсного стану запланованому [114, с. 33], тобто

підкреслюється інформаційна спрямованість контролю. У цьому визначенні є позитивний момент – підкреслюється єдність контрольної діяльності на стадії прийняття рішень і їхнього виконання. Водночас контроль розглядається як спосіб, механізм порівняння результатів із завданнями. А такий підхід до визначення контролю приховує найважливішу його рису – можливість і необхідність активного впливу на фінансово-господарські процеси, що відбуваються. Отже, настільки вузького розуміння сутності контролю в цілому, безумовно, недостатньо.

У деяких випадках контроль зумовлений зворотними зв'язками, тобто його місце і значення представлене як спосіб організації зворотних зв'язків, завдяки яким орган управління одержує інформацію про хід виконання його рішень.

В.Г. Афанасьєв розглядає контроль в аспекті ухвалення рішення і подає таке трактування контролю: “Контроль – це спостереження і перевірка відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням – законам, планам, нормам, стандартам, правилам, наказам та ін.; виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень від вимог управлінських рішень, від прийнятих принципів організації і регулювання. Виявляючи відхилення та їх причини, працівники контролю визначають шляхи коригування організації об'єкта управління, способи впливу на об'єкт з метою подолання відхилень, усунення перешкод на шляху оптимального функціонування системи” [115, с. 33].

Однак, незважаючи на розмаїття поглядів на контроль, у більшості робіт, і це простежується найбільш яскраво, вчені-юристи все ж таки схиляються до розгляду державного контролю як функції державної діяльності. Держава є одним із головних суб'єктів здійснення контрольної функції у суспільстві. Це впливає з того, що держава має можливості і наділена реальними повноваженнями для впливу на суспільство, при здійсненні якого покладається на контроль. Саме він відіграє роль інтегрувального засобу перевірки загальної спрямованості державної діяльності і водночас перевірки досягнення кінцевого результату управлінської діяльності та здійснення її на певних етапах [101, с. 224].

Контроль виступає саме як функція, оскільки функція – це основний напрям діяльності суб'єкта. Якщо йдеться про державу

в особі її органів (осіб), то контроль і є функцією державної діяльності, основною метою якої є підвищення ефективності діяльності шляхом аналізу, перевірки та спрямування діяльності суб'єктів правовідносин відповідно до їх завдань та встановлених правових приписів. За допомогою контролю забезпечується злагоджена, чітка робота органів державної влади, дотримання посадовими особами, всіма державними службовцями наданих їм прав та сумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків для забезпечення добробуту населення [116, с. 15–16].

За допомогою контролю забезпечується своєчасність внесення коректив в управлінську діяльність, отримання інформації про реальний стан справ у сфері державного управління, виявлення порушень чинного законодавства. Для здійснення контролю і досягнення завдань, що стоять перед ним, важливими є систематичність, послідовність, всебічність та гласність, проведення аналізу його наслідків з обов'язковими висновками і реагуванням на виявлені недоліки в роботі органів державної виконавчої влади та їх посадових осіб. Саме такий підхід до контролю забезпечує йому місце серед основних функцій державного управління, направлених на підвищення ефективності державного управління, узгодженість управлінської діяльності та її результативність.

Контроль як функція державного управління має певні особливості та притаманні йому ознаки. Особливістю контролю є те, що він здійснюється з метою перевірки дотримання і виконання поставлених завдань, прийнятих рішень, тобто фактично після здійснення інших функцій управлінської діяльності. Точніше кажучи, контроль перевіряє й оцінює процес управлінської діяльності. Метою такої оцінки є приведення діяльності у відповідність із чинними правовими нормами та прийнятими згідно з ними управлінськими рішеннями. Отже, контроль “перевіряє” здійснення інших функцій управління і органічно пов'язаний з ними. Здійснення контролю на кінцевих етапах управлінської діяльності свідчить, що він є інтегруючим засобом щодо дотримання і виконання поставленої мети і завдань перед управлінням і про відповідність йому всіх інших функцій державного управління.

Контроль у діяльності МВС у сучасних умовах тісно переплітається з фінансово-обліковим напрямом. Він полягає в забезпеченні збирання, передачі, збереження та обробки даних обліку,

тобто в кількісному обрахуванні, реєстрації та групуванні інформації про діяльність системи управління, про виконання управлінських рішень, про кількісну наявність фінансів і матеріальних ресурсів.

Облік складає важливу передумову контролю, суть якого полягає у виявленні відповідності чи невідповідності реального стану об'єкта управління заданій програмі.

Контроль – це процес забезпечення досягнення об'єктом управління поставлених перед ним цілей. Контроль дозволяє виявити, наскільки виконана робота відповідає висунутим завданням та напрямам діяльності.

Крім цього, він дає можливість оцінити зроблену роботу та визначити шляхи підвищення її ефективності. До того ж містить спостереження за діяльністю, порівняння її результатів, вжиття заходів, спрямованих на усунення недоліків, тощо.

Контроль у діяльності МВС у сучасних умовах передбачає організацію та здійснення перевірок (інспекційних, цільових, контрольних) за реалізацією діяльності підрозділів апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також центральних органів виконавчої влади Національної поліції України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Основними формами перевірки є: 1) інспектування – всебічне вивчення стану організації та результатів діяльності об'єкта перевірки, його структурних підрозділів (здійснюється не рідше ніж один раз за 5 років); 2) цільова перевірка – вивчення окремих питань діяльності об'єкта перевірки, його структурних підрозділів (за рішенням Міністра проведення інспектування може бути скасовано, перенесено на інший строк або замінено цільовою перевіркою); 3) контрольна перевірка – перевірка результатів заходів, ужитих об'єктом перевірки для усунення недоліків, виявлених під час проведення попереднього інспектування або цільової перевірки (проводиться упродовж шести місяців після надходження до МВС довідки про стан усунення недоліків, виявлених у ході інспектування або цільової перевірки). Крім цього, перевірки

здійснюються в строки, визначені наказом МВС про їх проведення, при цьому інспектування проводиться в строк до 20 днів, а цільова та контрольна перевірки – до 10 днів.

Метою перевірки є визначення здатності об'єкта перевірки, його структурних підрозділів виконувати завдання за призначенням та відповідності їх діяльності Конституції України, законам України, актам Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України, рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію указами Президента України, нормативним документам МВС, виданим у межах його повноважень.

Загальна організація та координація діяльності з проведення інспекційних, цільових, контрольних перевірок, а також контроль за її здійсненням покладається на спеціально визначений уповноважений підрозділ апарату МВС.

Разом з тим, об'єктами перевірки є:

- структурні підрозділи апарату МВС його територіальні органи, навчальні заклади та науково-дослідні установи, заклади охорони здоров'я та реабілітації, комплекс спеціальних об'єктів “Фортеця” МВС, казенне науково-виробниче об'єднання “Форт” МВС;
- головний орган військового управління Національної гвардії України, оперативно-територіальні об'єднання, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, навчальні військові частини (центри), бази, заклади охорони здоров'я та установи, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України;
- центральний орган управління Національної поліції, її територіальні (у тому числі міжрегіональні) органи, підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління Національної поліції;
- Адміністрація Державної прикордонної служби України та її територіальні органи, Морська охорона та органи охорони державного кордону, органи забезпечення Адміністрації Державної прикордонної служби України;
- апарат Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), підрозділи центрального підпорядкування, територіальні органи ДСНС та підпорядковані їм підрозділи, спеціалізовані формування, навчальні заклади та науково-дослідні

установи, підприємства, організації та установи сфери управління ДСНС;

- апарат Державної міграційної служби України, її територіальні органи та підрозділи, пункти тимчасового розміщення біженців і тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, державне підприємство “Документ”;

Суб'єктами перевірки є створені в установленому порядку комісії з їх проведення або уповноважені на це посадові особи.

Водночас слід зазначити, що *комісія МВС* як суб'єкт перевірки утворюється наказами Міністра, його першого заступника, заступників, державного секретаря Міністерства у складі працівників структурних підрозділів апарату Міністерства з урахуванням напрямів їх діяльності. За рішенням Міністра до роботи в складі комісії можуть залучатися державні службовці та працівники інших міністерств, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій (за згодою їх керівників).

Комісія для перевірки діяльності вказаних вище центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, та Національної гвардії України утворюється виключно наказом Міністра внутрішніх справ України або особи, яка виконує його обов'язки.

За результатами проведення перевірки суб'єктом перевірки складається підсумковий документ у вигляді акта або довідки.

Результати інспектування розглядаються на засіданні колегії МВС, нараді керівництва Міністерства або нараді Національної гвардії України, ЦОВВ. Для участі в засіданні колегії або нараді запрошується керівний склад об'єкта перевірки.

Керівник структурного підрозділу апарату Міністерства, яким організовувалася та здійснювалася перевірка, за результатами опрацювання довідки про стан усунення недоліків доповідає посадовій особі, яка призначала перевірку, про повноту та якість ужитих заходів реагування й доцільність проведення контрольної перевірки.

1.5. Сутність та поняття взаємодії в системі Міністерства внутрішніх справ України

Будь-яка соціальна система – це, перш за все, сукупність компонентів, частин, елементів, які взаємодіють між собою.

численних підрозділів і ланок управління та паралелізму у виконанні функцій.

2.2. Нормативно-правові акти, що визначають основні завдання та напрями діяльності Міністерства внутрішніх справ України в сучасних умовах

Європейська інтеграція є стратегічним напрямом нашої держави. Вона зобов'язує Україну забезпечити ефективне функціонування існуючих правових інституцій, що гарантують утвердження верховенства права та укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних органів зокрема. А це, в свою чергу, стало необхідною умовою здійснення широкомасштабної реформи МВС України з переорієнтуванням всієї її діяльності з “силової моделі” до “сервісного підходу” та створення фактично нової системи МВС, зокрема створення нових підрозділів апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління системи МВС, оновлення особового складу системи МВС, створення нових органів Національної гвардії України та Національної поліції України тощо.

Виникнення нових складних завдань та напрямів діяльності МВС в сучасних умовах, що їх повинна вирішувати система МВС; розвиток міжнародного співробітництва; необхідність удосконалення роботи з кадрами; втілення наукових основ організації праці в практичну діяльність органів системи МВС України викликали необхідність дослідження *основних завдань та напрямів діяльності МВС в сучасних умовах*.

Слід віддати належне українським вченим дослідникам О.М. Бандурці, І.П. Голосніченку, М.М. Дорогих, Л.В. Ковалю, В.К. Колпакову, В.Д. Опришку, О.С. Панченку, В.М. Плішкіну, Ю.І. Римаренку, І.М. Шопіній, Ю.С. Шемшученку та багатьом іншим, які розробляли теоретичні й методичні основи управління в органах внутрішніх справ. Крім того, слід зазначити, що питання *основних завдань та напрямів діяльності органів МВС України* розглядалися не лише на рівні дисертаційних та монографічних робіт, а й на рівні фахових видань та різних науково-практичних заходів. Проте основні завдання та напрями діяльності МВС в сучасних умовах, незважаючи на їх теоретичну і практичну значи-

мість та важливість, в теорії державного управління та адміністративного права досліджувалися недостатньо або фрагментарно в межах ширшої правової проблематики.

Слово “завдання” згідно з Академічним тлумачним словником української мови – це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа і т. ін. // Настанова, розпорядження виконати певне доручення. Це мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити [204]. Зауважимо, що *завдання органу виконавчої влади*, до яких належить і МВС України, – *це комплекс заходів, які випливають із головної мети і підлягають вирішенню для її досягнення, конкретизують цілі органу (підрозділ)* [205, с. 8].

Міністерство внутрішніх справ, як і будь яке міністерство в Україні “є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України” [15].

У своїй діяльності МВС України керується Конституцією та законами України, указами Президента України і постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства [15].

Отже, завдання МВС чітко визначені законодавством України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” від 17 березня 2011 р. № 3166-VI основними завданнями міністерства (зокрема й Міністерства внутрішніх справ України) як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах, є:

- 1) забезпечення нормативно-правового регулювання;
- 2) визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- 3) інформування та надання роз’яснень щодо здійснення державної політики;
- 4) узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентіві України та Кабінету Міністрів України;

4¹) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні;

5) здійснення інших завдань, визначених законами України [15].

Згідно з п. 3 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р., **основними завданнями МВС** є забезпечення формування державної політики у сферах:

1) охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

2) захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

4) міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [62].

Якщо ми порівняємо визначення “міністерство”, подане у ч. 2 ст. 1 Закону України “Про центральні органи виконавчої влади”, з визначенням “Міністерство внутрішніх справ України”, що міститься в п. 1 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, то побачимо, що в останньому відсутнє повноваження МВС щодо забезпечення реалізації державної політики у визначених Кабінетом Міністрів України сферах.

А звідси випливає, що й завдання та функції МВС пов’язані лише із забезпеченням формування державної політики у зазначених вище сферах та у відповідних напрямках.

Реалізацію державної політики у відповідних сферах здійснюють Національна гвардія України, яка відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України “Про Національну гвардію України” від 13 квітня 2014 р. № 876-VII є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України [206], та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується

нується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно з чинним законодавством, зокрема, Національна поліція, Державна прикордонна служба, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

У розвитку основних завдань міністерства, передбачених Законом України “Про центральні органи виконавчої влади”, Положенням про Міністерство внутрішніх справ України передбачені такі:

узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до компетенції МВС, розроблення пропозиції щодо його вдосконалення, розроблення проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів та в установленому порядку внесення їх на розгляд Кабінету Міністрів України, та інші завдання щодо забезпечення нормативно-правового регулювання;

розроблення проектів державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху, охорони державного кордону, захисту об’єктів і територій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, а також з питань міграції; забезпечення міжнародного співробітництва, участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань, що належать до його компетенції тощо;

організація в межах повноважень, передбачених законом, організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення діяльності підрозділів МВС;

забезпечення належного функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи МВС, надання інформаційні послуги;

здійснення інформаційної взаємодії з іншими державними органами, правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

надання в межах повноважень, передбачених законом, правової допомоги громадянам, сприяння державним органам, закладам, установам та підприємствам у виконанні покладених на них законом обов’язків;

розгляд звернень громадян з питань, пов’язаних з діяльністю МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також стосовно актів, які ним видаються;

здійснення інших завдань, визначених законами України.

Таким чином, МВС України виконує завдання, передбачені законодавством, у сферах, визначених Кабінетом Міністрів України, та у пріоритетних напрямках розвитку.

Під *напрямом* розуміється шлях діяльності розвитку кого-, чого-небудь; спрямованість якоїсь дії, явища. // Спрямованість думок, інтересів [204, с. 576].

Слово *діяльність* тлумачиться як застосування своєї праці до чого-небудь; праця, дії людей у якій-небудь галузі; робота, функціонування якоїсь організації, установи, і т. ін. [204, с. 228].

Слід зазначити, що *напрямом управління діяльності органу виконавчої влади* – це особливий вид діяльності органу державної влади, який регулярно здійснюється ним щодо реалізації або забезпечення реалізації його компетенції. Функції пов'язані з отриманням чітко визначеного кінцевого результату, який прямо відображає досягнення цілей та завдань органу виконавчої влади (або структурного підрозділу) [205, с. 8].

Звідси слідує, що **основні напрями управлінської діяльності МВС України** – це особливий вид діяльності центрального органу виконавчої влади, який регулярно здійснюється ним щодо реалізації або забезпечення реалізації його компетенції. Напрями пов'язані з отриманням чітко визначеного кінцевого результату, який прямо відображає досягнення цілей та завдань МВС України, або структурного підрозділу апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління системи МВС.

Спираючись на дослідження вітчизняних вчених, є можливість визначити напрями діяльності Міністерства внутрішніх справ України. Як вважається, вони поділяються на основні, забезпечувальні та загального керівництва [138, с. 62].

Водночас зміст кожного напрямку управлінської діяльності зумовлюється специфікою об'єкта управління, в них розкривається спрямованість, цілі і завдання управління. Визначення змісту напрямку управлінської діяльності мають дискусійний характер, в юридичній літературі висвітлюються по-різному. Не ставлячи собі за мету спеціальний аналіз таких характеристик, слід зауважити, що більшість авторів схиляються до того, що *напрямом діяльності* – це окремі періоди (стадії), напрями управлінської діяльності, у тому числі і в системі МВС України, пов'язані між собою єдиною

кінцевою метою, заради досягнення якої й здійснюється процес управління.

Поняттям загальнотеоретичних напрямів управлінської діяльності окреслюється багатозначна роль, яку виконує суб'єкт управління при реалізації завдань як усієї системи МВС в цілому, так і окремих її елементів. За допомогою управління забезпечується, *з одного боку*, єдність, узгодженість, взаємозв'язок усіх структурних підрозділів апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС України, а *з іншого*, – розвиток, зміни, вдосконалення кожного органу, закладу, підрозділу, установи і підприємства, і в цілому всієї структури, що входять до складу системи МВС. У вирішенні цих завдань виявляється двоєдина природа напрямку управлінської діяльності.

По-перше, напрям діяльності виявляє себе в процесі відтворення системи незалежно від неї. *По-друге*, він служить завданням розвитку конкретної системи, досягненню конкретних результатів.

Двоєдина природа напрямів управлінської діяльності МВС виявляється комплексно на всіх рівнях соціального розвитку. Організація та впорядкування, узгодженість і правильна послідовність спільних дій людей – невід'ємна умова досягнення намічених кінцевих цілей. Одночасно самі цілі надають діям людей певного змісту й спрямованості. З цього погляду, напрями управлінської діяльності можна класифікувати за їх загальнотеоретичним значенням, виокремивши *цільові та організаційні*.

Призначення *цільових* загальнотеоретичних напрямів управління полягає в наданні певної спрямованості до мети (цілі) розвитку системи, яка може охоплювати суспільство чи галузь, регіон, установи тощо. Оскільки суть управління полягає в досягненні мети, то цільові напрями є не тільки необхідним, а й вирішальним моментом управлінської діяльності.

Для будь-якої системи важливо не тільки визначити напрями її руху до мети, а й створити умови для постійного відтворення кожного її елемента, зв'язків між ними, забезпечити життєдіяльність власних структур. Ці завдання суб'єкт управління, яким є МВС України, вирішує, спираючись на *організаційні напрями діяльності*.

Призначення організаційних напрямів полягає в запровадженні оптимальних способів об'єднання фахівців, працівників, держслуж-

бовців, що дозволяє реалізувати цільові напрями управління МВС України.

Першим кроком суб'єкта управління в процесі діяльності системи МВС є визначення ним мети-ідеалу, що є орієнтиром у досягненні бажаного результату.

Як відомо, вирішення будь-якого завдання потребує відповідних технічних, економічних, організаційних, а головне матеріальних та інших умов. Тому, наступним кроком суб'єкта управління, яким є МВС України, є основні загальнотеоретичні напрями діяльності системи МВС в сучасних умовах та формування конкретних цілей, яких мусить досягти об'єкт управління і які впливають з його конкретних можливостей.

Правильне визначення конкретних цілей є одним із критеріїв ефективності системи управління. Обсяги та якість отриманих результатів у порівнянні з витратами й зусиллями – другий критерій її ефективності.

Розподіл конкретних цілей на далекі і найближчі, або стратегічні й тактичні перспективи, відображає динаміку довгострокових та найближчих інтересів учасників управлінських процесів. Люди, як правило, усвідомлюють передусім свої, близькі інтереси, які виступають безпосередньо мотивацією їх діяльності. Водночас стратегічні інтереси служать необхідною умовою для їх здійснення у подальшому, є фактором розвитку системи МВС України. Взаємозв'язок довгострокових та близьких інтересів людей – основа єдності стратегічних і тактичних цілей в управлінні.

Віднесення до загальнотеоретичних напрямів управління того чи іншого виду діяльності ґрунтується на використанні кількох критеріїв. Ними є: безпосередня спрямованість даного напрямку діяльності на вирішення завдань управління; неможливість здійснення без неї управління; складність її змісту, яка передбачає виділення низки спеціальних для конкретного напрямку підвидів управлінської діяльності; наявність власної методології здійснення; відносна її самостійність [98, с. 89].

Для виконання заходів і досягнення бажаного стану об'єкта управління необхідно здійснити ряд загальнотеоретичних організаційних напрямів діяльності.

Загальноорганізаційний напрям діяльності МВС передбачає розподіл робіт між виконавцями, працівниками та державними

службовцями МВС, делегування завдань і повноважень, забезпечення організованості, дисципліни, відповідальності за доручену справу, можливість створення нових структурних підрозділів з метою досягнення певної мети. Він здійснюється в різних сферах суспільного життя. Тому суб'єкт управління покликаний поряд із загальними здійснювати й особливі, продиктовані даною сферою, напрями управління.

Зокрема, в управлінні МВС існують такі напрями діяльності: *адміністративно-управлінський; організаційний; кадровий (підбір і розстановка); міжнародного співробітництва; матеріально-технічне забезпечення; правове забезпечення системи МВС; науково-дослідна робота; експертна; комп'ютерного програмування; зміцнення зв'язків з громадськістю і засобами масової інформації тощо.*

Отже, виходячи із структури МВС України, можна назвати такі напрями діяльності МВС:

- *адміністративно-управлінський* (департаменти аналітичної роботи та організації управління; комунікацій; формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу);
- *організаційний* (департамент організаційно-апаратної роботи);
- *інформаційних технологій* (департамент інформаційних технологій);
- *правове забезпечення системи МВС* (департамент юридичного забезпечення);
- *матеріально-технічне забезпечення, фінансово-обліковий напрям* (департаменти фінансово-облікової політики, внутрішнього аудиту);
- *міжнародного співробітництва* (департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції);
- *кадрового забезпечення* (департамент персоналу, організації освітньої та наукової діяльності);
- *запобігання корупції* (управління запобігання корупції та проведення люстрації);
- *медичного забезпечення* (управління медичного забезпечення та реабілітації) тощо.

Адміністративно-управлінський напрям діяльності МВС

Відповідно до Положення про Департамент забезпечення діяльності Міністра Міністерства внутрішніх справ України,

затвердженого наказом МВС України від 21 грудня 2015 р. № 1604, встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Департаменту.

Основними завданнями Департаменту є: інформаційне, консультативне, експертно-аналітичне, правове, організаційне та інше забезпечення діяльності Міністра з питань забезпечення формування та контролю реалізації державної політики у визначених чинним законодавством сферах, а також реалізація інших повноважень, визначених законодавством України та Положенням про Міністерство внутрішніх справ України.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань у напрямі своєї діяльності виконує такі функції:

- організовує:

- вивчення тенденцій, аналіз та прогнозування розвитку суспільно-політичних процесів у державі, що впливають на виконання завдань, віднесених до сфери відповідальності Міністерства, ЦОВВ, Національної гвардії України, та підготовку пропозицій Міністрові за їх результатами;

- моніторинг ініціатив, критичних зауважень, пропозицій, що висловлювались у виступах Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховної Ради України, з питань, віднесених до компетенції МВС, для корегування його стратегічних напрямків діяльності та шляхів виконання покладених на Міністерство завдань;

- за дорученням Міністра координує діяльність постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при МВС;

- координує роботу структурних підрозділів апарату Міністерства, ЦОВВ, Національної гвардії України, їх територіальних органів щодо підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів, проектів виступів Міністра на нарадах, засіданнях колегії, науково-практичних конференціях, міжнародних зустрічах тощо та вживає заходів щодо своєчасного та якісного їх інформаційного наповнення;

- супроводжує спільно з підрозділом міжнародних зв'язків здійснення

- протокольних заходів, передбачених державним протоколом, міжнародним етикетом, основними принципами організації роботи

з іноземцями та іншими нормативно-протокольними актами, що стосуються протокольних питань;

- погоджує програми перебування іноземних та інших делегацій у Міністерстві, в яких бере безпосередню участь Міністр;

- здійснює:

- контроль за організацією підготовки та проведення колегій, нарад, брифінгів тощо за участю Міністра;

- організаційне та консультативне забезпечення робочих виїздів Міністра до регіонів, погоджує програми перебування;

- здійснює супроводження Міністра під час поїздок та відряджень;

- надає консультації, у разі необхідності, для керівництва структурних підрозділів апарату Міністерства, ЦОВВ, Національної гвардії України, їх територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, з питань протокольної практики та організації протокольних заходів;

- за дорученням Міністра виступає з офіційною позицією МВС та Міністра щодо питань діяльності Міністерства, ЦОВВ, Національної гвардії України;

- бере участь у формуванні та проведенні єдиної інформаційної політики МВС, а також готує експрес-аналіз інформаційного простору з питань діяльності МВС, ЦОВВ, Національної гвардії України, їх територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, для оперативного інформування Міністра; забезпечує організацію та проведення медіа-заходів за участю Міністра (брифінги, прес-конференції тощо), підготовку відповідних прес-релізів та інформаційно-аналітичних матеріалів до них; вживає заходів щодо запобігання поширенню необ'єктивної інформації стосовно діяльності Міністра, забезпечення офіційного спростування інформації, що не відповідає дійсності;

- уносить пропозиції Міністрові щодо необхідності розроблення проектів законодавчих, нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів стосовно заходів з підвищення ефективності реалізації державної політики у визначених чинним законодавством сферах, а також безпосередньо бере участь у їх розробленні;

- за дорученням Міністра здійснює:

- контроль за окремими напрямками діяльності МВС, ЦОВВ, Національної гвардії України, їх територіальних органів, закладів,

установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, щодо виконання законів України, указів, розпоряджень та доручень Президента України, інших нормативно-правових актів з питань, віднесених до сфери відповідальності МВС, рішень колегій, наказів і доручень Міністра;

особистий прийом громадян від його імені, у тому числі в регіонах;

– у межах повноважень здійснює контроль за якістю розгляду відповідними структурними підрозділами Міністерства, ЦОВВ та Національною гвардією України звернень та запитів народних депутатів України, окремих звернень громадян;

– забезпечує інформування Міністра з питань дотримання правового і соціального захисту, пенсійного забезпечення працівників МВС, ЦОВВ, військовослужбовців та працівників Національної гвардії, ветеранів і пенсіонерів військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, анти-терористичних операцій, членів їх сімей. Уносить Міністрові пропозиції щодо посилення їх соціального захисту;

– за дорученням Міністра:

у межах компетенції, бере участь у проведенні перевірок діяльності МВС, ЦОВВ, Національної гвардії України, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління;

за дорученням Міністра організаційно забезпечує здійснення інших його повноважень, передбачених законодавством;

– бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів, що безпосередньо впливають з повноважень Міністра або пов'язані із забезпеченням найбільш важливих напрямів діяльності Міністерства.

Згідно з Положенням про **Департамент формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу**, затвердженого наказом МВС України від 23 грудня 2015 р. № 1622, основними завданнями та напрямками діяльності зазначеного Департаменту є:

- участь у формуванні і реалізації державної політики у сфері діяльності підконтрольних Міністрові органів влади;

- підготовка та внесення на розгляд Міністрові проектів законодавчих і нормативно-правових актів з питань діяльності підконтрольних Міністрові органів влади;

- забезпечення реалізації повноважень Міністра внутрішніх справ України щодо спрямування і координації органів влади, діяльність яких координується та спрямовується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

- забезпечення взаємодії МВС з Національною поліцією, Головним органом військового управління Національної гвардії України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною службою з надзвичайних ситуацій, Державною міграційною службою (далі – ЦОВВ), визначення основних напрямів удосконалення організації їх роботи, координація виконання ними спільних завдань.

- організація виявлення причин і умов, що сприяють виникненню недоліків у діяльності ЦОВВ, їх структурних і територіальних підрозділів, розроблення заходів щодо поліпшення службової діяльності, здійснення з цією метою перевірок та інших контрольних заходів, організаційне забезпечення заслуховування за їх наслідками, а також звітування за напрямами службової діяльності керівників відповідного рівня в Міністра та його заступників тощо.

Департамент відповідно до покладених до покладених на нього завдань виконує такі напрями:

- опрацьовує внесені на розгляд Міністра пропозиції щодо формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; діяльності Національної гвардії України; у сфері охорони державного кордону, здійснення управління у сфері охорони державного кордону; у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів; у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики з травматизму невинного характеру, а також гідрометеорологічної діяльності;

- готує (опрацьовує) пропозиції щодо вдосконалення законодавства інших нормативно-правових актів у сфері діяльності

ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що належать до сфери їх управління;

- готує і подає на підпис Міністрові проекти наказів нормативно-правового змісту, розроблених Департаментом або ЦОВВ, й за необхідності, здійснює їх підписання та/або погодження з іншими органами влади;

- опрацьовує нормативно-правові акти МВС, а також проекти законів України, указів Президента України та актів Кабінету Міністрів України, розроблених ЦОВВ у межах їх компетенції та внесених на розгляд Міністра внутрішніх справ;

- здійснює фахову експертизу проектів нормативно-правових актів, що розроблені ЦОВВ та подані на погодження Міністру;

- подає накази на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України;

- спільно з ЦОВВ здійснює супроводження в Міністерстві юстиції України наказів нормативно-правового змісту;

- контролює виконання ЦОВВ, їхніми структурними підрозділами та територіальними органами, підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери їх управління, законів України, актів Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів МВС, розпорядчих документів Міністра та керівництва Міністерства, а також проведення аналізу причин порушень виконання їх вимог і внесення пропозицій щодо усунення таких порушень;

- здійснює аналіз звітів ЦОВВ про виконання планів роботи та покладених на них завдань, про усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення перевірок діяльності ЦОВВ, їх територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що належать до сфери їх управління, а також про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях;

- організовує проведення спільно зі структурними підрозділами МВС, ЦОВВ, навчальними закладами та науково-дослідними установами, що належать до сфери управління МВС або ЦОВВ, аналітичних та наукових досліджень з актуальних проблем службової діяльності;

- інформує Міністра про стан виконання ЦОВВ нормативно-правових актів і розпорядчих документів, планів їх діяльності;

- здійснює систематичний аналіз діяльності ЦОВВ, їх структурних підрозділів та територіальних органів з метою своєчасного

виявлення негативних тенденцій та організації вжиття заходів до їх усунення;

- надає пропозиції Міністру внутрішніх справ України щодо скасування актів ЦОВВ, їх територіальних органів повністю чи в окремих частині;

- забезпечує виконання Міністром, відповідно до його компетенції функцій у сфері кадрових призначень на посади керівного складу ЦОВВ у системі МВС.

Департамент у межах компетенції бере участь:

в опрацюванні внесених на розгляд Міністра пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері діяльності ЦОВВ;

- у формуванні позиції Міністра щодо проектів наказів розроблених ЦОВВ та доводить її до відома ЦОВВ;

- у підготовці пропозицій щодо вдосконалення законодавства, розроблення проектів Законів та інших нормативно-правових актів у сфері діяльності ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що належать до сфери їх управління;

- у безпосередньому розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів у сфері діяльності ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що належать до сфери їх управління;

- у проведенні юридичної експертизи законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів у сфері діяльності ЦОВВ, які подаються на розгляд Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи;

- в опрацюванні матеріалів (виступів) до проектів нормативно-правових актів для їх представлення керівництвом МВС на засіданнях Урядових комітетів та Міністром на засіданнях Кабінету Міністрів України.

Департамент готує із залученням ЦОВВ зауваження та пропозиції до прийнятих Верховною Радою законів, що надійшли на підпис Президентів України.

Департамент забезпечує: підготовку наказів та доручень Міністра з питань спрямування та координації діяльності ЦОВВ; здійснення заходів щодо забезпечення захисту персональних даних, службової інформації, режиму секретності з документами і матеріалами з обмеженим доступом або такими, що містять державну

таємницю; розгляд звернень та запитів фізичних і юридичних осіб (у тому числі на отримання публічної інформації) звернень та запитів народних депутатів України та своєчасне їх опрацювання в порядку й строки, визначені законодавством України; дотримання встановленого порядку обміну інформацією між Міністерством і ЦОВВ, територіальними органами, підприємствами, установами та закладів, що належать до сфери їх управління, та своєчасність її подання.

Департамент опрацьовує та подає на погодження (затвердження) Міністру: 1) пропозиції ЦОВВ щодо пріоритетів їх діяльності; 2) річний план роботи ЦОВВ; 3) проекти структури апаратів ЦОВВ; 4) проекти рішень про утворення, реорганізацію, ліквідацію територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що належать до сфери управління ЦОВВ тощо.

Департамент здійснює інші напрями діяльності, зокрема:

а) вносить Міністру пропозиції щодо проведення планових і позапланових перевірок діяльності ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, а також підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС (п. 8 Положення);

б) проводить планові та позапланові перевірки ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, за дорученням Міністра підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС, готує звіти про результати проведення таких перевірок (п. 9 Положення);

в) опрацьовує питання щодо доцільності ініційованих службових розслідувань стосовно керівників ЦОВВ, їх заступників, працівників апарату ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, а також підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС;

г) вивчає наявність підстав для притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників ЦОВВ, їх заступників, керівників структурних підрозділів апарату ЦОВВ, територіальних органів ЦОВВ та їх заступників, а також керівників підприємств, Установ, організацій, що належать до сфери їх управління, і за дорученням Міністра підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС;

г) опрацьовує інформацію про надзвичайні та резонансні події, які відбулися в ЦОВВ, територіальних органах, підприємствах, установах та організаціях, що належать до сфери їх управління, та готує відповідні пропозиції;

д) співпрацює з громадськими, правозахисними та іншими недержавними організаціями, Міжнародними представництвами з питань діяльності ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління;

ж) вирішує інші питання, пов'язані з організацією роботи ЦОВВ, діяльність яких координується та спрямовується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

з) за дорученням Міністра, у межах визначених повноважень, представляє інтереси МВС у робочих органах Кабінету Міністрів України, Верховній Раді України та інших Органах влади.

Департамент надає ЦОВВ:

- методичну та інформаційну допомогу щодо застосування законодавства ЦОВВ, територіальними органами, підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери їх управління;

- практичну допомогу у вирішенні проблемних питань, пов'язаних із виконанням завдань, що порушені перед ЦОВВ;

- пропозиції щодо вдосконалення діяльності ЦОВВ, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління тощо.

До завдань **Департаменту аналітичної роботи та організації управління Міністерства внутрішніх справ України** Положенням про Департамент аналітичної роботи та організації управління Міністерства, затвердженим наказом МВС України від 4 грудня 2015 р. № 1542, віднесено:

- моніторинг стану публічної безпеки та правопорядку в державі. Аналіз ефективності реалізації центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр внутрішніх справ України, державної політики у відповідних сферах та впливу її результатів на безпекову ситуацію;

- вивчення та аналіз впливу суспільно-політичних та соціально-економічних процесів на стан безпекової ситуації;

- участь спільно з науково-дослідними установами МВС України у підготовці прогнозу розвитку безпекової ситуації в цілому та за окремими напрямками;

- підготовку пропозицій щодо визначення пріоритетних напрямів роботи центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр внутрішніх справ України;

- підготовку проектів управлінських рішень з питань забезпечення реалізації повноважень Міністра внутрішніх справ України щодо спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади, визначених Законом України “Про центральні органи виконавчої влади”;

- інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Міністерства, держави, органів державної влади;

- поточне і перспективне планування, розроблення планів основних організаційних заходів МВС України, роботи колегії МВС України, нарад керівництва Міністерства;

- організацію проведення засідань колегії МВС України, нарад керівництва Міністерства;

- участь у розробленні проектів нормативних документів з питань, що належать до компетенції департаменту тощо.

Відповідно до Положення про **Департамент комунікації Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженого наказом МВС України від 5 лютого 2016 р. № 86, встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Департаменту.

Так, його основними завданнями є:

- координація заходів структурних підрозділів апарату Міністерства, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, Національної гвардії, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, спрямованих на реалізацію інформаційної політики Міністерства;

- організація взаємодії МВС із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), забезпечення в установленому порядку всебічне і об’єктивне інформування громадян про діяльність Міністерства через ЗМІ та засоби комунікації;

- організація співпраці з творчими організаціями, підприємствами та установами у виготовленні та розповсюдженні інформаційно-рекламної продукції, фотовідеоматеріалів, документальних творів, що популяризують діяльність МВС;

- забезпечення функціонування офіційного веб-сайта МВС у режимі інформагентства, системного і оперативного оновлення інформації на ньому, контролю за якістю та оперативністю опри-

людження інформації на офіційних веб-сайтах центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, Національної гвардії, інтернет-сторінках закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- моніторинг та аналіз інформації, яка викладена в засобах масової інформації, інтернет-мережі, про діяльність МВС;
- координація діяльності Громадської ради МВС;
- взаємодія з органами державної влади та громадськістю з питань проведення єдиної інформаційної політики та проведення консультацій з громадськістю у МВС;
- інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Міністерства, держави, органів державної влади з питань реалізації інформаційної політики МВС;
- участь у нормотворчій діяльності МВС з питань, що належать до компетенції Департаменту.

Департамент відповідно виконує покладені на нього завдання за такими напрямками:

- моніторинг інформації:
яка викладена в ЗМІ , інтернет-мережі, про діяльність МВС. Підготовка за результатами моніторингу щоденних оглядів та їх доповідь керівництву Міністерства;
щодо її відповідності інформаційній політиці МВС, яка викладена на офіційних веб-сайтах центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, Національної гвардії, інтернет-сторінках закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;
- вивчення та аналіз факторів, що впливають на стан інформування населення про діяльність МВС, у тому числі ефективності заходів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, з реалізації інформаційної політики МВС;
- на основі комплексного аналізу визначення тенденції до формування інформаційних потоків та відповідного позиціонування теми МВС в інформаційному просторі країни;
- інформування керівництва Міністерства про негативні тенденції розвитку стану інформування громадськості про діяльність МВС та їх причини, підготовка проектів управлінських рішень щодо підвищення ефективності реалізації центральними

органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, інформаційної політики МВС;

- підготовка аналітичних, інформаційних, довідкових та інших матеріалів з питань, що належать до компетенції Департаменту, для керівництва Міністерства та за його дорученням – для Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України та інших заінтересованих державних органів;

- планування та здійснення заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики МВС;

- інформування в порядку та способи, передбачені законом, органів державної влади і громадськості про результати діяльності МВС. Забезпечення збирання, аналізу, обробки та оперативного надання для ЗМІ в повному обсязі інформації про діяльність МВС, крім випадків, передбачених Законом України “Про державну таємницю”;

- забезпечення акредитації при Департаменті представників ЗМІ та організація їх участі в брифінгах, прес-конференціях, інших публічних заходах;

- надання інформаційним агентствам, телерадіокомпаніям, друкованим засобам масової інформації, інтернет-виданням допомоги в інформуванні населення про діяльність МВС;

- підготовка тематичних матеріалів та програм для ЗМІ з актуальних питань діяльності МВС;

- виготовлення та розповсюдження інформаційної продукції, фотовідеоматеріалів, що популяризують діяльність МВС;

- за погодженням з керівництвом МВС забезпечення використання інтернет-ресурсів для оперативного поширення інформації. Координація розповсюдження інформаційних повідомлень і наповнення офіційного веб-сайта МВС, офіційних веб-сайтів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, Національної гвардії;

- координація діяльності Громадської ради МВС з метою налагодження системного діалогу з громадськістю, сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, надання громадянам можливості доступу до інформації про діяльність МВС, забезпечення гласності, відкритості та прозорості в діяльності МВС;

- взаємодія представників Департаменту та Громадської ради МВС з питань ініціювання засідань та участі в їх проведенні, визначення тематики порядку денного тощо;

- координація діяльності структурних підрозділів апарату МВС з питань проведення консультацій з громадськістю;

- розміщення в установленому порядку на офіційному веб-сайті МВС проектів нормативно-правових актів для їх обговорення;

- здійснення інформаційної взаємодії в установленому порядку з іншими державними органами, громадськими організаціями, громадськістю з питань проведення єдиної інформаційної політики та проведення консультацій з громадськістю у МВС;

- надання структурним підрозділам апарату МВС організаційно-методичної та практичної допомоги в організації роботи із забезпечення належної взаємодії зі ЗМІ;

- участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції Департаменту;

- підготовка проектів управлінських рішень за напрямками діяльності Департаменту;

- організація, відповідно до компетенції, розгляду інформаційних запитів представників ЗМІ, журналістів, громадян;

- участь у розгляді звернень громадян, інформаційних запитів ЗМІ, депутатських запитів та звернень народних депутатів України, запитів на доступ до публічної інформації, публікацій і повідомлень у ЗМІ, що належать до компетенції Департаменту;

- у межах компетенції здійснення заходів щодо захисту державної таємниці;

- за дорученням керівництва Міністерства виконання інших функцій, які пов'язані з реалізацією інформаційної політики МВС, і передбачені законодавчими та іншими нормативно-правовими актами тощо.

Положенням про **Департамент режиму та службової діяльності Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженим наказом МВС України від 20 вересня 2016 р. № 955, встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Департаменту.

Основними його завданнями є:

- забезпечення в межах повноважень, передбачених законодавством, реалізації державної політики у сферах охорони державної

таємниці та захисту інформації з обмеженим доступом, здійснення контролю за станом цієї роботи, в апараті МВС, територіальних органах МВС, вищих навчальних закладах, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України (далі – ЦОВВ);

- розроблення і здійснення заходів технічного захисту інформації згідно з визначеною державною політикою технічного захисту інформації (далі – ТЗІ) в Україні здійснення методичного керівництва і контролю за зазначеною роботою в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємств, що належить до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

- установлення єдиного порядку організації документування службової діяльності, роботи з нормативними актами, іншими документами документів із застосування сучасних автоматизованих систем, здійснення методичного керівництва і контролю за дотриманням визначеного порядку в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

- підготовка за дорученням керівництва МВС, протоколів засідань колегій МВС, нарад, які проводяться з участю Міністра внутрішніх справ України, державного секретаря Міністерства;

- забезпечення в межах повноважень, передбачених законом, реалізації державної політики у сфері роботи зі зверненнями громадян, запитами і зверненнями народних депутатів України запитами на інформацію та адвокатським запитами з питань пов'язаними з діяльністю МВС. Здійснення методичного керівництва і контролю за зазначеним напрямом роботи в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належить до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

- участь у реалізації в межах повноважень, передбачених законодавством, державної політики у сфері архівної справи;

– організація пропускнуго та внутрішньооб’єктивного режимів в апараті МВС та методичного супроводження зазначеного процесу. Проведення заходів з розмежування допуску осіб, які допущені на територію апарату МВС, до режимів зон і територій;

– участь у розробленні проектів законів та нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції Департаменту.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань працює в таких напрямках:

– організує, контролює та аналізує стан виконання в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ, вимог законодавства у сфері охорони державної таємниці, у тому числі за дотриманням установленого законодавством порядку провадження з матеріальними носіями секретної інформації, їх зберігання та транспортування;

– організує та здійснює контроль за станом дотримання установленого порядку доступу до відомостей, що становлять державну таємницю, своєчасністю і правильністю засекречення, зміни грифа секретності або розсекречування матеріальних носіїв інформації, виконання запланованих заходів щодо запобігання витоку секретної інформації, в тому числі під час відвідування МВС іноземними делегаціями;

– організовує та здійснює контроль за станом пропускнуго та внутрішньооб’єктивного режимів в апараті МВС та забезпечує відповідно до законодавства режим секретності, технічний захист інформації при проведенні засідань колегії, наряд керівництва МВС, відвідування МВС іноземними делегаціями, під час брифінгів, прес-конференцій тощо;

– забезпечує функціонування системи ТЗІ, супроводження робіт зі створенням комплексних систем захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних, інформаційних, телекомунікаційних системах в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах, закладах, установах і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

– здійснює перевірку рівня знань вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері охорони державної таємниці, технічного захисту інформації керівників та інших працівників

режимно-секретних органів, підрозділів ТЗІ, кандидатів на посади керівників і заступників керівників режимно-секретних органів, вищих навчальних закладів МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також працівників апарату Міністерства його територіальних органів, яким надано допуск до державної таємниці. Визначає за результатами перевірки можливість надання вказаним працівникам доступу до секретної інформації;

- за дорученням Міністра внутрішніх справ України, державного секретаря Міністерства проводить перевірки стану дотримання режиму секретності, пропускового та внутрішньооб'єктивного режимів, технічного захисту інформації, роботи з документами, які мають гриф обмеженого доступу “Для службового користування”, зі зверненнями громадян, з питань особистого прийому, розгляду запитів та отримання публічної інформації, адвокатських запитів, звернення народних депутатів України, роботи з архівними документами службової діяльності в структурних підрозділах апарату МВС, його територіальних органів, вищих навчальних закладах МВС, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- організує та забезпечує діяльність державних експертів з питань таємниць, експертів у галузі технічного захисту інформації, експертної комісії з питань віднесення відомостей до службової інформації у МВС;

- готує матеріали, проекти рішень, які підлягають розгляду державними експертами з питань таємниць, експертами у галузі ТЗІ, експертною комісією з питань віднесення відомостей до службової інформації в МВС;

- здійснює опрацювання рукописів, публікацій, видань, у тому числі секретних із метою вилучення відомостей, що становлять державну таємницю, і службову інформацію, та підготовку висновків щодо можливості їх опублікування;

- у межах компетенції, опрацьовує та готує рекомендації до проектів нормативно-правових актів, у тому числі до проектів міжвідомчих договорів, у яких однією зі сторін є МВС, щодо їх відповідності вимогам законодавства в галузі охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації та інших питань;

- здійснює підготовку висновків стосовно матеріалів, які готуються до передачі іноземній стороні, та матеріалів, що будуть використовуватися під час міжнародних зустрічей, з метою вилучення відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію;

- оформляє матеріали про надання допуску до державної таємниці особам, посади яких передбачають оформлення допуску до державної таємниці, та готує проекти відповідних наказів з цих питань;

- опрацьовує документи щодо встановлення відповідно до законодавства зазначеним вище працівникам надбавок за роботу в умовах режимних обмежень чи скасування таких надбавок, готує відповідні проекти наказів з цих питань;

- організовує та здійснює секретне діловодство та архівне зберігання секретних документів;

- поводить аналіз і узагальнює результати ефективності роботи з ТЗІ у територіальних органах МВС, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

- організовує та здійснює контроль за умовами обробки інформації в автоматизованих системах і телекомунікаційних мережах та станом її захищеності в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

- проводить спеціальні дослідження об'єктів інформаційної діяльності, інформаційних систем щодо безпеки та ефективності застосованих засобів технічного захисту;

- організовує та проводить державні експертизи комплексних систем захисту інформації в автоматизованих системах класу “1” в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

- здійснює практичні заходи з виявлення та блокування можливих технічних каналів витоку інформації в апараті МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

– проводить за дорученням Міністра внутрішніх справ України, державного секретаря Міністерства службове розслідування за фактами втрати матеріальних носіїв інформації з обмеженим доступом, її розголошення, порушення норм і вимог ТЗІ 1-ї категорії;

– веде облік всіх документів, які надходять до апарату МВС, здійснює їх попередній розгляд, підготовку проектів резолюцій, доповідь керівництву МВС, тиражування та спрямування за належністю;

– узагальнює результати документообігу, в тому числі секретного в МВС та здійснює його аналіз, розробляє і проводить заходи, спрямовані на вдосконалення документування службової діяльності;

– веде облік наказів, доручень МВС, рішень колегії МВС, організовує тиражування в друкарні та копіювально-розмножувальній техніці, видачу їх структурним підрозділам апарату МВС, його територіальних органах, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, ЦОВВ;

– зберігає нормативно-правові акти та інші документи, які накопичуються в процесі діяльності МВС та Департаменту, у тому числі постійних строків зберігання;

– організовує, а також безпосередньо здійснює роботу зі зверненнями громадян, запитами та отриманням публічної інформації, адвокатськими запитами, запитами і зверненнями депутатів усіх рівнів, які надходять до МВС. Здійснює їх розгляд у частині що належать до компетенції Департаменту, та готує відповіді на них;

– координує, організовує, забезпечує виконання законодавства в частині проведення особистих прийомів громадян керівництвом МВС та керівниками структурних підрозділів апарату МВС, а також здійснює методичне супроводження зазначеного процесу;

– організовує роботу приймальні громадян МВС в апараті, здійснює контроль за діяльністю приймалень громадян у територіальних органах МВС, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

– відповідно до компетенції здійснює обробку персональних даних, забезпечує доступ до публічної інформації, та інформації з обмеженим доступом;

– координує та здійснює контроль за дотриманням режиму роботи з документами, які мають обмежений доступ, за розглядом звернень громадян, запитів і звернень народних депутатів України, запитів на інформацію та адвокатських запитів в апараті Міністерства його територіальних органів, вищих навчальних закладах МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України в ЦОВВ;

– готує статистичні та довідково-інформаційні матеріали за напрямками роботи;

– опрацьовує та вносить пропозиції щодо погодження проектів законів, інших нормативних актів, які надходять з Кабінету Міністрів України, інших міністерств та ЦОВВ, готує в межах наданих повноважень пропозиції та зауваження до них;

– бере участь у підготовці договорів (угод, меморандумів) про співпрацю з правоохоронними органами інших держав у частині що стосується обміну інформацією з обмеженим доступом, та інформацією, що віднесена до державної таємниці;

– погоджує заявки структурних підрозділів апарату МВС на виготовлення печаток і штампів, у тому числі із зображенням Державного Герба України;

– засвідчує копії документів, підписані керівництвом МВС;

– організовує разом із заінтересованими структурами, підрозділами апарату МВС, його територіальними органами, вищими навчальними закладами МВС, підвищення кваліфікації працівників режимно-секретних органів та підрозділів документального забезпечення;

– відповідно до повноважень здійснює консультативну діяльність за напрямками роботи Департаменту;

– бере участь у поданні в установленому порядку пропозицій щодо формування державної політики у сфері архівної справи, у розробленні цільових програм та планів розвитку архівної справи;

– забезпечує діяльність Експертно-перевірної комісії Галузевого державного архіву Міністерства внутрішніх справ України;

– надає методичні рекомендації структурним підрозділам апарату МВС під час номенклатур справ, здійснює контроль за їх веденням;

- розглядає запити юридичних осіб, звернення громадян стосовно архівних документів;
- бере участь у розробленні проектів планів заходів МВС із забезпеченням режиму секретності в умовах особливого періоду або правового режиму надзвичайного стану, а також охорони та підтримання внутрішньооб'єктивного режиму в місцях тимчасової дислокації та евакуації груп МВС.

Організаційний напрям діяльності МВС

Завданнями Департаменту організаційно-апаратної роботи **Міністерства внутрішніх справ України** є: інформаційне, консультативне, експертно-аналітичне, правове, організаційне та інше забезпечення діяльності керівництва Міністерства з питань формування та контролю за реалізацією державної політики у визначених чинним законодавством сферах, а також реалізація інших повноважень, визначених законодавством України, Положенням про Міністерство внутрішніх справ України та Положенням про Департамент організаційно-апаратної роботи Міністерства внутрішніх справ України, затвердженим наказом МВС України від 15 липня 2016 р. № 680.

Для виконання зазначених завдань цей департамент здійснює такі функції:

- організовує:

вивчення тенденцій, аналіз та прогнозування суспільно-політичних процесів у державі, що впливають на виконання завдань, віднесених до сфери відповідальності Міністерства, ЦОВВ, Національної гвардії України, та підготовку пропозицій Міністрові за їх результатами;

моніторинг ініціатив, пропозицій, зауважень, що висловлювалися у виступах Президентом України, Прем'єр-міністром України, Головою Верховної Ради України з питань, віднесених до компетенції МВС, для корегування стратегічних напрямів його діяльності та шляхів виконання покладених на Міністерство завдань;

моніторинг стану публічної безпеки та правопорядку в країні; вивчення, аналіз і узагальнення результатів та ефективності реалізації ЦОВВ, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, державної політики у відповідних сферах;

за дорученням Міністра координую діяльність постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при МВС;

- за дорученням Міністерства координує роботу структурних підрозділів апарату Міністерства, ЦОВВ, їх територіальних органів, Національної гвардії України з підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів, проектів виступів на нарадах, засіданнях колегії МВС, науково-практичних конференціях, міжнародних зустрічах тощо та вживає заходів щодо своєчасного та якісного їх інформаційного наповнення;

- бере участь у розробленні планів основних організаційних заходів МВС, роботи колегії МВС, нарад керівництва МВС;

- супроводжує спільно з підрозділом міжнародних зв'язків здійснення протокольних заходів, передбачених Державним Протоколом, міжнародним етикетом, основними принципами організації роботи з іноземцями та іншими нормативно-правовими актами, що стосуються протокольних питань;

- погоджує програми перебування іноземних та інших делегацій у Міністерстві, у роботі яких бере безпосередню участь Міністр;

- здійснює контроль за організацією підготовки та проведення засідань колегії МВС, нарад, брифінгів тощо за участю керівництва Міністерства;

- здійснює організаційне та консультативне забезпечення робочих виїздів Міністра до областей, погоджує програми перебування, супроводжує його під час поїздок та відряджень;

- надає керівництву структурних підрозділів апарату Міністерства, ЦОВВ, їх територіальних органів, Національної гвардії України, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, консультації з питань протокольної практики та організації протокольних заходів;

- за дорученням Міністра виступає з офіційною позицією МВС з питань діяльності Міністерства, Національної гвардії України;

- у взаємодії з Департаментом комунікації бере участь у формуванні та проведенні єдиної інформаційної політики МВС, а також готує експрес аналіз інформаційного простору з питань діяльності МВС, ЦОВВ, їх територіальних органів, Національної

гвардії України, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, для оперативного інформування керівництва Міністерства; забезпечує організацію та проведення медіа-заходів за участю Міністра (брифінги, прес-конференції тощо), підготовку відповідних прес-релізів та інформаційно-аналітичних матеріалів до них; уживає заходів щодо запобігання поширенню необ'єктивної інформації про діяльність Міністерства, забезпечення офіційного спростування інформації, яка не відповідає дійсності;

- уносить керівництву Міністерства пропозиції щодо необхідності розроблення проектів законодавчих, нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів стосовно заходів з підвищення ефективності реалізації державної політики у визначених законодавством сферах, а також безпосередньо бере участь у їх розробленні;

- за дорученням Міністра здійснює контроль за окремими напрямками діяльності МВС, ЦОВВ, їх територіальних органів, Національної гвардії України, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління, щодо виконання законів України, указів, розпоряджень, постанов та доручень Президента України, Кабінету Міністрів України, інших нормативно-правових актів з питань, віднесених до сфери відповідальності МВС, рішень колегії МВС, наказів і доручень Міністра;

- за дорученням Міністра здійснює забезпечення організації особистого прийому громадян, у тому числі в областях;

- у межах повноважень здійснює контроль за якістю розгляду відповідними структурними підрозділами апарату Міністерства, ЦОВВ та Національною гвардією України депутатських звернень та запитів народних депутатів України, окремих звернень громадян;

- забезпечує інформування керівництва Міністерства з питань дотримання правового і соціального захисту, пенсійного забезпечення працівників МВС, ЦОВВ, військовослужбовців та працівників Національної гвардії України, ветеранів і пенсіонерів, військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, антитерористичних операцій, членів їх сімей. Уносить керівництву Міністерства пропозиції щодо посилення їх соціального захисту;

- за дорученням Міністра в межах компетенції бере участь у проведенні перевірок діяльності структурних підрозділів апарату МВС. ЦОВВ, їх територіальних органів, Національної гвардії України, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління;

- за дорученням Міністерства організаційно забезпечує здійснення інших його повноважень, передбачених законодавством.

- бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів, що безпосередньо належать до повноважень Міністра або пов'язані із забезпеченням напрямів діяльності Міністерства.

Напрямок діяльності МВС – інформаційні технології

У цьому напрямі здійснює свою діяльність **Департамент інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України**. Згідно з Положенням про **Департамент інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженим наказом МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1572, основними завданнями Департаменту є:

- інформування та забезпечення реалізації політики інформаційного забезпечення діяльності системи МВС;

- забезпечення належного функціонування, формування, підтримки в актуальному стані та контролю процесів використання ЄІС МВС;

- організація забезпечення режиму доступу та захисту відомчих інформаційних ресурсів та персональних даних при їх обробці в системі МВС;

- упровадження технологій електронного урядування в системі МВС;

- організація інформаційного забезпечення та інформаційної взаємодії в системі МВС;

- забезпечення інформаційної взаємодії з іншими державними органами, громадськими організаціями, фізичними та юридичними особами, правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

- упровадження передових інформаційних технологій, залучення програм та проектів міжнародної технічної допомоги для забезпечення інформатизації діяльності МВС.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- безпосередньо розробляє та погоджує розроблені в системі МВС проекти нормативно-правових актів з питань інформаційного забезпечення та обробки персональних даних;

- координує виконання державних програм з інформатизації в системі МВС;

- організовує і здійснює заходи, спрямовані на забезпечення правової охорони та легалізації програмного забезпечення в системі МВС;

- організовує та контролює процес інтегрування на рівні МВС баз (банків) даних системи МВС;

- вживає заходів з актуалізації інформаційних ресурсів ЄІС МВС відповідно до поточних завдань МВС;

- формує та підтримує в актуальному стані інформаційні ресурси, що входять до ЄІС МВС;

- надає доступ до інформаційних ресурсів ЄІС МВС авторизованим користувачам відповідно, до режимів доступу та рівня захисту, визначених нормативно-правовими актами МВС;

- забезпечує безпосередній оперативний доступ працівників системи МВС та інших державних органів до відповідних державних реєстрів, баз даних інших державних органів;

- забезпечує формування електронних версій для персональних обліків, що входять до ЄІС МВС та ведуться у паперовому вигляді;

- забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку процесу прийняття керівництвом МВС управлінських рішень, готує статистичні, аналітичні та прогнозні матеріали;

- організовує і здійснює заходи, спрямовані на захист відомчих інформаційних ресурсів та персональних даних при їх обробці в системі МВС;

- аналізує загрози безпеці персональним даним, що обробляються в системі МВС;

- здійснює документальну фіксацію фактів порушення процесу обробки та захисту персональних даних;

- організовує функціонування системи електронного документообігу в МВС;

- організовує роботу із сертифікації ключів, забезпечує надання послуг електронного цифрового підпису в системі МВС та обслуговує сертифікати ключів;

– здійснює в межах своїх повноважень обробку персональних даних;

– готує проекти спільних наказів про обміну інформаційними ресурсами між МВС та іншими державними органами, порядок користування інформаційними ресурсами ЄІС МВС іншими державними органами;

– здійснює інформаційне супроводження діяльності Головного центру з надання сервісних послуг МВС та територіальних центрів з надання сервісних послуг МВС;

– надає в установленому порядку відомості щодо інформаційного забезпечення системи МВС на запити та звернення народних депутатів України, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, фізичних та юридичних осіб взаємодіє в межах повноважень з громадськими організаціями з питань інформатизації діяльності системи МВС;

– проводить – за письмовими запитами уповноважених органів – перевірки фізичних осіб щодо їх перебування на відповідних обліках ЄІС МВС;

– забезпечує проведення спеціальних перевірок стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком;

– надає за зверненнями державних органів офіційні повідомлення, передбачені чинним законодавством;

– надає в межах компетенції та в порядку, визначеному законодавством України, інформаційні послуги фізичним та юридичним особам;

– організовує опрацювання звернень до інформаційних ресурсів ЄІС МВС;

– забезпечує надання громадянам інформації про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінально-процесуальним законодавством;

– забезпечує функціонування веб-порталу МВС;

– вивчає можливості використання сучасних програмно-технічних системи МВС та розробляє пропозиції щодо їх упровадження;

– забезпечує інтеграцію наявних програмно-апаратних платформ у центрі обробки даних;

– організовує роботу із залучення та реалізації проектів міжнародної технічної допомоги для інформатизації діяльності системи МВС України.

Напрямок кадрового забезпечення діяльності МВС

Відповідно до **Положення про Департамент персоналу, організації освітньої та наукової діяльності Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженого наказом МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1570, встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Департаменту.

Основними його завданнями є:

- здійснення своєчасного добору кадрів для підрозділів апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, керівних кадрів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Міністром внутрішніх справ, органу військового управління;

- підготовка фахівців та організація професійного навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовки та післядипломної освіти фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів для МВС, Національної поліції та Національної гвардії;

- організація перепідготовки та післядипломної освіти фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів для інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;

- документальне оформлення проходження державної служби та трудових відносин працівниками апарату МВС, закладів, установ і підприємств, що відносяться до сфери управління МВС;

- здійснення у МВС організаційно-штатних заходів, оптимального розподілу та ефективного використання наявної штатної чисельності, для виконання покладених МВС завдань та функцій, удосконалення структури і штатів підрозділів МВС з урахуванням потреб та досвіду правоохоронних органів іноземних держав;

- організація освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, що належать до сфери управління МВС.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення та в установленому порядку вносить їх на розгляд Міністрові внутрішніх справ України;

- розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції;

- за результатами опрацювання проектів законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади, готує пропозиції щодо їх погодження;

- веде обліки працівників апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, керівників центральних органів виконавчої влади діяльність яких спрямовується та координується Міністром, та органу військового управління;

- за дорученням керівництва МВС бере участь у взаємодії з питань обміну досвідом з іншими державними органами, правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

- спільно з Національною гвардією організовує залучення до складу національного контингенту та національного персоналу військовослужбовців Національної гвардії для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

- вносить керівництву Міністерства пропозиції щодо основних напрямів розвитку наукової та науково-технічної діяльності з питань функціонування МВС та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ;

- забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

- у межах повноважень, передбачених законом, надає правову допомогу громадянам, сприяє державним органам, закладам, установам та підприємствам у виконанні покладених на них законом обов'язків;

– здійснює розгляд звернень громадян з питань кадрового забезпечення, роботи з персоналом та організації освітньої та наукової діяльності, які належать до компетенції МВС, закладів, установ і підприємств, що відносяться до сфери управління МВС, а також стосовно актів, які ним видаються;

– забезпечує формування пропозицій щодо обсягів державного замовлення на підготовку, перепідготовку та післядипломну освіту фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів для МВС, Національної гвардії та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;

– забезпечує на базі навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС, підготовку та професійне навчання кадрів для МВС, Національної поліції та Національної гвардії, перепідготовку та післядипломну освіту працівників інших центральних органів виконавчої влади;

– установлює порядок добору, направлення та зарахування кандидата на навчання до навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС;

– визначає порядок організації та строк професійного навчання працівників МВС, Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби та Державної служби з надзвичайних ситуацій;

– здійснює організаційно-методичне супроводження навчального процесу в навчальних закладах, що належать до сфери управління МВС, інших центральних органів виконавчої влади, органу військового управління;

– бере участь у поточному і перспективному плануванні, розробленні планів основних організаційних заходів МВС, роботи колегії МВС, нарад керівництва МВС;

– обчислює стаж роботи та державної служби, здійснює контроль за встановленням надбавок за вислугу років та наданням відпусток відповідної тривалості, складає графік щорічних відпусток працівників апарату МВС;

– оформляє і видає службові посвідчення та довідки з місця роботи працівника, проводить оформлення листків тимчасової непрацездатності;

– здійснює роботу, пов'язану із заповненням, обліком і зберіганням трудових книжок та особових справ (особових карток) працівників;

– вивчає структуру та штати апарату МВС, вищих навчальних закладів, установ і закладів, що належать до сфери управління Міністерства, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр внутрішніх справ, органу військового управління та вносить керівництву Міністерства пропозиції щодо їх удосконалення тощо.

Серед основних напрямів діяльності МВС України є **фінансово-обліковий**, який забезпечує фінансування, планування праці й заробітної плати, бухгалтерський облік і звітність, контрольно-ревізійну роботу, експертизу проектів і кошторисів, пенсійне забезпечення, тобто управління матеріальними ресурсами системи МВС України. Однією з особливостей організації напряму фінансово-облікової діяльності є поєднання фінансових та бухгалтерських операцій.

Слід зазначити, що МВС України розробляє проекти наказів, розпоряджень, планів, штатів та інших документів, пов'язаних із витратами коштів, які погоджуються у керівників Департаменту фінансово-облікової політики МВС України (далі – ДФОП). Крім цього, МВС забезпечує фінансовими ресурсами, оперативно-службову діяльність, а ДФОП контролює дотримання планово-фінансової дисципліни органами, закладами, установами і підприємствами, що належать до сфери управління МВС.

Отже, фінансово-обліковий напрям діяльності МВС в сучасних умовах дозволяє здійснювати в межах фінансової системи держави у всіх її проявах та є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів з метою наділення системи МВС фінансами та відповідними матеріально-технічними ресурсами.

За цим напрямом в МВС здійснює свою діяльність **Департамент фінансово-облікової політики Міністерства внутрішніх справ України**, який згідно з положенням про департамент, затвердженим наказом МВС України від 22 грудня 2015 р. № 1607 (у редакції наказу МВС від 10 жовтня 2016 р. № 1070), виконує свої завдання.

Основними завданнями Департаменту є:

- організація фінансового забезпечення діяльності апарату МВС, а також бюджетних установ та організацій, що належать до сфери управління МВС, центральних органів виконавчої влади,

діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України (далі – установи системи МВС);

- формування показників бюджету, фінансування, використання бюджетних коштів;
- організація оплати праці, та соціальних виплат;
- організація заходів із ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності та складення звітності в установах системи МВС;

- забезпечення:

відображення в бухгалтерському обліку, фінансовій, бюджетній та іншій звітності достовірної та в повному обсязі інформації про господарські операції і результати діяльності, необхідної для оперативного управління бюджетними призначеннями (асигнуваннями) та фінансовими і матеріальними (нематеріальними) ресурсами;

дотримання бюджетного законодавства при взятті бюджетних зобов'язань, своєчасного подання на реєстрацію таких зобов'язань, здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань, достовірного та в повному обсязі відображення операцій у бухгалтерському обліку та звітності;

діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку у МВС;

- участь за дорученням керівництва МВС у заходах із перевірки наявності та руху майна, використання фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів;

- запобігання виникненню негативних явищ у фінансово-господарській діяльності, виявлення і мобілізація внутрішньогосподарських резервів;

- здійснення методичного керівництва та контролю за дотриманням вимог законодавства з питань ведення бухгалтерського обліку, складення фінансової та бюджетної звітності в бюджетних установах та організаціях, що належать до сфери управління МВС.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- готує до затвердження в установлені терміни бюджетний запит МВС, а також паспорти бюджетних програм на підставі

пропозицій, розрахунків, обґрунтування структурних підрозділів апарату МВС та установ системи МВС;

- готує та доводить до розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів лімітні довідки про бюджетні асигнування, розглядає в установленому порядку проекти їх кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів спеціального фонду, планів використання бюджетних коштів та внесення пропозицій керівництву МВС щодо їх затвердження;

- перевіряє складені структурними підрозділами апарату МВС та установами системи МВС, розрахунки потреби в коштах до проектів кошторисів щодо їх законності;

- здійснює приймання фінансової, бюджетної та іншої звітності від відповідальних виконавців бюджетних програм у системі МВС, розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, що входять до сфери управління МВС, та одержувачів бюджетних коштів за встановленими формами в установлені терміни та в порядку, визначеному законодавством;

- складає зведену фінансову, бюджетну та іншу звітність;

- поводить аналіз даних зведеної, фінансової, бюджетної та іншої звітності щодо причин зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, проводить роботу з її списання відповідно до законодавства;

- здійснює управління бюджетними коштами в межах установлених йому бюджетних повноважень, забезпечуючи ефективне, результативне і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи установ системи МВС;

- координує діяльність бухгалтерських служб установ системи МВС з питань, що належать до компетенції Департаменту;

- забезпечує:

- організацію роботи з виконання державного бюджету за видатками загального і спеціального фондів за бюджетними програмами МВС;

- складання зведеної звітності за бюджетними програмами МВС за встановленими формами і подання її відповідним державними органами у встановлені терміни;

- зберігання, оформлення та передачу до архіву документів, які є підставою для здійснення фінансування, відображення в бухгалтерському обліку операцій, та складання фінансової і

бюджетної звітності апарату МВС, а також зведеної та іншої звітності;

користувачів у повному обсязі правдивою та неупередженою інформацією про фінансовий стан апарату МВС, результати його діяльності, рух бюджетних коштів та коштів установ системи МВС;

структурні підрозділи МВС даними бухгалтерського обліку та звітності для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, складання економічного обґрунтованих калькуляцій собівартості послуг, що можуть надаватися за плату відповідно до законодавства, визначення можливих ризиків фінансово-господарської діяльності;

дотримання порядку проведення розрахунків за товари, роботи та послуги, що закуповуються за бюджетні кошти в апараті МВС;

достовірність та правильність оформлення інформації, включеної до реєстрів бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань в апараті МВС;

повноту та достовірність даних підтверджених документів, які формуються та подаються в процесі казначейського обслуговування в апараті МВС;

– розробляє методичні рекомендації, положення, інструкції з питань організації та ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової, бюджетної та іншої звітності, організації оплати праці та інших питань, що належать до компетенції Департаменту;

– здійснює заходи щодо:

дотримання та підвищення рівня фінансово-бюджетної дисципліни працівників Департаменту та працівників бухгалтерських служб установ системи МВС;

автоматизацію ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової, бюджетної та іншої звітності, формування бюджетного запиту МВС, складання кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів спеціального фонду, планів використання бюджетних коштів, а також розподіл обсягів відкритих асигнувань загального (спеціального) фонду державного бюджету з урахуванням особливостей діяльності МВС;

усунення порушень і недоліків, виявлених у МВС під час контрольних заходів, проведених державними органами, структурними підрозділами вимог бюджетного законодавства;

– готує оперативну інформацію для керівництва МВС щодо стану фінансової та матеріально-технічного забезпечення на підставі фінансової, бюджетної та іншої звітності бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів, що належать до сфери управління МВС;

– розробляє та подає на розгляд керівництву МВС пропозиції щодо покращення фінансового забезпечення апарату МВС та установ системи МВС;

– розробляє та погоджує в установленому порядку проекти законодавчих та нормативно-правових актів за напрямками діяльності Департаменту;

– перевіряє та затверджує документи про призначення одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті), каліцтва або інвалідності працівників;

– організовує роботу з питань формування показників бюджету, фінансування, планування надходжень до спеціального фонду, використання коштів, фонду оплати праці та соціальних виплат, ведення бухгалтерського обліку, складання консолідованої бюджетної звітності, внутрішньовідомчих розрахунків системи МВС;

– веде бухгалтерський облік в апараті МВС відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, а також інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку, у тому числі з використанням уніфікованої автоматизованої системи бухгалтерського обліку та звітності;

– складання на підставі даних бухгалтерського обліку фінансування та бюджетну звітність апарату МВС, а також державну статистичну, зведену та іншу звітність (декларації) в порядку, установленому законодавством;

– здійснює поточний контроль за:

дотриманням бюджетного законодавства при взятті бюджетних зобов'язань, їх реєстрації в органах Державної казначейської служби та здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;

правильністю зарахування та використання власних надходжень;

веденням бухгалтерського обліку, складанням фінансової та бюджетної звітності, дотриманням бюджетного законодавства та

національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, а також інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку установами системи МВС;

- своєчасне подання звітності, що належить до компетенції Департаменту;

- своєчасне та в повному обсязі перерахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів;

- забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів щодо:

- використання фінансових, матеріальних (нематеріальних) та інформаційних ресурсів під час прийняття та оформлення документів щодо проведення господарських операцій;

- інвентаризації активів і зобов'язань;

- здійснення контролю за відповідністю обсягів видатків Річного плану державних закупівель апарату МВС кошторисним призначенням;

- участь у роботі з оформлення матеріалів щодо нестачі, крадіжки коштів та майна, псування активів;

- опрацювання розроблених структурними підрозділами апарату МВС та установами системи МВС проектів нормативно-правових актів, пов'язаних із витрачанням бюджетних коштів за використанням державного майна, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ;

- організовує:

- своєчасний розгляд відповідно до законодавства, запитів народних депутатів та на отримання інформації, листів, заяв та скарг фізичних і юридичних осіб з питань, що належать до компетенції Департаменту;

- спільно з Департаментом персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС роботу з відбору, розстановки працівників Департаменту та проведення заходів щодо підвищення їх кваліфікації;

- проводить, відповідно до компетенції Департаменту, наради-семінари з працівниками установ системи МВС. Організовує та проводить за результатами службової діяльності заслуховування керівників бухгалтерських служб;

- бере участь у заходах щодо організації мобільної роботи та цивільної оборони в апараті МВС;

– вивчає, узагальнює і впроваджує ефективний передовий досвід роботи з питань фінансового забезпечення діяльності, організації і ведення бухгалтерського обліку в апараті МВС та установах системи МВС тощо.

Матеріально-технічне забезпечення як напрям діяльності МВС в сучасних умовах – є організованою державою та її підпорядкованими органами системою, функціонування якої направлено на реалізацію сукупності відносин товарно-грошового і господарського характеру, що об'єднує у єдиний системний комплекс, *з одного боку, безпосередньо* структурних підрозділів апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, *а з іншого* – ЦОВВ, Національної поліції, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, їх установи, підприємства, організації у ході централізованого забезпечення системи МВС та ЦОВВ матеріальними, технічними і військовими ресурсами; укладення договорів купівлі-продажу у галузі оптової торгівлі та їх своєчасне виконання, реалізація фондів роздрібного та комісійного продажу тих чи інших продуктів і засобів виробництва; фінансування їх діяльності та надання матеріально-технічної допомоги.

Разом із тим, суб'єкт управління, яким є МВС: визначає дійсні потреби системи та її підсистем у матеріальних ресурсах; виявляє всі ресурси, якими оперує система для задоволення потреб життєдіяльності системи; розподіляє одержані й наявні матеріально-технічні засоби у відповідності з їх належністю й потребами підсистем; стежить за їх раціональним і економним використанням. Тож, призначення матеріально-технічне забезпечення як напрям діяльності МВС – *підтримка життєзабезпечення всієї системи МВС України.*

Головним підрозділом у системі МВС, що здійснює свою діяльність у напрямі матеріально-технічного забезпечення, є **Департамент державного майна та ресурсів Міністерства внутрішніх справ України**. Положенням про Департамент державного майна та ресурсів Міністерства внутрішніх справ України, затвердженим наказом МВС України від 25 травня 2016 р. № 420,

встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Департаменту.

Основними його завданнями є:

– здійснення:

управління об'єктами державної власності в межах повноважень МВС, визначених законодавством;

державного нагляду за охороною праці в Національній гвардії і вищих навчальних закладах, що належать до сфери управління МВС, та відомчий контроль за станом охорони праці в апараті МВС, Головному центрі з надання сервісних послуг МВС та територіальних органів з надання сервісних послуг, закладах установ та підприємствах, що належить до сфери управління МВС;

– організація:

розвитку, розвитку координації та функціонування системи зв'язку та телекомунікацій МВС, управління і моніторингу єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС (далі – ЄЦВТМ) та закріпленого радіочастотного ресурсу України;

в установленому порядку матеріально-технічного та ресурсного забезпечення діяльності апарату МВС та територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління системи МВС, Національної гвардії;

контроль за вжиттям заходів до забезпечення протипожежної безпеки в апараті МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління системи МВС, а також територіях на яких вони розташовані;

– координація діяльності:

підприємств що належать до сфери управління МВС;

державної установи “Центр обслуговування підрозділів Міністерства внутрішніх справ України”;

центральної бази ресурсного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

дошкільного навчального закладу № 1/185 МВС;

дошкільного навчального закладу № 2/124 МВС;

дитячого позаміського закладу оздоровлення та відпочинку “Променистий” МВС;

комплексу спеціальних об'єктів “Фортеця” МВС.

Департамент відповідно до покладених до покладених на нього завдань виконує такі функції:

1) узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та в установленому порядку подання їх на розгляд керівництву МВС;

2) взаємодія в установленому порядку за напрямками діяльності Департаменту з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками, та організаціями роботодавців, а також підприємствами, установами та організаціями;

3) безпосередня розробка нормативно-правових актів та проведення фахових експертиз проектів таких актів;

4) вивчення та надання зауважень, пропозицій з питань, що належать до компетенції Департаменту, до проектів законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження до МВС від інших міністерств, центральних органів виконавчої влади;

5) підготовка в межах повноважень:

- зауважень і пропозицій прийнятих Верховною Радою України законів, що надійшли на підпис Президентові України;

- проектів спільних наказів МВС та інших центральних органів виконавчої влади щодо передачі нерухомого майна права державної власності;

- проектів наказів МВС щодо: руху та списання основних засобів та інших матеріальних цінностей з урахуванням положень законодавства України та актів МВС;

- утворення, ліквідація (припинення діяльності) та реорганізації підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- затвердження положень (статутів) підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- технічних завдань на облаштування зв'язком нових приміщень і будівель МВС та супроводження проектування та прийняття споруд зв'язку в експлуатацію у складі комісій МВС;

- проектів рішень МВС щодо:

- передачі в оренду юридичним та фізичним особам нерухомого майна державної власності, яке належить до сфери управління МВС;

зміни статусу службового житла;
списання об'єктів нерухомого майна (будівель та споруд) та об'єктів незавершеного будівництва;

– обґрунтування та пропозиції керівництву МВС стосовно:
питань відбору державних інвестиційних проектів відповідно до вимог законодавства;

розподілу закладами, установами та підприємствами, що належать до сфери управління МВС, видатків, що належать до компетенції Департаменту;

– інформація та пропозиції керівництву МВС стосовно:
приведення нормативно-правових актів у відповідність до чинного законодавства, визначення їх такими, що втратили чинність, або скасування;

стану виконання завдань і функцій центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

– статистичної звітності про випадки пожеж на об'єктах апарату МВС, Національної гвардії, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та їх наслідки;

б) узяття участі відповідно до компетенції Департаменту у:
проведенні науково-технічних досліджень та розробок зі створення нових технічних засобів в інтересах Національної гвардії та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

формуванні державної політики у сфері технічного регулювання та стандартизації, забезпеченні розроблення технічних регламентів, державних стандартів, технічних умов та інших нормативно-правових актів;

розробленні проектів цільових програм з питань соціального захисту в частині забезпечення житлом працівників МВС, пенсіонерів та ветеранів із військовослужбовців та осіб рядового та начальницького складу, військовослужбовців Національної гвардії, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, та членів їх сімей;

7) здійснення обліку:

об'єктів державної власності, які належать до сфери управління МВС та підлягають внесенню до автоматизованої електронної бази даних Єдиного реєстру об'єктів державної власності;

радіочастотного ресурсу України, закріпленого за МВС та центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

пожеж на об'єктах апарату МВС, Національної гвардії, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та їх наслідків;

8) організація:

відповідно до законодавства України своєчасного розгляду листів, звернень, заяв, скарг, запитів на інформацію з питань, що належать до компетенції Департаменту;

відповідно до компетенції Департаменту семінарів, нарад з працівниками закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

в установленому порядку матеріально-технічного та ресурсного забезпечення діяльності апарату МВС та територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, Національної гвардії;

планово-фінансової роботи а підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

затвердження, контролю виконання фінансових планів підприємств, що належать до сфери управління МВС, та подання останніми фінансової звітності до Департаменту з метою забезпечення ефективного управління державним майном;

підготовки та подання зведеної фінансової звітності підприємств, що належать до сфери управління МВС, до Міністерства фінансів України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України;

розроблення нових видів засобів спеціальної техніки, озброєння, засобів зв'язку, телекомунікацій, технічних засобів захисту інформації, спеціальних технічних засобів для оперативної діяльності, спеціального транспорту, пожежної та бронетанкової техніки, спеціальних засобів самозахисту та активної оборони, засобів індивідуального бронезахисту, криміналістичної техніки, форменого одягу тощо;

ремонту, обслуговування транспортних засобів, засобів зв'язку та телекомунікацій, приміщень, що надані МВС для виконання покладених на нього завдань;

забезпечення працездатності і телекомунікацій та сервісів ЄЦВТМ для обміну інформацією в інтересах МВС;

зв'язку та контроль технічної експлуатації засобів телекомунікацій ситуатійного центру МВС, пунктів управління МВС (в умовах надзвичайного стану), контроль підключення запасних пунктів управління до захищених вузлів зв'язку загальнодержавної мережі, а також забезпечення зв'язком керівництва МВС в умовах надзвичайних ситуацій та особливого періоду;

методичного, нормативно-правового та інформаційного регулювання діяльності апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ та підприємств, що належать до сфер управління МВС, з питань, що належать до компетенції Департаменту;

проведення інструктажів з охорони праці, протипожежних інструктажів та навчань в апараті МВС, Національній гвардії, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

9) забезпечення:

формування та розподілу відомчого телефонного номерного ресурсу та ресурсу ЄЦВТМ МВС;

у МВС виконання вимог законодавства в галузі капітального будівництва, соціального захисту в частині забезпечення житлом працівників МВС, пенсіонерів, ветеранів із числа військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та членів їх сімей;

подання інформації до Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов;

ведення інформаційно-аналітичного обліку щодо нерухомого майна права державної власності, яке належить до сфери управління МВС, для формування Єдиного реєстру об'єктів державної власності;

10) здійснення:

- аналізу діяльності підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- аналізу та узагальнення:

інформації щодо ефективності використання земель, що належать на праві оренди, постійного користування та власності

територіальним органам, закладам, установам і підприємствам, що належать до сфери управління МВС;

показників капітального будівництва до бюджетного запиту на відповідний рік у розрізі бюджетних програм та об'єктів будівництва територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

інформації, одержаної від територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, щодо оренди, списання, передачі об'єктів нерухомого майна правовстановлюючих документів на об'єкти нерухомого майна та земельні ділянки;

дотримання вимог законодавства в частині придбання житла територіальними органами, закладами, установами і підприємствами, що належать до сфери управління МВС, Національної гвардії та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

реалізації норм житлового законодавства у МВС, територіальних органах, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

аналізу та контролю:

з питань списання нерухомого майна (будівель та споруд) та об'єктів незавершеного будівництва територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

за дотриманням територіальними органами, закладами, установами і підприємствами, що належать до сфери управління МВС, та Національної гвардії вимог законодавства, галузевих нормативно-правових актів, Державних будівельних норм, Державного стандарту України при здійсненні будівництва нових, реконструкції і капітального ремонту існуючих об'єктів нерухомого майна;

за належним використанням і схоронністю житлового фонду, а також зміцненням законності в галузі житлових відносин;

формування пооб'єктного плану капітального будівництва (переліки об'єктів) на відповідний рік та розроблення показників капітальних видатків для здійснення фінансування територіальних

органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

технічного нагляду за дотриманням вимог законодавства з питань монтажу, ремонту та безпечної експлуатації устаткування підвищеної небезпеки, що експлуатується в системі МВС, Національній гвардії та за дорученням Міністра в інших центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

11) контроль:

виконання умов контрактів, укладених з керівниками підприємств, що належать до сфери управління МВС;

проведення заходів з підготовки будівель і споруд установ, закладів та підприємств, що належать до сфери, управління МВС, до роботи в осінньо-зимовий період;

цілодобового функціонування в апараті МВС телефонного та селекторного зв'язку, відеоконференцзв'язку, оповіщення, документування мовленнєвої інформації та телевізійної мережі;

ефективності використання матеріальних ресурсів та капітальних видатків в апараті МВС, територіальних органів, закладів, установ і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС, Національної гвардії;

додержання вимог законодавства та нормативно-правових актів з питань:

надання статусу службового житла, виключення житлових приміщень з числа службового житла та розподілу службового житла;

капітального будівництва в системі МВС;

соціального захисту в частині забезпечення житлом військово-службовців Національно гвардії та членів їх сімей, а також працівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

пожежної безпеки в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установ і на підприємствах, що належать до сфери МВС, та Національної гвардії;

виконання протипожежних заходів на об'єктах, що належать до сфери управління МВС;

своєчасного та якісного розслідування нещасних випадків та поранень, у тому числі зі смертельними наслідками, що сталися з військовослужбовцями Національної гвардії, курсантами, слухачами, посадовими особами вищих навчальних закладів МВС;

12) координація:

впровадження у МВС технічної політики у сфері надання телекомунікаційних послуг, стандартизації, підтвердження відповідності технічних засобів телекомунікацій;

оснащення МВС засобами зв'язку, телекомунікаціями та сервісами ЄЦВТМ відповідно до табельної належності;

13) організація, координація та контроль:

отримання МВС, Національною гвардією та іншими центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує та координує Міністр, дозволів на ввезення із закордону радіоелектронних засобів та випромінювальних приладів;

повноти і якості надання апарату Міністерства телекомунікаційних послуг та послуг з обслуговування засобів електрозв'язку;

замовлення послуг та укладання договорів про надання апарату МВС телекомунікаційних послуг та придбання телекомунікаційного обладнання;

моніторингу доступу до глобальної інформаційної мережі, інформаційних мереж МВС та сервісів ЄЦВТМ;

заходів моніторингу радіочастотного ресурсу, радіо- і радіотехнічного контролю та забезпечення електромагнітної сумісності між радіоелектронними засобами, взаємодіє з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади з питань використання радіоелектронних засобів та радіочастотного ресурсу України;

здійснення виділення, закріплення та присвоєння номіналів (смуг) радіочастот МВС, Національній гвардії, та іншим центральним органам виконавчої влади, діяльність яких спрямовує та координує Міністр;

14) впровадження сучасних технологій у галузі зв'язку та телекомунікацій у діяльність МВС та організація заходів з оптимізації витрат коштів на утримання телекомунікаційних мереж зв'язку, доступу до глобальної інформаційної мережі та інформаційних мереж МВС;

15) використання у своїй діяльності відповідних інформаційних баз даних державних органів, державної системи урядового зв'язку та інших технічних засобів;

16) погодження:

технічних завдань та проектної документації на виготовлення обладнання і техніки спеціального призначення, впровадження і розвиток систем зв'язку та телекомунікацій;

титулів об'єктів територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, Національної гвардії, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує та координує Міністр, за умов та в порядку, визначеному законодавством;

17) згідно із законодавством України та в межах компетенції сприяння залученню інвестицій на здійснення житлового будівництва та проведення аналізу стану об'єктів незавершеного будівництва;

18) проведення моніторингу ресурсного забезпечення апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також Національної гвардії.

За напрямом матеріально-технічного забезпечення діяльності Міністерства працює також **Центр обслуговування підрозділів Міністерства внутрішніх справ України**. Відповідно до Положення про Державну установу “Центр обслуговування підрозділів Міністерства внутрішніх справ України”, затвердженого наказом МВС України від 25 вересня 2007 р. № 355 (у редакції наказу МВС від 18 січня 2017 р. № 34), основними завданнями Центру є:

- утримання, організація комунально-експлуатаційного та іншого забезпечення адміністративних будинків, гуртожитків, споруд, приміщень, інших об'єктів нерухомого та рухомого майна, що знаходиться в користуванні МВС та Центру;

- організація та координація проведення культурно-просвітницьких заходів;

- автотранспортне забезпечення апарату МВС;

- забезпечення комп'ютерами, оргтехнікою, витратними матеріалами, технічними засобами, речовим майном, канцелярськими товарами, меблями, посудом, нагородним фондом, сувенірною продукцією та іншим майном апарату МВС;

- приймання, зберігання та видача товарно-матеріальних цінностей, призначених для апарату МВС, у тому числі палива рідинного, яке обліковується на балансі МВС;

- технічний нагляд за роботами з капітального будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення будинків, будівель та споруд (нерухомого майна) та інших об'єктів виробничого та невиробничого призначення, замовником яких є МВС та Центр;

- технічна інвентаризація об'єктів нерухомого майна МВС та Центру, а також за письмовим дорученням МВС об'єктів нерухомого майна територіальних органів, закладів, установ, що належать до сфери управління МВС;

- ремонт, технічне обслуговування персональних комп'ютерів, офісного телекомунікаційного та аудіовізуального обладнання, засобів зв'язку;

- участь в організації проведення навчань і змагань з фізкультурно-оздоровчої і спортивної підготовки, в тому числі медичної підготовки, тактико-спеціальної, бойової та вогневої підготовки на об'єктах, що знаходяться в користуванні МВС та Центру;

- підготовка, організація проведення нарад, конференцій, семінарів МВС, а також прийому іноземних делегацій та здійснення їх буфетного обслуговування тощо.

Центр відповідно до покладених на нього завдань працює у таких напрямках:

- утримує нерухоме майно в належному стані, у тому числі в умовах особливого періоду, воєнного і надзвичайного стану;

- забезпечує прибирання службових приміщень, місць загального користування та прилеглої території гуртожитків, адміністративних будівель МВС;

- готує нерухоме майно до функціонування в зимовий період та забезпечує його належну експлуатацію;

- забезпечує закупівлю товарів (робіт та послуг) для належного та безперервного функціонування, утримання рухомого та нерухомого майна, прибудинкової території (зокрема, щодо водопостачання, теплопостачання, електропостачання, газопостачання, вивезення побутових відходів та сміття, утримання ліфтів, систем вентиляції та кондиціювання, ремонту тощо);

- веде облік внесення особами відповідної плати (відшкодування) за проживання в гуртожитках;

– забезпечує укладання договорів оренди нерухомого майна МВС та Центру і договорів відшкодування витрат балансоутримувача на утримання орендованого нерухомого майна та відшкодування комунальних послуг;

– ремонтує нерухоме та інше майно, що перебуває в користуванні МВС та Центру, залучає – за необхідності – з цією метою суб'єктів господарювання, які мають відповідні дозволи (ліцензії) на провадження відповідної діяльності;

– виготовляє перепустки, що видаються для проходу на територію МВС;

– проводить моніторинг вивільнених службових приміщень та інших об'єктів нерухомого майна та подає Уповноваженому органу управління пропозиції щодо подальшого їх використання та закріплення, у тому числі готує проекти необхідних рішень;

– зберігає, проводить технічне обслуговування та ремонт перевірку технічного стану (обов'язків технічний контроль) та ремонт транспортних засобів;

– готує транспортні засоби та водіїв до виїзду, проводить передрейсовий та післярейсовий медичний контроль водіїв;

– забезпечує ефективне використання і належну експлуатацію транспортних засобів, уживає заходів щодо запобігання порушенням водіями Центру та іншими особами, які експлуатують транспортні засоби Центру, Правил дорожнього руху;

– розробляє та погоджує з Уповноваженим органом управління річні плани експлуатації, технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів;

– планує потребу в ресурсах для належного виконання покладених на Центр завдань;

– готує та подає для розгляду Уповноваженому органу управління проект кошторису на утримання Центру, вносить пропозиції щодо внесення змін до кошторису;

– визначає в межах компетенції потребу в асигнуваннях за відповідною бюджетною програмою згідно з кодами економічної класифікації видатків, подає до Уповноваженого органу управління пропозиції щодо розподілу і перерозподілу цих асигнувань;

– знімає щомісячні показники лічильників використання електроенергії, теплоенергії, води, газу тощо на об'єктах нерухомого майна, що перебувають у користуванні МВС і Центру, вживає

заходів, необхідних для проведення розрахунків з відповідними суб'єктами господарювання, та веде звітність;

- здійснює безоплатну передачу, відчуження (реалізацію) та списання майна Центру відповідно до законодавства;

- приймає, оприбутковує, обліковує, зберігає, видає, передає, реалізовує та списує майно Центру;

- планує та вживає заходів щодо раціонального використання майна, ефективного та цільового використання коштів Центру;

- уживає заходів з охорони праці;

- проводить розслідування та веде облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками Центру;

- зберігає та веде облік:

товарно-матеріальних цінностей, призначених для забезпечення потреб структурних підрозділів апарату МВС та Центру, та тих, які ними експлуатуються, здійснює перевірки правил їх зберігання та експлуатації;

озброєння, боєприпасів та іншого закріпленого майна військового призначення, здійснює перевірки правил зберігання та інвентаризацію цього майна;

- забезпечує:

регламентно-технічне обслуговування засобів телекомунікаційних мереж, технічних засобів телекомунікацій та засобів зв'язку;

цілодобове функціонування документального зв'язку апарату МВС за допомогою технічних засобів зв'язку та систем передачі даних;

цілодобове функціонування телеграфного пункту прийому, передачі та реєстрації інформації чергової частини головного штабу МВС;

цілодобовий моніторинг працездатності обладнання вузлів, каналів та ліній зв'язку мережі Єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС;

проведення вимірювальних робіт у структурних підрозділах апарату МВС відповідно до свідоцтва про атестацію;

- здійснює у межах компетенції, матеріально-технічне обслуговування міського запасного пункту управління, цивільний захист, мобілізаційну підготовку та мобілізаційну готовність працівників Центру;

- передає в установленому порядку уповноваженим суб'єктам господарювання накопичені в процесі діяльності відходи для їх переробки та/або утилізації;

- подає звіти про свою фінансово-господарську діяльність до Уповноваженого органу управління, органів Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, органів Державної служби статистики України та інших державних органів;

- взаємодіє зі структурними підрозділами апарату МВС, а також юридичними та фізичними особами з питань, що належать до компетенції Центру;

- здійснює закупівлю сувенірної продукції, відомчих заохочувальних відзнак Міністерства внутрішніх справ України “Вогнепальна зброя”;

- має право проводити заходи та надавати платні послуги, пов'язані з культурно-виховною і просвітницькою діяльністю, державним і громадським організаціям, установам та підприємствам у порядку та на умовах, передбачених чинним законодавством України;

- вживає заходів централізованого забезпечення товарно-матеріальними цінностями підрозділів МВС;

- здійснює режимно-секретну діяльність;

- забезпечує МВС телекомунікаційними послугами (електрозв'язком) тощо.

Положення про **Головний сервісний центр МВС**, затверджене наказом МВС України від 7 листопада 2015 р. № 1393 (*у редакції наказу МВС від 30 вересня 2016 р. № 1014*), встановлює основні завдання та напрями його діяльності.

Основними завданнями Головного сервісного центру МВС (далі – ГСЦ МВС) є:

- участь у реалізації державної політики у сфері надання послуг, безпеки дорожнього руху та перевезення небезпечних вантажів, забезпечення у визначеному порядку державного контролю за додержанням суб'єктами господарювання та іншими суб'єктами вимог законодавства в цих сферах, моніторинг у визначений законодавством спосіб дотримання суб'єктами господарської діяльності та іншими суб'єктами норм, правил та стандартів у відповідній сфері;

- здійснення контролю за відповідністю конструкцій, комплектації та обладнання транспортних засобів (далі – ТЗ) номерних знаків ТЗ нормам і стандартам та погодження відповідної нормативно-технічної документації;

- забезпечення державного обліку зареєстрованих ТЗ, видача (обмін) посвідчення водія, ДОПНВ-свідоцтв про підготовку водіїв, свідоцтв про підготовку уповноважених з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів, свідоцтв про допуск ТЗ до перевезення небезпечних вантажів та накопичення інформації з цих питань у Єдиному державному реєстрі МВС;

- забезпечення організації та здійснення контролю за підготовкою, перепідготовкою та підвищення кваліфікації водіїв ТЗ, облік суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що проводять таку діяльність, а також за прийманням іспитів з перевірки знань правил перевезення небезпечних вантажів автомобільним транспортом та видачею відповідних свідоцтв установленого зразка;

- ведення обліку суб'єктів господарювання, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю автомобілями, автобусами, мотоциклами всіх типів, марок і моделей, причепами, напівпричепами, мотоколясками, іншими ТЗ вітчизняного та іноземного виробництва і їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери, а також забезпечення їх у встановленому порядку номерними знаками для разових поїздок (далі – спеціальна продукція), актами приймання-передачі ТЗ та їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери (далі – бланкова продукція), облікованими в територіальних органах з надання сервісних послуг МВС біржовими угодами;

- ведення реєстру суб'єктів здійснення обов'язкового технічного контролю колісних ТЗ та державного контролю за додержанням такими суб'єктами вимог законодавства в цій сфері шляхом моніторингу інформації, що передається суб'єктам проведення обов'язкового технічного контролю ТЗ до загальнодержавної бази даних про результати проведення обов'язкового технічного контролю;

- формування загальнодержавної бази даних про результати обов'язкового технічного контролю ТЗ на підставі інформації про результати перевірки технічного стану ТЗ, що надається суб'єктами

проведення обов'язкового технічного контролю, та інформації про укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних ТЗ, які підлягають обов'язковому технічному контролю, що надається страховиками;

- організація, координація, спрямування та контроль діяльності територіальних органів з надання сервісних послуг МВС – регіональних сервісних центрів МВС (далі – РСЦ МВС).

Відповідно до покладених на нього завдань ГСЦ МВС:

- надає платні та безоплатні послуги;
- здійснює комплекс заходів з організації та забезпечення діяльності системи сервісних центрів МВС, розробляє та реалізовує концепцію (стратегії) і проекти, спрямовані на підвищення якості надання послуг;

- узагальнює практику застосування законодавства з питань діяльності системи сервісних центрів МВС, готує та вносить у встановленому порядку пропозиції щодо його вдосконалення;

- надає РСЦ МВС необхідну методичну допомогу, рекомендації щодо поліпшення діяльності, а також вносить пропозиції про усунення виявлених недоліків і порушень, бере участь у проведенні семінарів, конференцій, конкурсів та інших навчально-методичних заходів;

- розробляє та вносить Міністру внутрішніх справ України пропозиції щодо поліпшення діяльності системи сервісних центрів МВС;

- забезпечує розроблення, затвердження та реалізацію в установленому порядку стратегічних і поточних планів, техніко-економічних обґрунтувань розвитку, модернізації і технічного забезпечення діяльності системи сервісних центрів МВС;

- уживає заходів із запобігання порушенням вимог законодавства у визначеній сфері діяльності, їх припинення та приймає відповідні обов'язкові до виконання рішення;

- веде реєстр суб'єктів здійснення обов'язкового технічного контролю та вносить інформацію про суб'єкти господарювання, визначені як суб'єкти проведення обов'язкового технічного контролю ТЗ, до Єдиного державного реєстру МВС;

- надає суб'єктам проведення обов'язкового технічного контролю ТЗ доступ до загальнодержавної бази даних про результати проведення обов'язкового технічного контролю;

- забезпечує проведення моніторингу інформації, що передається суб'єктам проведення обов'язкового технічного контролю ТЗ до загальнодержавної бази даних про результати проведення обов'язкового технічного контролю;

- формує та веде електронний реєстр підприємств, установ, організацій та інших суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, які здійснюють оптову або роздрібну торгівлю ТЗ та їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери, і оформлення відповідних документів;

- забезпечує:

- проведення моніторингу та аналізу інформації, що передається суб'єктам господарювання, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю (передачу для реалізації)

- облік і зберігання документів, що є підставою для внесення інформації про суб'єкти господарювання, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю (передачу для реалізації) ТЗ або їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери, до Єдиного державного реєстру МВС;

- проводить державну акредитацію закладів, що здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів;

- здійснює облік суб'єктів господарської діяльності всіх форм власності, що здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв ТЗ;

- забезпечує проведення моніторингу інформації, що передбачається суб'єктами, які здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв ТЗ до Єдиного державного реєстру МВС;

- здійснює комплексне обстеження та реєстрацію центрів спеціального навчання водіїв ТЗ, що перевозять небезпечні вантажі, та уповноважених з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів автомобільними дорогами;

- організовує роботу із допущення ТЗ до перевезення визначених небезпечних вантажів із видачею свідоцтв про допущення ТЗ до перевезення визначених небезпечних вантажів та внесення інформації про такі ТЗ до Єдиного державного реєстру МВС;

- здійснює контроль та координацію діяльності в галузі спеціального навчання водіїв ТЗ, що перевозять небезпечні вантажі,

та уповноважених з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів автомобільними дорогами;

- відповідно до вимог нормативно-правових актів здійснює виготовлення, облік, видачу та знищення несправжніх (імітаційних) засобів;

- приймає та опрацьовує заяви щодо визначення можливості та забезпечення виготовлення індивідуальних номерних знаків, розробляє їх макети, організовує видачу таких номерних знаків, здійснює їх облік і перезакріплення, видає довідки про оформлення номерного знака, виготовленого на індивідуальне замовлення;

- погоджує нанесення спеціальних індивідуальних ідентифікаційних номерів чи дублювання первинних ідентифікаційних номерів складових частин ТЗ;

- веде автоматичний облік, накопичених, обробку та використання відомостей про ТЗ, що підлягають державній і відомчій реєстрації, та про їх власників;

- визначає базовий навчально-методичний центр, де організовує проведення спеціальної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів центрів спеціального навчання водіїв ТЗ, що перевозять небезпечні вантажі, та уповноважених з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів автомобільними дорогами з видачею відповідних сертифікатів;

- забезпечує розроблення типових навчальних планів та програм, навчально-методичного та програмного забезпечення спеціального навчання, формує загальний перелік питань і практичних завдань, що використовуються під час проведення іспитів водіїв та уповноважених з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів;

- у межах компетенції бере участь у роботі конкурсного комітету визначення автомобільних перевізників з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування;

- забезпечує надання послуг суб'єктам звернення в строки, визначені законодавством;

- здійснює методологічне та організаційне забезпечення проведення теоретичних і практичних іспитів для отримання права на керування ТЗ та видачі посвідчення;

- забезпечує спеціальною та бланковою продукцією систему сервісних центрів МВС, підприємства, установи, організації та

інші суб'єкти господарювання незалежно від форм власності, які здійснюють оптову або роздрібну торгівлю ТЗ та їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери, і оформлення відповідних документів, а також забезпечує суб'єкти проведення обов'язкового технічного контролю бланками протоколів перевірки технічного стану;

- організовує взаємодію з фахівцями Експертної служби МВС, які беруть участь у проведенні державної реєстрації ТЗ у територіальних сервісних центрах МВС (далі – ТСЦ МВС), та в межах компетенції здійснює контроль за їх діяльністю;

- здійснює інформаційно-просвітницьку діяльність у сфері надання сервісних послуг, забезпечує видання навчальної, освітньої чи іншої літератури, інформування громадськості про діяльність системи сервісних центрів МВС;

- уповноважує суб'єктів господарювання на проведення перевірки цистерн для перевезення небезпечних вантажів, установлених на колісних ТЗ, та веде реєстр таких суб'єктів господарювання;

- погоджує проекти конструкцій, визначає технічну можливість та умови (вимоги) переобладнання ТЗ з видачею відповідних свідоцтв та висновків;

- за зверненнями суб'єктів господарювання бере участь у випробуванні і прийманні зразків нових або переобладнаних ТЗ та проведенні їх періодичних випробувань;

- організовує та здійснює видачу примірників, свідоцтва про погодження конструкцій ТЗ щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- здійснює оформлення та видачу дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових та світлових сигнальних пристроїв;

- здійснює комплекс заходів щодо організації та забезпечення виконання міжнародних угод між Україною та сторонами, що їх підписали, про взаємне визнання та обмін національних посвідчень водія;

- забезпечує організацію та здійснення контролю за реєстрацією, перереєстрацією та зняттям з обліку ТЗ;

- організовує роботу в системі сервісних центрів МВС з видачі довідок про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінально-процесуальним законодавством;

- виконує функції адміністратора Єдиного державного реєстру МВС;
- забезпечує організацію та виконання заходів щодо функціонування Єдиного державного реєстру МВС, у тому числі створення нового та супроводження існуючого програмного забезпечення;
- здійснює матеріально-технічне та технологічне забезпечення ведення Єдиного державного реєстру МВС;
- забезпечує надання доступу до Єдиного державного реєстру МВС;
- забезпечує надання в установленому порядку аналітичної та статистичної інформації на підставі відомостей Єдиного державного реєстру МВС;
- здійснює проведення комплексу програмних, технологічних та організаційних заходів щодо забезпечення захисту інформації, яка міститься в Єдиному державному реєстрі МВС від несанкціонованого доступу;
- надає інформаційно-консультативні послуги щодо роботи з відомостями, що містяться в Єдиному державному реєстрі МВС;
- погоджує видання Правил дорожнього руху та коментарі до них;
- затверджує білети для складання іспиту з теоретичної підготовки водіїв ТЗ;
- веде облік спеціальної та бланкової продукції;
- здійснює нормативно-методичне забезпечення діяльності системи сервісних центрів МВС;
- здійснює моніторинг упровадження технічних досягнень, новітніх, у тому числі інформаційних, технологій і спеціальних технічних засобів у сфері діяльності системи сервісних центрів МВС;
- виконує централізовані функції логістики, здійснює матеріально-технічне та ресурсне забезпечення діяльності системи сервісних центрів МВС;
- у межах компетенції вживає заходів щодо здійснення капітального будівництва, реконструкції, утримання та ремонту будівель і споруд, оформлення правоустановчих документів на об'єкти нерухомого майна та земельні ділянки, що перебувають на його балансі;
- здійснює контроль за обсягами та якістю виконаних робіт, відповідністю їх кошторисній документації, проектам, технічним умовам і Державним будівельним нормам України;

– вносить на розгляд Міністерства внутрішніх справ України пропозиції щодо формування та реалізації політики з питань діяльності системи сервісних центрів МВС;

– управляє об'єктами державної власності в межах, визначених законодавством;

– веде облік земельних ділянок та об'єктів державної власності, які перебувають на балансі ГСЦ МВС;

– забезпечує ефективне використання та зберігання закріпленого за ГСЦ МВС державного майна тощо.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 889 “Про утворення територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ” та з метою належної організації діяльності з надання сервісних послуг наказом МВС України від 29 грудня 2015 р. № 1649 *(із змінами, внесеними згідно з наказом МВС від 29 листопада 2016 р. № 1256)* було затверджено Положення про **територіальний сервісний центр МВС**, яким встановлено **основні напрями** діяльності територіального сервісного центру МВС (далі – ТСЦ МВС), за якими він:

надає платні та безплатні послуги;

– здійснює:

комплекс заходів, пов'язаних із проведенням державної реєстрації (перереєстрації) та зняттям з обліку призначених для експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування транспортних засобів усіх типів;

контроль за відповідністю конструкції транспортних засобів установленим вимогам стандартів, правил і нормативів, за дотриманням законодавства, що визначає порядок сплати зборів (обов'язкових платежів), використанням транспортних засобів в умовах воєнного і надзвичайного стану, а також ведення їх обліку;

в установленому порядку державний облік зареєстрованих транспортних засобів юридичних та фізичних осіб – власників транспортних засобів і формування Єдиного державного реєстру МВС;

ведення обліку надходження, витрачання, наявності номерних знаків і бланкової продукції, а також надання в РСЦ МВС інформації про їх потребу;

облік закладів, які здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів та контроль за їх діяльністю;

прийом фізичних або юридичних осіб і розгляд звернень громадян з усіх питань, що належать до повноважень ТСП МВС;
контроль за додержанням законодавства у сфері своєї діяльності у встановлених законодавством випадках;

– веде реєстр підприємств, установ, організацій та інших суб'єктів господарювання, які здійснюють торгівлю транспортними засобами та їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери;

– видає:

свідоцтва про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів;

видає індивідуальні номерні знаки власникам транспортних засобів за прийнятими заявками;

та продовжує термін дії свідоцтв про допущення транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів;

довідки про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості, її зняття, погашення;

– проводить:

реєстрацію (перереєстрацію) транспортних засобів з видачею свідоцтв про реєстрацію, тимчасових реєстраційних талонів (далі – реєстраційні документи) та номерних знаків на транспортні засоби, здійснення обміну реєстраційних документів та номерних знаків на транспортні засоби, зняття з обліку зареєстрованих транспортних засобів;

огляд транспортних засобів для здійснення процедури їх переобладнання;

перевірку придатності транспортних засобів для видачі свідоцтв про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів;

обстеження транспортних засобів на відповідність кольорографічних схем, написів та емблем;

щомісячні внутрішні перевірки матеріалів, що стали підставами для державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку транспортних засобів, оформлення та видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них, приймання іспитів для отримання права керування транспортними засобами та видачі посвідчень водія, свідоцтв про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів;

– вносить до Єдиного державного реєстру МВС інформацію про накладення або зняття встановлених у визначеному законодавством порядку обмежень щодо транспортних засобів або їх власників;

– сприяє підвищенню якості послуг, що надаються ТСЦ МВС;

– приймає:

та передає в Регіональний сервісний центр МВС (далі – РСЦ МВС) для направлення до Головного сервісного центру МВС (долі – ГСЦ МВС) заявки на виготовлення індивідуальних номерних знаків транспортних засобів;

та передає в РСЦ МВС документи для направлення на погодження до ГСЦ МВС заявок на проведення дублювання первинних ідентифікаційних номерів чи нанесення спеціальних індивідуальних номерів на складові частини транспортних засобів;

іспити на право керування транспортними засобами всіх категорій, здійснює видачу та обмін національного й міжнародного посвідчень водія на право керування транспортними засобами відповідної категорії та вносить інформацію до Єдиного державного реєстру МВС;

– взаємодіє з фахівцями експертної служби МВС під час здійснення комплексу заходів із проведення державної реєстрації (перереєстрації) та зняття з обліку транспортних засобів;

– забезпечує:

зберігання посвідчення водія на право керування транспортними засобами у разі позбавлення особи права на керування транспортним засобом, а також копій документів про позбавлення спеціального права;

повернення посвідчення водія на право керування транспортними засобами після закінчення строку позбавлення спеціального права та успішного складання іспитів;

формування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, загальнодержавної бази даних про результати обов'язкового технічного контролю транспортних засобів на підставі інформації про результати перевірки технічного стану транспортного засобу, що надається суб'єктами проведення обов'язкового технічного контролю, та інформації про укладення договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що підлягають обов'язковому технічному контролю, що надається страховиками;

присутність адміністраторів при укладанні та оформленні безпосередньо в ТСЦ МВС договорів, на підставі яких здійснюється набуття права власності на транспортні засоби;

- перевіряє суб'єктів господарювання щодо відповідності матеріально-технічної бази та документації встановленим вимогам до діяльності, пов'язаної з реалізацією транспортних засобів, з видачею акта (висновку);

- визначає стан матеріально-технічної бази закладів, що проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів;

- розробляє та надає в РСЦ МВС пропозиції щодо: покращення діяльності ТСЦ МВС;

матеріального і технічного забезпечення роботи ТСЦ МВС тощо.

Відповідно до **Положення про Управління ліцензування Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженого наказом МВС України від 18 грудня 2015 р. № 1596, Управління забезпечує здійснення:

ліцензування діяльності з виробництва та ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу; охоронної діяльності (далі – господарська діяльність);

контролю за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов провадження господарської діяльності тощо.

Основні завдання Управління:

- забезпечує здійснення ліцензування господарської діяльності відповідно до вимог Закону України “Про ліцензування видів господарської діяльності”;

- забезпечує державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства з боку суб'єктів господарювання, забезпечення інтересів суспільства відповідно до вимог Закону України “Про

основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

Управління відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- розробляє проекти:
 - ліцензійних умов провадження господарської діяльності та критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від її провадження, зміни до них та подає їх в установленому порядку на затвердження Кабінету Міністрів України;
 - відомчих та міжвідомчих нормативно-правових актів за напрямками діяльності, переглядає нормативно-правові акти з метою приведення їх у відповідність до Конституції України, інших актів законодавства, а також подає їх на підпис Міністрові та на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України;
- отримує та розглядає заяви здобувачів ліцензій разом з документами, подання яких передбачено ліцензійними умовами провадження господарської діяльності, та, за результатами їх розгляду, приймає відповідні рішення про залишення заяви щодо отримання ліцензії без розгляду, відмову у видачі чи про видачу ліцензії, її оформлення та переоформлення;
- реалізує інформаційне та методичне супроводження ліцензування;
- надає юридичним та фізичним особам необхідну правову допомогу та проводить роз'яснювальну роботу з питань ліцензування певних видів господарської діяльності;
- узагальнює пропозиції, листи, заяви та скарги фізичних і юридичних осіб, уживає заходів для усунення причин і умов, що призвели до повторних звернень зі скаргами;
- складає та подає на затвердження Міністрові внутрішніх справ плани щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю);
- готує щорічний ліцензійний звіт спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування;
- за дорученням Кабінету Міністрів України надає інформацію про здійснення ліцензійної діяльності центральним органам виконавчої влади;
- забезпечує передачу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у порядку,

установленому його розпорядником, відомостей про прийняте рішення стосовно видачі чи анулювання ліцензії;

- формує, веде, забезпечує зберігання, передачу та одержання ліцензійних справ (або одержання належним чином завірених документів із них у разі, якщо такі справи передані до архівних установ), інших інформаційних ресурсів;

- надає інформацію з ліцензійних справ та Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

- розміщує на офіційному сайті МВС інформацію про прийняті рішення за відповідним видом господарської діяльності та забезпечує її актуалізацію в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців тощо.

За напрямом **запобігання корупції** в МВС діяльність здійснює **Управління запобігання корупції та проведення люстрації Міністерства внутрішніх справ України**. Відповідно до Положення про Управління запобігання корупції та проведення люстрації Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 22 грудня 2015 р. № 1613, основними завданнями Управління є:

- здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

- перевірки достовірності відомостей про застосування заборон, передбачених Законом України “Про очищення влади” в діяльності апарату МВС, а також за дорученням Міністра внутрішніх справ проведення таких перевірок в Національній поліції, Головному органі військового управління Національної гвардії України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державній службі з надзвичайних ситуацій, Державній міграційній службі, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ;

- проведення спеціальних перевірок стосовно осіб, які претендують на зайняття посад з підвищеним корупційним ризиком, порядок проведення яких визначено Законом України “Про запобігання корупції” в апараті МВС та за дорученням Міністра внутрішніх справ проведення таких перевірок в ЦОВВ;

- контроль за організацією та здійсненням в апараті МВС заходів, спрямованих на забезпечення виконання вимог законів

України “Про запобігання корупції”, “Про очищення влади”, а також за дорученням Міністра здійснення таких заходів в ЦОВВ;

- координація роботи територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС щодо здійснення заходів спрямованих на запобігання і протидію корупції.

Управління відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- розробляє антикорупційну програму для апарату МВС та здійснює контроль за станом її виконання апаратом МВС та ЦОВВ, подає до Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) у терміни, визначені законодавством, інформацію про стан виконання цієї програми;

- виявляє ризики вчинення корупційних правопорушень в діяльності посадових і службових осіб апарату МВС та вносить керівництву пропозиції щодо їх усунення;

- контролює виконання актів законодавства з питань етичної поведінки серед співробітників апарату МВС;

- у порядку, визначеному Законом України “Про запобігання корупції”, здійснює моніторинг способу життя службових осіб апарату МВС, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище та які обіймають посади, пов’язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством;

- забезпечує у встановленому порядку обмін інформацією з ЦОВВ, іншими компетентними органами у сфері запобігання корупції.

- у межах компетенції у сфері запобігання корупції бере участь: у здійсненні заходів з виявлення конфлікту інтересів в апараті МВС, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного підрозділу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, що були вжиті для його врегулювання, та за дорученням Міністра внутрішніх справ у проведенні таких заходів в ЦОВВ;

- у проведенні спеціальних перевірок стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, пов’язаних із високим рівнем корупційних ризиків в апараті МВС, перелік яких затверджується Національним агентством та порядок проведення яких визначено Законом України “Про запобігання корупції”, та за дорученням Міністра внутрішніх справ у проведенні таких заходів в ЦОВВ;

у проведенні антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, які готуються апаратом МВС та ЦОБВ.

- здійснює науково-дослідне забезпечення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, а також в межах компетенції бере участь у міжнародному співробітництві в зазначеній сфері;

- здійснює організаційно-аналітичне, методичне та методологічне забезпечення виконання вищезазначених заходів.

- втручання у діяльність Управління як уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції під час здійснення ним своїх повноважень, а також покладення на уповноважений підрозділ обов'язків, що не належать або виходять за межі його повноважень чи обмежують виконання покладених на нього завдань, забороняється;

- забезпечує:

- опрацювання запитів щодо проведення перевірки достовірності відомостей, які подаються посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також особами, які претендують на заняття відповідних посад в апараті МВС та ЦОБВ, щодо застосування заборон, передбачених Законом України “Про очищення влади”;

- підготовку довідок за результатами проведення перевірок відповідно до Закону України “Про очищення влади”;

- надання методичної, методологічної та консультаційної допомоги з питань дотримання законодавства щодо проведення люстрації;

- роботу з документами і матеріалами з обмеженим доступом, або такими, що містять державну таємницю;

- ведення обліків з питань проведення люстрації, аналіз та узагальнення такої інформації;

- надає практичну, консультаційну і методичну допомогу підрозділам апарату МВС та ЦОБВ з питань здійснення заходів щодо запобігання корупції, врегулювання конфлікту інтересів відповідно до вимог законів України “Про запобігання корупції” та “Про очищення влади”, здійснює узагальнення та поширення досвіду з цих питань;

- готує пропозиції Міністру внутрішніх справ, щодо проведення планових та позапланових перевірок апарату МВС та ЦОБВ, територіальних органів, підприємств, установ та закладів, що нале-

жать до сфери їх управління, а також підприємств, установ та закладів, що належать до сфери управління МВС у напрямках запобігання та виявлення корупції та проведення люстрації, бере участь у проведенні таких перевірок та готує звіти за їх результатами;

- бере участь у підготовці пропозицій керівництву Міністерства щодо забезпечення виконання рішень судів, постанов прокурорів та слідчих, віднесених до компетенції Управління;

- забезпечує:

розгляд звернень та запитів громадян (у тому числі на отримання публічної інформації), депутатських звернень та запитів народних депутатів України, здійснення заходів, спрямованих на реалізацію отриманих пропозицій щодо покращення діяльності з питань проведення заходів, визначених законами України “Про очищення влади” та “Про запобігання корупції”;

здійснення заходів щодо забезпечення захисту персональних даних, службової інформації, режиму секретності в службовій діяльності Управління;

ведення діловодства з питань, віднесених до компетенції Управління;

взаємодію з громадськими організаціями, об’єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з питань, віднесених до компетенції Управління тощо.

Соціальний напрям діяльності МВС в сучасних умовах полягає в тому, щоб забезпечити ефективне розв’язання цих суперечностей, що важливо як з погляду соціальної справедливості, так і з погляду збереження авторитету тих чи інших загально-необхідних видів діяльності системи МВС.

Різномірність праці, її оплати зберігає соціальну нерівність людей. Водночас суспільство та його інститути, такі як МВС України покликані соціально захищати працівників, державних службовців та інших працівників, яким установлюється п’ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями (ст. 52 КЗпП України), а також встановлених норм тривалості робочого часу працівників, державних службовців, поліцейських та військовослужбовців відповідно до ч. 1 ст. 50 Кодексу законів про працю України, не може перевищувати *40 годин на тиждень* [207], а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів зі специфічними умовами

навчання, які готують поліцейських, військовослужбовців – шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем (ст. 52 КЗпП України).

Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх працівників, державних службовців, поліцейських, військовослужбовців, крім залучених до виконання службових обов'язків. А ті, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських та військовослужбовців, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається упродовж двох наступних місяців (ст. 73 КЗпП України).

Працівникам, державним службовцям, поліцейським та військовослужбовцям надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначеними законодавством, їм також надаються додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки (ст. 74, 75, 77, 77¹, 77² КЗпП України) тощо [207].

Працівники, державні службовці, поліцейські та військовослужбовці повинні отримувати достойну заробітну плату за свою діяльність.

Отже, за допомогою виконання соціальної функції суб'єкт управління, яким є МВС України, домагається усунення соціальної несправедливості, привілеїв у відносинах між групами, зрівнялівки в оплаті праці, введення та вдосконалення соціального захисту для тих груп працівників, які його потребують.

Відповідно до Положення про **Управління у справах учасників антитерористичної операції Міністерства внутрішніх справ України**, затвердженого наказом МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1571, встановлено основні завдання та напрями діяльності зазначеного Управління.

Основними його завданнями є:

- ужиття заходів щодо забезпечення соціальних прав і гарантій учасників бойових дій, членів сімей загиблих працівників, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей працівників, ветеранів органів внутрішніх справ;
- забезпечення реалізації соціально-гуманітарної політики держави;

- забезпечення координації роботи, спрямованої на вдосконалення соціального захисту учасників бойових дій, членів сімей загиблих працівників, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей працівників ветеранів органів внутрішніх справ;

- координація роботи з питань обліку учасників антитерористичної операції, підготовка та оформлення документів з питань надання працівникам апарату Міністерства та працівникам закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, статусу учасника бойових дій.

Управління відповідно до покладених на нього завдань виконує такі функції:

- організовує роботу із забезпечення соціальних прав і гарантій учасників бойових дій, членів сімей загиблих працівників, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей працівників, ветеранів органів внутрішніх справ;

- аналізує та узагальнює практику соціальної роботи, її передовий досвід, організовує та проводить семінари, наради, науково-практичні і методичні конференції, забезпечує підготовку оглядів, методичних рекомендацій з цього напрямку діяльності;

- у межах компетенції, вносить пропозиції щодо надання пільг та допомоги сім'ям працівників, які загинули або постраждали при виконанні службових обов'язків, ветеранам, учасникам бойових дій, ліквідаторам наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Ініціює розгляд питань щодо використання можливостей благодійних фондів, спонсорів для надання допомоги громадянам зазначених категорій;

- узагальнює результати роботи з питань надання працівникам статусу учасників бойових дій;

- уживає заходів із налагодження співпраці з Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції України, Міністерством соціальної політики України, іншими центральними органами виконавчої влади з метою забезпечення соціальних прав та гарантій учасників бойових дій, членів сімей загиблих працівників, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей працівників, ветеранів органів внутрішніх справ;

- організовує та проводить культурно-масові заходи з працівниками та ветеранами органів внутрішніх справ з нагоди державних свят, знаменних дат та подій;

- забезпечує налагодження роботи із взаємодії з ветеранськими, профспілковими організаціями та іншими громадськими формуваннями;

- проводить моніторинг ефективності запровадження гуманітарної політики, розробляє методичні рекомендації щодо розвитку та вдосконалення гуманітарної сфери;

- організовує реєстрацію та видачу документів, необхідних для визнання працівників учасниками бойових дій. У межах компетенції забезпечує взаємодію з міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій;

- забезпечує вивчення, узагальнення, поширення досвіду роботи із соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції, надає відповідну організаційно-методичну допомогу;

- забезпечує координацію роботи з організації літнього відпочинку дітей учасників бойових дій, членів сімей загиблих працівників, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей працівників, ветеранів органів внутрішніх справ;

- узагальнює інформацію щодо кількості учасників бойових дій, які перебувають на обліку;

- узагальнює відомості щодо забезпечення учасників бойових дій, ветеранів органів внутрішніх справ житлом, і проходження медико-реабілітаційного відновлення, розв'язання інших соціально-побутових питань;

- веде облік осіб, які були поранені, і звільнених зі служби в запас або відставку за станом здоров'я та отримали інвалідність, здійснює моніторинг основних показників їх соціальної захищеності та адаптації в суспільстві;

- розглядає депутатські звернення та запити народних депутатів України, громадян з питань, що належать до компетенції Управління;

- ініціює розроблення та бере участь у розробленні законодавчих та інших нормативно-правових актів. Здійснює моніторинг законодавчих та інших нормативно-правових актів з метою приведення їх у відповідність до Конституції України та актів чинного законодавства, усунення множинності, скасування застарілих і таких, що не відповідають сьогоденню.

У цьому напрямі працює, наприклад, Управління моніторингу дотримання прав людини Міністерства внутрішніх справ України. Згідно з Положенням про Управління моніторингу дотримання прав людини Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 13 травня 2017 р. № 386, основними завданнями цього управління є:

- здійснення в межах компетенції контролю за дотриманням прав людини в діяльності МВС та ЦОВВ;
- моніторинг вивчення та аналізу проблемних питань, пов'язаних із порушенням прав людини в діяльності МВС та ЦОВВ, надання керівництву МВС пропозицій щодо їх розв'язання;
- надання пропозицій керівництву та державному секретарю Міністерства внутрішніх справ України щодо вдосконалення нормативно-правових актів МВС стосовно забезпечення прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних і національно нормативних актів із забезпечення прав людини та рішень Європейського суду з прав людини;
- забезпечення взаємодії МВС з ЦОВВ та іншими органами центральної виконавчої влади, міжнародними та національними неурядовими організаціями із забезпечення прав людини.

Управління відповідно до покладених на нього завдань:

- за дорученням Міністра та за погодженням зі структурним підрозділом апарату МВС, що відповідає за взаємодію з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, організовує та здійснює з урахуванням обмежень та в порядку, визначеному законодавством і нормативно-правовими актами МВС, моніторинг і відвідування місць, в яких особа утримується та які не може залишити з власної волі, що перебувають у підпорядкуванні ЦОВВ, їх територіальних органів, з метою виявлення фактів порушень прав і свобод людини і громадянина та реагування на них;
- здійснює в межах компетенції оперативне інформування керівництва та державного секретаря Міністерства внутрішніх справ України про резонансні події, пов'язані з порушенням прав людини в діяльності МВС і ЦОВВ;
- за дорученням Міністра вживає відповідних заходів з реагування на порушення прав людини на захист від неналежного поводження в діяльності МВС і ЦОВВ;

– ініціює перед керівництвом МВС проведення перевірок за фактами виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина працівниками структурних підрозділів апарату МВС та ЦОВВ, їх територіальних органів;

– за дорученням Міністра бере участь у роботі комісій, створених в установленому порядку, що здійснюють перевірки структурних підрозділів апарату МВС, ЦОВВ та їх територіальних органів за напрямами діяльності Управління;

– забезпечує в межах компетенції взаємодію з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, органами державної виконавчої влади, міжнародними та національними неурядовими організаціями в галузі прав людини;

– опрацьовує, аналізує та розглядає звернення громадян до керівництва МВС з питань порушень прав і свобод людини і громадянина;

– за дорученням Міністра та державного секретаря Міністерства внутрішніх справ України бере участь у прийомі громадян з питань порушень прав і свобод людини і громадянина;

– надає консультативну та організаційно-методичну допомогу в діяльності структурних підрозділів апарату МВС та ЦОВВ з питань дотримання прав і свобод людини і громадянина;

– бере участь у підготовці щорічних та спеціальних доповідей, національних і міжнародних звітів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

– за дорученням керівництва та державного секретаря Міністерства внутрішніх справ України представляє МВС та ЦОВВ у державних органах влади, міжнародних та національних неурядових організаціях із питань прав і свобод людини і громадянина;

– бере участь в організації та проведенні освітніх заходів з питань забезпечення прав людини та в науково-методичному супроводженні діяльності МВС і ЦОВВ.

Крім того, слід виділити такі напрями, як навчальне та науково-дослідне забезпечення та інші, за якими здійснюють свою діяльність підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України.

Слід зазначити, що **соціально-психологічний** напрям діяльності МВС в сучасних умовах є сукупністю специфічних способів впливу на особистість працівника, державного службовця, полі-

цейського та військовослужбовця, особисті відносини і зв'язки, що виникають у робочому колективі, а також на соціальні процеси, що протікають у ньому. Вони реалізуються у двох основних групах: способи формування сприятливого морально-психологічного клімату в колективі та методи, засновані на урахування індивідуальних здібностей і захоплення особистих досягнень кожного працівника [208, с. 366].

Реалізації принципу соціальної справедливості служить і напрям **мотивації** діяльності МВС. Керівник має завжди пам'ятати, що найдосконаліший план наукової організації праці, достатнє матеріально-технічне забезпечення не мають сенсу, якщо працівники, яким доручено роботу, не виконують її або виконують неякісно. Отже, напрям *мотивації* спрямований на забезпечення виконання працівниками системи МВС своїх функціональних обов'язків. Для цього в системі повинні бути створені умови для моральної та матеріальної зацікавленості працівників у виконанні встановлених функціональних обов'язків.

Отже, соціальний та інші напрями управління сприяють реалізації головної мети системи МВС – створення умов для її життєзабезпечення і стабільності, втілення в життя принципу соціальної справедливості стосовно учасників управлінського процесу.

Внутрішньоорганізаційними загальнопрактичними напрямками діяльності МВС відповідно до п. 5 Положення про Міністерство внутрішніх справ України є:

1) забезпечення в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

2) здійснення добору кадрів в апарат МВС, територіальні органи, заклади, установи і на підприємства, що належать до сфери управління МВС, організовує роботу з підготовки та професійного навчання працівників МВС, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії;

3) контроль діяльності територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

4) організація планово-фінансової роботи в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що

належать до сфери його управління, здійснення контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечення організації та вдосконалення бухгалтерського обліку;

5) здійснення функції головного розпорядника бюджетних коштів, забезпечення її ефективного і цільового використання;

6) відкриття рахунків в установах банків;

7) забезпечення в межах повноважень, передбачених законом, реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, а також технічний захист інформації, контроль за її збереженням в апараті Міністерства, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери його управління;

8) організація діловодства та архівне зберігання документів відповідно до встановлених правил [62].

Переходячи до аналізу основних **євроінтеграційних напрямів** діяльності МВС у сучасних умовах, необхідно зазначити, що відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. [209], євроінтеграція України як один із напрямів діяльності МВС в сучасних умовах дає змогу посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою утвердження верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; укріплювати інституції усіх рівнів у сфері управління. Зокрема ті, що віднесені до компетенції МВС та потребують якнайшвидшого вирішення, як-от: забезпечення формування державної політики у сфері внутрішніх справ стосовно вжиття ефективних заходів для попередження та протидії кримінальним правопорушенням, запобігання тероризму, незаконному обігу та торгівлі зброєю, незаконному обігу наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин; у сфері нелегальної міграції, притулку та управління кордонами, торгівлі людьми, а також забезпечення належного рівня захисту персональних даних.

Успішне розв'язання євроінтеграційного напрямку діяльності МВС в сучасних умовах дасть можливість Україні результативно реалізувати безвізовий режим з Європейським Союзом (отримання шенгенських віз), тісніший економічний інтеграції (переходу до стандартів ЄС щодо виготовлення промислових і продовольчих

товарів та продажі їх на ринку ЄС), імплементації нашого законодавства до правових норм ЄС та вступу нашої держави до Європейського Союзу тощо.

Водночас провідними напрямками роботи МВС України в сучасних умовах у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, зокрема співробітництво з правоохоронними органами Європейського Союзу є такі:

1) моніторинг та координація діяльності підрозділів апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління системи МВС України, ЦОВВ, Національної поліції України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, з реалізації чинних правових норм у сфері свободи та безпеки щодо забезпечення попередження та протидії кримінальним правопорушенням із метою утвердження верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод, закладених в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також підготовка щоквартальних звітів про проведену роботу;

2) подолання наслідків покинутих боєприпасів у зоні проведення АТО в Донецькому регіоні України, що не вибухнули, для цивільного населення та навколишнього природного середовища. Протидія незаконному обігу та торгівлі зброєю і боєприпасами, особливо стрілецькою і легкою;

3) запобігання та протидія тероризму відповідно до міжнародного права, міжнародних норм у сфері прав людини, а також відповідно до гуманітарного права та норм права, що регулюють статус біженців, зокрема обміну:

- інформацією про терористичні угруповання та організовані групи, які здійснюють їх підтримку;

- досвідом та інформацією про тенденції тероризму та стосовно засобів і способів боротьби з тероризмом, зокрема допомогу у технічній галузі та навчанні;

- досвідом щодо запобігання тероризму.

Обмін всією інформацією відбувається відповідно до міжнародного та національного права;

– досвідом із запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму. Із цією метою посилення двостороннього та міжнародного співробітництва у цій сфері, зокрема співробітництво на оперативному рівні. Крім цього, забезпечення реалізації стандартів Групи з розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Європейським Союзом;

4) забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи та чинного законодавства України у цій сфері. Співробітництво у сфері захисту персональних даних може включати, зокрема, обмін інформацією та експертами;

5) співробітництво у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин, ґрунтуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на двадцятій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй з боротьби з наркотиками у червні 1998 р.

Водночас таке співробітництво буде спрямоване на боротьбу з незаконним обігом наркотиків, зменшення обсягів постачання, торгівлі та попиту на наркотики, боротьбу з наслідками для здоров'я та соціальними наслідками наркозалежності, а також на більш ефективне запобігання відводу хімічних прекурсорів, що використовуються для нелегального виробництва наркотиків та психотропних речовин. Крім цього, МВС України сумісно з правоохоронними органами Європейського Союзу необхідно використовувати необхідні методи співробітництва для досягнення окреслених цілей, забезпечувати збалансований та інтегрований підхід до зазначених питань;

6) співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами, який ґрунтується на основоположних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності та партнерства. Зокрема, спільного управління міграційними потоками між їхніми територіями у сфері міграції, особливо нелегальної міграції,

легальної міграції, незаконного переправлення осіб через державний кордон та торгівлі людьми, а також включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти.

Відповідно до чинного законодавства Європейського Союзу та національного законодавства України співробітництво зосереджується на:

- подоланні причин виникнення міграції, активно використовуючи можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в межах міжнародних форумів;
- спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією, незаконним переправленням нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлею людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів;
- запровадженні всеохоплюючого діалогу з питань притулку, зокрема стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 р., Протоколу щодо статусу біженців 1967 р. та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги до принципу “невислання”;
- правилах щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах.

Подальшому розвитку оперативних заходів у сфері управління кордонами, серед іншого: співробітництво у сфері управління кордонами може включати, зокрема, навчання, обмін найкращими практиками та технологічними аспектами, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку.

Спрямовані зусилля на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами, у тому числі:

- посилення рівня безпеки документів;
- розвиток ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі;
- обмін поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів;

7) протидія злочинності та корупції. Співробітництво у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення таких проблем, зокрема:

- незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків;
- контрабанда товарів;
- економічні злочини, зокрема злочини у сфері оподаткування;
- корупція як у приватному, так і в державному секторі;
- підробка документів;
- кіберзлочинність.

Посилення двостороннього, регіонального та міжнародного співробітництва у цій сфері, зокрема співробітництво із залученням Європолу. Розвиток співробітництва, крім іншого, стосовно:

- обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень;
- обміну інформацією відповідно до існуючих правил;
- посилення потенціалу, зокрема навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом,
- питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв.

Ефективному виконанню Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 р. та інших відповідних міжнародних документів;

8) співробітництво між Україною та ЄС у цивільних справах на основі відповідних багатосторонніх правових документів, зокрема конвенцій Гаазької конференції з міжнародного приватного права у сферах міжнародного правового співробітництва, судового процесу, а також захисту дітей;

9) співробітництво у кримінальних справах щодо посилення взаємодії та взаємної правової допомоги та екстрадиції. У разі необхідності, приєднання до відповідних міжнародних документів ООН та Ради Європи, зокрема Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р., та їх виконання, а також співробітництво з Євроюстом [209].

Враховуючи викладене, слід зазначити, що всі напрями в процесі діяльності МВС в сучасних умовах взаємопов'язані між собою

й здійснюються одночасно. Ефективне виконання напрямів діяльності МВС значною мірою залежить від раціонального розподілу їх між виконавцями. Керівник повинен вміти найбільш доцільно розподілити між підлеглими працівниками апарату МВС, органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, обов'язки й повноваження, компетенцію, обсяги, напрями роботи. При цьому керівник мусить врахувати багато чинників, серед яких: кадри (брак досвіду, достатньо підготовлених працівників, невисокі моральні якості частини працівників); організаційний (відсутність у роботі системності, скоординованості, відставання її від динаміки злочинної діяльності); правовий (неповнота і суперечливість законодавчої бази).

У сучасних умовах система МВС потребує досконалого управління, яке тепер, як ніколи раніше, необхідно будувати і здійснювати на науковій основі з урахуванням передового досвіду, а також імплементації нашого законодавства до правових норм і стандартів Європейського Союзу.

2.3. Правовий статус суб'єктів системи Міністерства внутрішніх справ України

Державні органи як провідники державної влади створюються з метою вирішення життєво важливих проблем та функціонують у межах визначених законодавством повноважень, що зрештою впливає на реалізацію основних прав і свобод людини у правовій державі.

До визначальних ознак державного органу сучасні дослідники відносять такі: 1) він є одночасно складником і організаційно-усобленою та самостійною частиною державного механізму; 2) наявність державно-владних повноважень, визначених відповідним нормативним актом; 3) можливість застосування притаманних виду організаційно-правових форм та методів діяльності; 4) здійснення завдань і функцій у встановленому державою порядку відповідно до засад державної політики [7, с. 37].

Крім цього, як зауважує С.В. Глушенко, державний орган створюється для здійснення визначеного виду державної діяльності, який залежить від предмета відання, поставлених завдань та виконуваних функцій. Такий орган, будучи первинною ланкою

Отже, Україна є учасницею великої кількості двосторонніх угод або договорів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Наша держава вважає пріоритетним підписання й ратифікацію багатосторонніх угод, оскільки цей процес стимулює узгодженість національного законодавства з міжнародною практикою, а також є практичним свідченням готовності України встановити тривалі зв'язки партнерства.

3.2. Зарубіжний досвід правового регулювання управлінських процесів у сфері внутрішніх справ

Держави незалежно від їх форм правління, устрою, політичного режиму тільки тоді функціонують як повнокровний організм, коли забезпечені безпека їх кордонів і територіальної цілісності, громадська безпека й соціальна злагода всередині суспільства. Одним із аспектів дослідження організації управління в МВС, а також діяльності служб поліції в окремих зарубіжних країнах є вивчення організації і функціонування системи правоохоронних органів різних країн в залежності від особливостей відповідних національних правових систем. Це сприяє визначенню основних тенденцій розвитку як національних правових систем, так і систем правоохоронних органів різних країн, зокрема романо-германської і англо-американської правових сімей.

Порівняльно-правове дослідження названих питань надає можливість сформулювати підходи та механізми для запозичення і використання позитивного досвіду зарубіжних країн, а також для визначення власних шляхів розвитку національної правової системи і системи правоохоронних органів України.

Міністерства внутрішніх справ є невід'ємною частиною будь-якої зарубіжної країни, що відіграє головну роль у забезпеченні внутрішньої безпеки держави. У кожного народу, який створив свою державність, неминуче виникає потреба в особливій організації управління, метою існування якої є охорона прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, а також надання в межах, визначених законом, поліцейських послуг.

Слід зазначити, що МВС, як і будь-яка інша соціально-правоохоронна система, постійно еволюціонує, а зміни у соціальній сфері суспільства, неминуче супроводять зміни в організації управління МВС та органах поліції. З'являються нові види злочинів, змінюється ставлення суспільства до правоохоронної сфери та держави в цілому, переосмислюються мета суспільного прогресу, на політичну арену виходять нові рушійні сили суспільного розвитку – реформуються органи МВС: уточнюються їх функції, трансформується організаційна структура, нові методи і принципи організації управління та діяльності приходять на зміну старим.

Аналіз зарубіжного досвіду в сфері організації управління в МВС, а також діяльності служб поліції в окремих зарубіжних країнах дає підстави зробити висновки, що у більшості зарубіжних країн Міністерство внутрішніх справ – це орган виконавчої влади, державна установа, як правило, виконує адміністративно-розпорядчі функції у сфері забезпечення громадської безпеки, охорони правопорядку, та протидії злочинності в усіх її проявах у кожній країні має свою специфіку й особливості.

Функції міністерства внутрішніх справ у більшості зарубіжних країн є значно ширшими, ніж у МВС України. Так, зокрема МВС Французької Республіки, Італії, Іспанії, Португалії, Нідерландів, Бельгії, крім управління поліцією, здійснюють контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, займаються питаннями, пов'язаними зі стосунками між державою та церквою, соціальним забезпеченням, діяльністю державних архівів, громадських благодійних організацій [289]. В окремих зарубіжних країнах на органи МВС покладено функції забезпечення національної безпеки та питань міграції, охорони місць позбавлення волі, дозвільні функції у сфері обігу зброї, печаток і штампів, наркотичних засобів тощо, а також питань цензури в засобах масової інформації.

У країнах з федеративним устроєм міністерство внутрішніх справ часто має відділення на рівні всієї держави і суб'єктів федерації. Автономні території часто теж мають окремих міністрів чи міністерства внутрішніх справ (наприклад, Гонконг – спеціальний адміністративний район Китайської Народної Республіки).

У різних зарубіжних країнах міністерство внутрішніх справ може мати різні назви, наприклад, в США його функції виконує

Міністерство національної безпеки і Міністерство юстиції. Правда в США існує міністерство внутрішніх справ, але на відміну від міністерств внутрішніх справ в інших країнах його основна функція – не поліцейські заходи і організація безпеки, а управління землею [290].

В Австрії, Німеччині – це *Федеральне міністерство внутрішніх справ*, на Багамах – *Міністерство національної безпеки*, в Данії – *Міністерство внутрішніх справ і охорони здоров'я*, в Домініканській республіці – *Міністерство внутрішніх справ і поліції*, в Канаді – *Міністерство громадського порядку*, в Кенії – *Міністерство національної безпеки і провінційної адміністрації*, в КНР – *Міністерство національної безпеки і Міністерство контролю*, в Лівані – *Міністерство внутрішніх справ і муніципалітетів*, в Монголії – *Міністерство юстиції і внутрішніх справ*, в Нідерландах – *Міністерство внутрішніх справ та по справах Королівства*, в Республіці Корея – *Міністерство державного управління та безпеки*, в Румунії – *Міністерство управління і внутрішніх справ*, на Філіппінах – *Міністерство внутрішніх справ та місцевого самоуправління*, в Чорногорії – *Міністерство внутрішніх справ і управління правопорядку*, в Японії – *Міністерство внутрішніх справ і комунікації*.

У деяких країнах функції МВС виконує *Міністерство юстиції* (Великобританія, Монголія та Росія – частково).

Структурна побудова міністерства внутрішніх справ у різних країнах дуже різноманітна.

Так, Міністерство внутрішніх справ *Великої Британії* – найстаріше центральне відомство країни, створене у 1782 р. Головними функціями МВС Великої Британії є “підтримка закону та порядку”, забезпечення ефективності поліцейської служби, вжиття заходів стосовно правопорушників, контроль і управління службами в'язниць, забезпечення ефективності апробації та системи нагляду за умовно засудженими і тими, хто відбув покарання, нагляд за пожежною службою та контроль за станом цивільної оборони, а також розробка нового законодавства з питань компетенції МВС [289]. Для здійснення цих функцій у складі МВС Великої Британії є такі підрозділи, як: департамент програм для населення та рівних можливостей, департамент кримінального правосуддя, департамент кримінальної політики, пожежний департамент, департамент штатів, департамент імміграції і громадянства, департамент поліції,

департамент в'язниць, департамент апробації та контролю за особами, що відбули покарання, тощо.

Слід зазначити, що МВС Великої Британії не здійснює безпосереднє керівництво поліцією графств (місцевою поліцією). За законом від 1964 р. *МВС зобов'язане наглядати за роботою управліннь місцевих поліцейських органів, має право звільняти шефів-констеблів, які очолюють територіальні поліцейські управління і не відповідають займаним посадам.*

Розглянемо більш детально структуру МВС на прикладі таких країн, як *Франція, Австрія та Польща.*

Зокрема *Міністерство внутрішніх справ Франції* посідає важливе місце у системі центральних установ країни. Через великий апарат, очолюваний префектами, МВС Франції аналізує суспільну думку й інформує Уряд про політичну ситуацію в країні. МВС Франції стежить за дотриманням законодавства про культу, відповідає за стан цивільної оборони в країні.

Структура МВС Франції в цілому визначена декретами Президента та Уряду Франції. Міністерство внутрішніх справ має у своєму розпорядженні великий адміністративний апарат. Міністр внутрішніх справ, якого призначає Президент Республіки, є одним із провідних членів уряду.

Структурно МВС Франції виглядає так: очолює міністерство міністр; йому безпосередньо підпорядковуються головна інспекція адміністрації; апарат міністра; служба громадських зв'язків; вища школа внутрішньої безпеки.

Безпосередньо апарату міністра підпорядковуються Головне управління місцевих громад, Управління оборони та соціальної безпеки, Управління у справах фінансів та нерухомого майна, Управління оперативної інформації, Управління громадських свобод та правових питань, Головне управління адміністрації [291].

Окремо у складі центрального апарату Міністерства внутрішніх справ Франції діє *Генеральна дирекція національної поліції*, очолювана Генеральним директором, яка керує всіма поліцейськими силами країни, за винятком поліції Парижа та департаменту Сена-Уаза.

Слід зазначити, що Головне управління адміністрації складається з Управління територіальної адміністрації та питань політики і Управління кадрів, професійної підготовки та соціальних

питань. У місцевості, де проживає менше 20 тис. мешканців, та сільській місцевості охорону порядку та забезпечення внутрішньої безпеки здійснюють підрозділи жандармерії Франції.

Хоча республіканські роти безпеки підпорядковуються Міністрові внутрішніх справ Франції, який ухвалює рішення про їх використання в непередбачених випадках, проте комісар Республіки може залучити Республіканські роти безпеки, дислоковані в його департаменті, до виконання заходів щодо охорони громадського порядку [292, с. 40–42].

В оперативному підпорядкуванні Міністра внутрішніх справ та керівництва Національної поліції знаходиться Національна жандармерія, яка підпорядкована трьом міністерствам (Міністерству збройних сил, МВС та Міністерству юстиції).

Слід зазначити, що фактично *Міністерство внутрішніх справ Федеративної Республіки Німеччини* контролює всі основні сфери внутрішнього життя країни. Структура Федерального МВС ФРН включає відділи:

- Z (Центральний відділ, що виконує організаційно-штабні функції та функції взаємодії);
- G (основні питання внутрішньої політики);
- V (контроль за дотриманням конституції);
- O (структура управління, комунальне господарство, статистика, державна звітність і облік);
- УТК (займається справами біженців, вигнанців, потерпілих від війни і справами культури);
- IS (внутрішня безпека держави);
- SM (питання засобів масової інформації, спортивні організації);
- KN (цивільна оборона, захист від катастроф, попередження нещасних випадків);
- відділ D (розробляє і реалізує норми, які регулюють правове становище державних службовців і інші особливості права у виконанні державної служби);
- P (робота поліції) [293, с. 96].

Пріоритетними завданнями в контексті забезпечення внутрішньої безпеки в німецькій національній правовій доктрині є: протидія злочинності (попередження злочинів і кримінальне переслідування злочинців); удосконалення системи реєстрації насе-

лення та паспортної справи, покращання правового регулювання правового статусу іноземців та осіб без громадянства, а також діяльності громадських об'єднань і проведення зборів; реалізація класичних поліцейських функцій; виконання завдань щодо захисту Конституції, а також таких, що належать до компетенції інформаційних служб.

Класичними завданнями МВС визначено надання підтримки міністрові під час виконання політичних завдань, нагляд за підпорядкованими службами, виконання завдань з управління внутрішніми силами. Керівником федерального МВС (*Bundesinnenministerium des Innern* (BMI), або *Bundesinnenministerium*) є міністр, який водночас є членом федерального уряду. До керівництва міністерства також належать два парламентські державні секретарі та два посадові державні секретарі.

Правовий статус парламентських секретарів визначено відповідно до Закону ФРН “Про правовідносини парламентських державних секретарів” від 24 липня 1974 р. [312]. Такі посадовці перебувають у публічно-правових службових відносинах із федерацією та підтримують міністра внутрішніх справ під час реалізації політичних завдань (призначаються федеральним президентом за поданням бундесканцлера після попереднього погодження кандидатур із профільним федеральним міністром). Водночас вони є депутатами парламенту, підтримують робочі контакти з бундестагом, парламентськими комітетами, фракціями бундестагу та їх робочими групами, політичними партіями. Міністр внутрішніх справ визначає коло питань, які мають вирішувати парламентські державні секретарі.

Посадові державні секретарі є державними службовцями найвищого рангу (і належать до так званих “політичних службовців”), відповідальними за ефективність роботи міністерства з окремих напрямів. У деяких випадках вони можуть репрезентувати міністра як керівника центрального органу виконавчої влади. За поданням міністра (без обґрунтування підстав) посадові державні секретарі можуть бути в будь-який час відправлені у відставку федеральним президентом.

Федеральне МВС має уставлені традиції діяльності (у 1879 р. засновано Союзу канцлерську службу, а МВС у сучасному форматі існує з 1949 р.) та надзвичайно широкі повноваження, що

фактично охоплює ключові галузі правоохоронної діяльності, а саме: внутрішню безпеку; боротьбу з кримінальною злочинністю; охорону державного кордону; цивільну оборону; адміністративний захист конституційного ладу, зокрема від проявів екстремізму, тероризму, саботажу, шпигунства й сектантства; паспортний облік, видачу посвідчень особи, реєстрацію населення; публічну службу; статистику; інформаційну безпеку; справи щодо переселення, міграції та національних меншин, зокрема іноземців, біженців, осіб-претендентів на отримання притулку, вигнанців, пізніх переселенців. МВС містить низку відділів, підвідділів і рефератів.

Зазначені структурні підрозділи МВС відіграють важливу роль у правоохоронній діяльності в особливо значущих для забезпечення внутрішньої безпеки сферах, а також налагодження й підтримання співробітництва суб'єктів поліцейської діяльності на національному та міжнародному рівнях. Виключне значення діяльності відповідних підрозділів для забезпечення стабільного державного розвитку підтверджується також тим, що майже дві третини бюджету федерального МВС витрачається на фінансування заходів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави. Відповідно до конституційної доктрини "внутрішня безпека" належить до найсуттєвіших суспільних благ, що потребують особливого захисту з боку держави, оскільки захист громадян від кримінальних або терористичних загроз (ідеться, зокрема, про політичну мотивовану злочинність) вважається передумовою для вільного розвитку країни [313].

Міністерство внутрішніх справ Австрії структурно складається з чотирьох секцій. Перші дві секції (Секція 1 – Президіальна секція та Секція 2 – Генеральна Дирекція громадської безпеки) входять до складу кабінету Федерального міністра. Інші дві секції міністерства (Секція 3 – Секція правових питань та Секція 4 – Секція забезпечення та контролю) виконують допоміжні забезпечувальні функції.

У свою чергу, секції складаються з управління, відділів та федеральних відомств.

Президіальна секція (Секція 1) складається з управління по роботі з персоналом, відділу бюджетних питань та фінансів, відділу міжнародних зв'язків, відділу з господарських питань, відділу матеріально-технічного забезпечення, відділу по роботі з гро-

мадськістю, відділу організаційного та адміністративного забезпечення.

До Генеральної дирекції громадської безпеки (Секція 2) входять Федеральне відомство захисту конституції та боротьби з тероризмом, Федеральне відомство кримінальної поліції, Академія безпеки Федерального міністерства внутрішніх справ, Управління прикордонної служби та поліції у справах іноземців, Управління організації служби, Оперативне управління, Управління кризового менеджменту цивільної оборони та повітряної поліції. Останнє складається із Служби медичного забезпечення та Управління повітряної поліції.

Секція правових питань (Секція 3) складається з відділу юридичного забезпечення, відділу правового захисту та захисту даних, відділу паспортної служби, відділу з питань громадянства, відділу у справах біженців, відділу у справах виборців, відділу цивільної служби.

Секція забезпечення та контролю (Секція 4) складається з таких відділів: *технічного забезпечення; інформаційного забезпечення; у справах будівництва; ресурсного забезпечення; внутрішніх ревізій та інспектувань; внутрішньої безпеки; захисту пам'ятників та жертв війни.*

У Республіці Польща Міністр внутрішніх справ цієї країни здійснює управління МВС через Державного секретаря, чотирьох заступників та Генерального директора.

Безпосередньо *Міністру внутрішніх справ* Польщі підпорядковуються Політичний кабінет міністра, Секретаріат Міністра, Департамент контролю, Бюро в справах оборони, Бюро охорони таємної інформації.

Державному секретареві підпорядковуються:

Поліція;

Прикордонна служба;

Державна пожежна охорона;

Служба цивільної оборони держави;

Бюро охорони уряду;

Департамент громадського порядку;

Департамент загальної безпеки;

Вища школа поліції;

Головна школа пожежної служби;

Науково-дослідний центр протипожежної охорони [294].

У віданні Генерального директора перебувають Бюро Генерального директора, Бюро кадрів, навчання та професійного розвитку, Адміністративно-господарське бюро, Управління обслуговування МВС, Пенсійне управління.

Серед заступників Державного секретаря МВС сфери компетенції та відповідальності розподілені наступним чином.

Одному із них підпорядковується Департамент громадської адміністрації, Департамент охорони здоров'я, Головне шахтарське управління, Державна санітарна інспекція, Координатор реалізації завдань щодо розпорядження майном, прийнятого від військових.

Інший заступник державного секретаря у своєму підпорядкуванні має Правовий департамент, Департамент фінансів, Департамент у справах релігії і національних меншин. Також йому підпорядковується Координатор реалізації Урядової стратегічної програми "Освенцим".

Останньому державному секретареві підпорядковуються Департамент державних ресурсів, Центр персоналізації документів, Управління з квартирних питань, Технічний інститут текстильних виробів "Моратекс у Лодзі".

*Аналіз структурної побудови МВС згаданих країн, зокрема **Франції, Австрії та Польщі, свідчить про такі спільні риси, притаманні правоохоронним відомствам цих країн:***

- поліція є одним зі складників МВС;
- до складу МВС зазначених країн включено служби, що забезпечують не тільки внутрішню, але й зовнішню безпеку держави (служби, що виконують розвідувальні та контрозвідувальні функції. Зокрема, в Австрії це – Федеральне відомство захисту Конституції та боротьби з тероризмом, у Франції – Управління охорони та забезпечення безпеки території Франції, у Польщі – Департамент загальної безпеки);
- до складу МВС входять відповідні підрозділи, що здійснюють протидію нелегальній міграції, зокрема, у Польщі – це Управління в справах репатріації та іноземців, у Франції – це складова Національної поліції (Головне управління боротьби з незаконною міграцією та нелегальним використанням людських ресурсів, у Австрії – Управління прикордонної поліції та поліції у справах іноземців);

– до складу МВС Австрії та Польщі входять підрозділи цивільної оборони. Зокрема, в Австрії – це Управління кризового менеджменту та цивільної оборони та повітряної поліції, у Польщі Цивільна оборона держави, Державна пожежна охорона;

– як у Франції, так і в Австрії до складу МВС включено підрозділи, що здійснюють боротьбу з тероризмом (у складі Головного управління Національної поліції Франції – Координаційний підрозділ боротьби проти тероризму, у Складі Генеральної Дирекції громадської безпеки МВС Австрії – Федеральне відомство захисту конституції та боротьби з тероризмом);

– як у складі МВС Франції, так і у складі МВС Польщі створено підрозділи, що виконують не тільки функцію забезпечення охорони громадського порядку, а й функцію оборони країни (у МВС Франції – Управління оборони та соціальної безпеки, у МВС Польщі – Бюро у справах оборони);

– до складу МВС Австрії та МВС Польщі входять підрозділи, що забезпечують охорону державного кордону, зокрема, у Польщі – Прикордонна служба МВС, у Австрії – Управління прикордонної служби та поліції у справах іноземців;

– у складі МВС Австрії та Франції створено підрозділи внутрішньої безпеки, зокрема, у складі МВС Австрії – відділ внутрішньої безпеки, а у складі Головного управління Національної поліції Франції – Служба охорони міністерства;

• як у МВС Австрії, так і у МВС Франції існують окремі (спеціальні) підрозділи кримінальної поліції (Федеральне відомство кримінальної поліції у Австрії та Головне управління кримінальної поліції Головного управління Національної поліції Франції);

– у складі МВС Франції, Австрії та Польщі створено спеціальні підрозділи, що виконують забезпечувальні та адміністративно-господарські функції та завдання в інтересах міністерства (у складі МВС Франції – Управління у справах фінансів і нерухомого майна, у складі МВС Австрії – Відділи у справах будівництва та ресурсного забезпечення, у складі МВС Польщі – Адміністративно-господарське бюро, пенсійне управління, управління з квартирних питань);

– у складі МВС Франції, Польщі та Австрії існує єдиний спеціалізований навчальний заклад із підготовки працівників по-

ліції. Так, у Польщі в складі МВС функціонує Вища школа поліції, у Австрії у складі МВС створено Академію безпеки Федерального міністерства внутрішніх справ, у Франції – у складі МВС діє Вища школа внутрішньої безпеки.

Слід зазначити, що функції, які виконують зазначені міністерства, різні. Так, у пострадянських країнах Міністерство внутрішніх справ – це орган державного управління, який очолює систему органів внутрішніх справ і внутрішні війська МВС. Міністерство здійснює в межах своїх повноважень регулювання та управління у сфері забезпечення протидії злочинності, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та координацію діяльності у цій сфері інших органів державного управління.

Для більшості постсоціалістичних країн традиційним є підхід, що досить повно втілює уявлення суспільства щодо функцій поліції як карально-репресивного органу. Це зумовлено переважно проблемами, успадкованими від радянського періоду, що стосуються суспільного призначення цієї частини правоохоронної структури держави та контрольно-примусових функцій, які мають належати до юрисдикції силовиків. До недавнього часу МВС України також мало подібні завдання.

Нині МВС деяких пострадянських країн фактично залишаються міністерством міліції (поліції), на відміну від сучасних європейських моделей міністерств внутрішніх справ, де поліція є однією з часток цілого поряд із міграційними, прикордонними, пожежно-рятувальними службами тощо.

Утім у більшості держав Міністерство внутрішніх справ покликане забезпечувати національну безпеку всередині країни. Така безпека забезпечується в основному шляхом використання поліцейських підрозділів.

Центральні органи поліції, які знаходяться під контролем урядів, визначають загальну стратегію діяльності поліції, форми та методи цієї діяльності, корегують взаємовідносини поліції з іншими органами держави, насамперед з армією, судом, слідчими установами (у тих країнах, де вони відділені від поліції) тощо.

Важливою функцією центральних органів поліції країн – членів ЄС є визначення основ тактики територіальних поліцейських формувань. У більшості країн управління поліцією у масштабі країни концентрується в спеціальній установі (міністерстві) (у

Франції, Німеччині та Італії управління поліцією здійснюється міністерствами внутрішніх справ, у Великій Британії – управлінням (міністерством) по внутрішніх справах), керівник якої, як правило, є одним з найбільш впливових членів Уряду.

Функції і повноваження міністерства, яке видає поліцією, залежать від ступеня централізації та децентралізації, єдності або множинності органів, що виконують поліцейські функції тощо.

Переходячи до аналізу *діяльності служб поліції в окремих зарубіжних країнах*, необхідно зазначити наступне.

Слово “поліція” має грецьке походження. Насамперед воно означало державу, місто. Аристотель іменував міське, або державне управління. У такому ж сенсі він перейшов в латинську мову у формі “*politia*” і широко застосовувався в офіційному і науковому лексиконі Риму і Візантії. У Середні віки воно латинізувалося (“*politia*”), але його значення не змінилося. З XIV ст. це слово у французькій мові символізує порядок і моральність, що охороняються законом. У другій половині XVI ст. його значення змінюється, і під поліцією з часом розуміють лише діяльність у сфері забезпечення громадського порядку, що здійснюється державою за допомогою примусу [295, с. 12–29].

Спочатку значення слова “поліція” мало на увазі всі сфери відповідальності держави, і лише в XIX ст. було зведено до державних функцій, пов'язаних із боротьбою зі злочинами.

Відомий дослідник поліцейського права В.Ф. Дерюжинський зазначав, що термін “поліція” охоплює всю сукупність справ світського управління..., на відміну від справ церковних [296, с. 4].

У сучасному вигляді поліцейський апарат сформувався на рубежі XIX–XX ст., коли завершився процес організаційно-функціонального формування поліцейських систем у більшості країн. Наприклад, після революції у Франції на зростання злочинності влада відповіла створенням у 1811 р. особливої бригади Сюрте (“Безпека”). Протягом кількох десятиліть Сюрте демонструвала вражаючі результати розкриття злочинів.

Аналізуючи діяльність служб поліції в окремих зарубіжних країнах, можна сказати, що сьогодні накопичено значний досвід. Однак організація діяльності щодо забезпечення публічного порядку і безпеки та протидії злочинності в усіх її проявах у кожній країні має свою специфіку й особливості. Нині у сфері функціо-

нування поліцейських органів зарубіжних країн дуже багато зроблено для перетворення поліції на ефективний державний інститут, що користується довірою та повагою громадян.

Сьогодні майже в усіх зарубіжних поліцейських системах на працівників поліції поширюється основні політичні та профспілкові права, за винятком права страйкувати та займатися політичною діяльністю. Разом з тим, у всіх демократичних країнах поліція позапартійна. Характерною ознакою діяльності правоохоронних органів багатьох країн світу є висока соціальна, правова захищеність і матеріальна забезпеченість їх працівників, що спонукає до відповідального виникнення обов'язків, підвищення професіонального рівня. [297].

Історично правоохоронні органи створювалися двома джерелами влади – суверенами (урядами в сучасній інтерпретації) та місцевими громадами. Водночас, звідси бере початок розподіл суверенних правоохоронних органів на центральні (федеральні, державні) та місцеві (муніципальні). Центральні правоохоронні органи можуть мати військову та цивільну генезу. *Перші* створювалися як окремі підрозділи збройних сил для забезпечення внутрішнього порядку, *другі* – як спеціальні органи цивільної адміністрації.

Слід зазначити, що правоохоронні системи, які історично виникли в Європі та набули сучасного вигляду упродовж XIX–XX ст., сьогодні поширені в більшості зарубіжних країн. Нині систему правоохоронних органів зарубіжних країн традиційно становлять органи поліції та інші спецслужби, що забезпечують безпосередній захист прав особистості, суспільства й держави. Органи поліції зазвичай мають дво- або трірівневу систему, яку складають: федеральна (національна) поліція, поліція суб'єктів штатів та місцева (муніципальна) поліція. Компетенція цих органів у різних країнах може бути різною.

Найбільший вплив на управління поліцією має встановлений у конкретній країні ступінь централізації та децентралізації органів поліції. Так, централізовані поліцейські системи спостерігаємо у Франції та Італії, децентралізовані (напівцентралізовані) – у Великій Британії та Німеччині.

Для централізованих поліцейських систем характерне наділення необмеженими повноваженнями глави центрального органу, який здійснює управління поліцією. Він покладає частину своїх

повноважень на підлеглих йому працівників, повноваження яких, таким чином, похідні від повноважень глави відомства (із цього правила бувають винятки. Так, повноваження слідчих поліції визначаються кримінально-процесуальним законодавством).

Централізована та ієрархічна поліцейська система існує у Франції. Вона не містить правоохоронних органів, створених місцевими громадами. Натомість у такій системі співіснують дві централізовані правоохоронні підсистеми – цивільна та воєнізована. Передумови цьому закладені не тільки у чинній Конституції Французької Республіки, але й мають глибокі історичні корені.

Незважаючи на різне адміністративне підпорядкування, – відповідно міністерствам внутрішніх справ (або юстиції) та оборони – вони не мають значних функціональних відмінностей. Законом від 9 червня 1966 р. усі поліцейські сили країни були об'єднані у межах так званої національної поліції, якою керує Генеральна дирекція – одна з трьох основних (генеральних) дирекцій МВС Франції. Разом з тим, розмежування їх юрисдикції суспільно-політичне: *цивільна поліція*, до якої належить національна поліція та муніципальна поліція, що відповідає за великі міста з кількістю мешканців понад двадцять тисяч осіб та *воєнізована жандармерія*, яка відповідає за невеликі міста, з кількістю населення до двадцяти тисяч, сільську місцевість і військові частини.

Структура поліцейських органів у Франції ґрунтується на так званій континентально-європейській моделі організації, якій притаманні жорстке централізоване управління поліцейськими відомствами з боку держави, владна вертикаль та значний обсяг повноважень поліцейських органів.

Організаційна структура, функції, повноваження цивільної поліції та воєнізованої жандармерії у французькій моделі адміністративної поліції майже не відрізняються. У Франції розрізняють дві системи поліції: *адміністративну та судову (кримінальну)*. *Адміністративна поліція* займається попередженням правопорушень виконує інші профілактичні функції [298].

Більшість злочинів *розкриває та розслідує судова (кримінальна) поліція*, посадові особи якої поділяються на три категорії: офіцерів судової поліції (посадових осіб судової поліції), які мають право проводити самостійне попереднє розслідування; агентів судової поліції, а також посадових осіб та агентів, уповноважених законом

виконувати деякі функції судової поліції (проводити окремі процесуальні дії тощо).

В Основному Законі Франції мова про поліцію йде у контексті її підпорядкування судовій владі. Законодавство країни чітко окреслює коло осіб, які виконують судово-поліцейські функції, конкретизує їх компетенцію.

Слід зазначити, що офіцери судової поліції відповідно до статей 14, 17 Кримінально-процесуального кодексу (КПК) Франції **мають право:** *констатувати порушення закону; здійснювати самостійне досудове розслідування; збирати докази та встановлювати винних до початку проведення слідства; проводити дізнання за правопорушеннями, за якими слідство ще не проводилось; розслідувати так звані явні правопорушення; виконувати доручення слідчих органів; приймати та розглядати заяви про правопорушення й скарги від потерпілих.*

Агенти судової поліції – відіграють здебільшого допоміжну роль, надаючи допомогу посадовим особам судової поліції. До їх компетенції не належать виконання слідчих доручень, здійснення розслідування явних правопорушень і прийняття рішень за заявами та скаргами.

Посадові особи та агенти – уповноважені виконувати окремі функції судової поліції (наприклад, здійснювати певні процесуальні дії).

У КПК Франції закріплено дві форми досудового розслідування: досудове слідство, яке здійснюють судові чиновники – слідчі судді, та дізнання (поліцейське розслідування), що належить до сфери діяльності прокуратури та судової поліції. Судове слідство за кримінальними справами практично не здійснюється. На сучасному етапі розвитку системи правоохоронних органів Франції намітилися тенденції щодо відмови від функціонування слідчих суддів.

Окрему структуру має головне управління національної поліції Франції як складова МВС. Структурно воно складається з підрозділів, служб головних управлінь, головної інспекції, адміністрації.

Отже, до Національної поліції Франції входять:
Координаційний підрозділ боротьби проти тероризму;
Координаційний підрозділ боротьби проти мафії;

Підрозділ боротьби з наркотиками;
Підрозділ контролю особливо небезпечних кварталів;
Спеціальний підрозділ швидкого реагування;
Служба охорони міністерства;
Автомобільна служба;
Служба охорони важливих осіб;
Служба республіканських загонів;
Служба міжнародного поліцейського співробітництва;
Головна інспекція Національної поліції;
Головне управління збору та обробки інформації;
Головне управління кримінальної поліції;
Головне управління боротьби з незаконною міграцією та нелегальним використанням людських ресурсів;
Головне управління охорони громадського порядку;
Управління охорони та забезпечення безпеки території Франції;

Управління адміністрації національної поліції.

Штат Національної поліції складається з 150 тис. осіб – співробітників поліції та адміністративних службовців.

Центральне місце у структурі Генеральної дирекції національної поліції Франції займають дирекції та активні служби поліції. Вони охоплюють основні напрями діяльності поліції. Це координаційний підрозділ боротьби проти тероризму, координаційний підрозділ боротьби проти мафії, підрозділ по боротьбі з наркомафією, спеціальний підрозділ швидкого реагування, підрозділ контролю в особливо небезпечних кварталах, центральна адміністрація національної поліції, дирекція оперативних служб поліції, до якої входять: центральна дирекція судової поліції; дирекція нагляду за територією; центральна служба республіканської безпеки; центральна дирекція міської поліції; служба повітряної поліції і охорони кордонів; центральна дирекція загальної інформації; служба офіційних поїздок та безпеки високих посадових осіб; дирекція боротьби з незаконною міграцією та нелегальним використанням людських ресурсів; служба міжнародного технічного співробітництва поліції; автомобільна служба, служба охорони міністерства.

Спеціальний підрозділ швидкого реагування – підрозділ рухливий, позатериторіальний. Основне його завдання – спостере-

ження за громадським порядком, його підтримка і, у випадку порушення, відновлення.

Дирекція нагляду за територією під своєю назвою приховує основний контррозвідувальний орган Франції. Декретом від 17 листопада 1951 р. на цю дирекцію було покладено функцію виявлення, контролю та боротьби з усіма видами іноземної розвідувальної діяльності.

Міністр внутрішніх справ та Керівник національної поліції є, власно кажучи, начальником кожного і будь-якого поліцейського у Франції. У їх оперативному підпорядкуванні знаходяться також Національна жандармерія, яка офіційно підпорядкована Міністерству збройних сил, і муніципальна поліція, підпорядкована мерам.

Ударною силою державної влади Франції залишається Національна жандармерія. На відміну від цивільних поліцейських установ жандармерія має таку саму організацію, форму, звання та дисципліну, як і французька армія. Різноманітність завдань, покладених на жандармерію, ставить її у залежність від Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції. Згідно з Положенням про жандармерію вона покликана забезпечувати громадську безпеку, підтримувати порядок та піклуватися про виконання законів.

Підготовка поліцейських кадрів у Франції у межах нової стратегії оборони й національної безпеки є однією з пріоритетних державних завдань. Вона повинна стимулювати потреби службовців поліції в отриманні освіти за різними напрямками діяльності поліції, щоб забезпечити компетентність поліцейських кадрів. Значна увага приділяється впровадженню сучасних освітніх технологій. Освіта повинна сприяти тому, щоб кожен співробітник зразково виконував свої функціональні обов'язки, що, зрештою, має призвести до *підвищення авторитету поліції* в суспільстві, *захищеності людини та громадянина*. Новою стратегією передбачено розширення зв'язків між різними структурами поліції, цивільними освітніми установами, розвиток міжнародних зв'язків у галузі поліцейської підготовки [299].

До структури освітніх установ Національної поліції Франції належать:

- 1) Національний інститут освіти Національної поліції в Кермон-Феррані;
- 2) Вища школа офіцерів Національної поліції в Канн-Еклюзі;

- 3) Вища школа застосування Національної поліції в Тулузі;
- 4) 14 шкіл Національної поліції;
- 5) 12 центрів підготовки поліції;
- 6) 11 регіональних представництв набору й підготовки;
- 7) Національний центр підготовки в галузі зв'язку.

У Національній поліції Франції організацію професійної підготовки поліцейських кадрів покладено на Дирекцію освіти поліції, що належить до структури Генеральної дирекції. Зазначена Дирекція забезпечує початкову та безперервну освіту різних категорій персоналу Національної поліції, зокрема здійснює заходи щодо набору в поліцію, організовує управління та координацію діяльності різних освітніх установ Національної поліції, підготовку викладацьких кадрів, розробляє різні освітні програми та методичні матеріали з питань навчання.

Навчання та професійна підготовка майбутнього співробітника правоохоронних органів орієнтована на захист, передусім, прав і свобод громадян; усвідомлення того, що він особисто й поліція загалом утримуються за рахунок податків населення, а отже, фактично він служить платникові податків; чітке розуміння того, що поліція зобов'язана допомагати кожному громадянину в разі вчинення злочину, виникнення нещасного випадку, побутового сімейного конфлікту, раптового захворювання, екстремальній ситуації чи, наприклад, під час несподіваних пологів на вулиці. До миттєвих і правильних дій у всіх цих ситуаціях поліцейський має бути готовий беззастережно, а тому його навички під час підготовки повинні доводитися до автоматизму [299].

До структури Дирекції освіти, крім інших відділів, належать:

- Національний центр досліджень та освіти;
- Національний інститут освіти адміністративного, технічного та наукового персоналу;
- Національний центр вогневої підготовки;
- Національний центр кінологічної підготовки;
- Національний центр фізичної та спортивної підготовки.

Структура освітніх установ Національної поліції передбачає також Вищу школу Національної поліції в Сен-Сір-о-Мон-д'Орі, що забезпечує *первісну й безперервну* підготовку комісарів поліції.

На службу до поліції приймають громадян Франції віком від 17 до 35 років, які мають середню освіту, міцне здоров'я, а також направлення на службу, затверджене префектом.

Кандидати на службу у французьку поліцію проходять відбір через систему спеціальних іспитів. Для кожної категорії співробітників поліції пред'являються додаткові вимоги. Відбір до конкретної категорії ґрунтується на ретельному вивченні професійних та особистих якостей кандидата, вивчення його біографії.

Службовці поліції поділяються на чотири категорії:

– *службовці, які працюють за контрактом (помічники з питань безпеки);*

– *молодший склад (рядові та сержанти);*

– *командний склад (офіцери поліції);*

– *керівний склад із вироблення концепції та управління (комісари поліції).*

Контроль і нагляд за поліцейською діяльністю. У Франції розроблено механізми, що уможливлюють здійснення як внутрішнього, так і зовнішнього контролю за належним виконанням співробітниками поліції своїх службових обов'язків. Положення Кодексу поведінки поліцейського підкріплені Кодексом Національної поліції та діяльністю відповідних наглядових органів.

Слід зазначити, що *французька жандармерія* є складовою збройних сил країни та, відповідно, структурним підрозділом Міністерства оборони, проте оперативною діяльністю жандармерії керує Міністерство внутрішніх справ, а її слідчу роботу контролюють органи прокуратури та суду. Національна жандармерія має таку саму організацію та дисципліну, як і французька армія. Жандармерія покликана забезпечувати громадську безпеку, особисту безпеку громадян та захист власності від злочинних посягань. Крім виконання завдань щодо забезпечення дотримання правопорядку, жандармерія може виконувати додаткові обов'язки, пов'язані зі збройним захистом населення країни від зовнішніх вторгнень [299].

Жандармерія виконує функції поліції, як уже згадувалося нами раніше, в сільській місцевості та невеликих містах із населенням зазвичай не більше 20 тис. осіб (що відповідно становить 50 % жителів та 90 % території Франції).

Відповідно, *структура жандармерії Франції передбачає два підрозділи:*

1) відомча жандармерія, що забезпечує виконання слідчих та інших повсякденних поліцейських функцій. Вона розділена на

З 600 територіальних зон обслуговування для вирішення певних завдань (контроль дорожнього руху, гірської місцевості тощо);

2) відомча жандармерія, що, хоча й не здійснює виконання слідчої діяльності, проте забезпечує громадський порядок, може слугувати допоміжною одиницею стосовно інших сил поліції або виконувати спеціальні обов'язки.

У складі відомчої жандармерії створено судову та дорожню жандармерію. До функцій судової жандармерії належать: підготування матеріалів до розгляду в суді, розшук злочинців, допитування підозрюваних, здійснення експертиз і досліджень, необхідних для розгляду справ у суді. У складі судової жандармерії існують спеціальні підрозділи, що проводять розслідування тоді, коли злочини викликають значний суспільний резонанс. Підрозділи судової жандармерії мають у своєму складі фахівців із проведення експертиз і криміналістичних досліджень.

Муніципальна поліція Франції має досить розвинуту систему (поліції місцевого самоврядування). Вона утримується за рахунок місцевих бюджетів, займається охороною громадського порядку в містах та інших населених пунктах, тісно співпрацює з Національною поліцією. Головним завданням муніципальної поліції є повсякденна поліцейська діяльність у містах.

Близько половини особового складу муніципальної поліції атестовані службовці, які носять зброю. Інші співробітники – муніципальні службовці. Загалом у муніципальній поліції налічується близько 20 тис. осіб.

Отже, головною ідеєю політики, яку проводить керівництво Франції щодо поліцейських і жандармських кадрів, є перетворення їх на надійну охорону захисту державності, правопорядку й законності. Це досягається за допомогою здійснення жорсткого відбору до поліцейських та жандармських формувань (особливо на командні посади), інтенсивної ідеології та професійної підготовки, встановлення для співробітників поліції та військовослужбовців жандармерії підвищеного грошового забезпечення й надійних соціальних гарантій. Крім того, створюються сприятливі умови для просування по службі гідних і високопрофесійних співробітників та військовослужбовців шляхом широкого застосування конкурсного методу комплектування й безперервної ротації більшості категорій особового складу.

У сучасних умовах розвитку Франції визначення муніципальна поліція набуває нового аспекту. У невеликих і середніх населених пунктах, а також у великих містах, співіснує одночасно персонал національної та муніципальної поліції. Але *компетенція муніципальної поліції* обмежується забезпеченням публічної безпеки і порядку, спокою та санітарії.

Водночас *структура муніципальної поліції* досить розгалужена та передбачає:

1) *дорожню поліцію руху* (компетенція визначається залежно від категорії й територіального розташування доріг);

2) *поліцію громадської безпеки* (забезпечує безпеку громадян і правопорядок під час проведення масових заходів – концертів, мітингів, конкурсів, шоу тощо);

3) *поліцію споруд*, що перебувають під загрозою руйнування (її головним завданням є втручання з метою попередження небезпеки в разі, якщо споруда, котра перебуває під загрозою руйнування, розташована поблизу дороги або площі й загрожує пішоходам та особам, які перебувають у самій споруді);

4) *поліцію запобігання пожежам* (зобов'язана попереджувати, запобігати й надавати необхідну допомогу в разі аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із пожежами).

До централізованих поліцейських систем належить також поліцейська система Італії. Діяльність органів поліції **Італії** здійснюється на основі підпорядкування та підконтрольності судовим органам, на які покладено проведення попереднього слідства. Крім названих країн, до централізованої моделі з постійним використанням спеціальних поліцейських формувань збройних сил – жандармерії відносяться **Австрія, Бельгія, Нідерланди, Іспанія, Португалія, Люксембург**. Для цих країн характерна не тільки тверда централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання кількох загальнодержавних поліцейських структур у забезпеченні національної безпеки: національної поліції й жандармерії. Займаючи в державній структурі двоїсте становище ось уже протягом кількох сторіч жандармерія сполучає армійські функції з поліцейськими, тому що в межах збройних сил вона має значну автономію.

Децентралізовані (напівцентралізовані) поліцейські системи характеризуються тим, що повноваження центральних загально-

державних органів поліції щодо територіальних поліцейських формувань обмежені, наприклад, лише контролем за призначенням керівних посадових осіб, встановленням систем інформації та зв'язку, визначенням правил несення служби тощо. В інших питаннях при децентралізованій (напівцентралізованій) поліцейській системі територіальні формування або самостійні, або підпорядковуються місцевим територіальним органам влади.

Поліцейська служба Великої Британії організована переважно за територіальним принципом відповідно до адміністративно-територіального поділу країни, а також за функціональним принципом. Систему поліцейських органів Великої Британії складають: Скотленд-Ярд; поліцейські департаменти графств; транспортна поліція та поліція Північної Ірландії.

Характерна риса системи поліцейської служби Великої Британії – її децентралізований (напівцентралізований) характер. Міністру внутрішніх справ безпосередньо підлеглий Скотленд-Ярд, стосовно інших поліцейських формувань функції Міністра обмежуються питаннями фінансування та кадровою політикою; він не несе прямої відповідальності за їх діяльність і не має права оперативного керівництва.

Децентралізований (напівцентралізований) характер МВС Великої Британії, з одного боку, дозволяє оперативно вирішувати питання на місцях, з іншого – сприяє ефективному вирішенню глобальних, великомасштабних завдань через труднощі організації взаємодії.

У Великій Британії вважається, що територіальні поліцейські формування підлеглі комітетам, які складаються із членів місцевих представницьких органів і мирових суддів (винятком є поліція Великого Лондона, безпосередньо підпорядкована МВС Великої Британії). Водночас Закон передбачає, що Міністр внутрішніх справ і підлеглі йому особи мають повноваження, які поширюються на територіальні поліцейські формування (за винятком території Шотландії).

Департамент поліції у МВС Великої Британії – один із найбільших підрозділів. Найважливіше місце у ньому займають інспектори, які здійснюють контроль за територіальними формуваннями (інспекторат поліції). У складі департаменту кілька підрозділів, зайнятих проблемами розвитку поліції та удосконалення

управління нею (група служби поліцейських досліджень; відділення розвитку поліції; група управління поліції), а також національний поліцейський обчислювальний центр. У департамент входять також підрозділи, які відають зв'язком (директорат зв'язку), транспортом та постачанням (відділення постачання та транспорту), поліцейський коледж і коледж цивільної оборони.

Основними завданнями поліції “у формі” є попередження злочинів, регулювання вуличного руху, охорона життя та власності населення. До даної категорії поліції належить переважна більшість поліцейських, і тому саме на них покладається найважливіша робота поліції: несення патрульної служби. Головними обов'язками патрульних є виявлення порушень закону, а також втручання в інциденти, які можуть призвести до порушення закону.

У завдання поліції “у цивільному” входить головним чином розкриття та розслідування злочинів. Кожний поліцейський загін має свій власний слідчий підрозділ, службовці якого працюють головним чином “у цивільному”.

До функцій поліції Великої Британії належать такі: 1) діяння, яке має ознаки злочину, розслідується поліцією, яка за наявності необхідних доказів висуває обвинувачення та передає справу на розгляд суду; 2) співробітники поліції зобов'язані доповідати про пригоди, що сталися, спеціальній особі – судовому слідчому, який проводить розслідування самостійно або з їх допомогою; 3) у нормативних актах діяльність поліції розподіляється на два види: судову та адміністративну [300, с. 30].

Крім цього, дієвим засобом впливу МВС на територіальні формування є право Міністра видавати обов'язкові для загального виконання правила, що регулюють організацію поліцейських формувань, проходження служби, службову дисципліну та пенсії.

Велику роль у централізації поліцейської системи відіграє методична допомога територіальним формуванням у розслідуванні найбільш складних злочинів, підготовці кадрів шляхом стажування працівників територіальних формувань тощо, що надається поліцією Великого Лондона (безпосередньо підлеглою МВС Великої Британії).

Усі поліцейські формування країни поділяються на дві категорії: *загальні та спеціалізовані поліцейські сили*. Загальні поліцейські сили є органами місцевої влади, до них належать: поліцейські

формування графств, міських поселень, столична лондонська поліція, об'єднані поліцейські формування. На регіональному рівні поліцейські сили підрозділяються на низку територіальних операційних одиниць. Залежно від кількості персоналу та характеристик району обслуговування їх очолює головний інспектор або суперінтендант. Звичайно зона обслуговування такої поліцейської одиниці складається з кількох районів обходу або кількох селищ у сільській місцевості.

Спеціалізованими поліцейськими формуваннями є поліція національного управління атомної енергетики, міністерства оборони, транспортна поліція, паркова поліція, поліція цивільної авіації, лондонського та інших портів. Ці поліцейські формування обслуговують окремі державні органи і знаходяться в їх безпосередньому підпорядкуванні.

У Великій Британії поліцейська система ґрунтується на поєднанні повноважень держави й органів місцевого самоврядування у сфері правопорядку. Діяльність британської поліції спрямована на охорону громадського порядку, попередження правопорушень, затримання та ізоляцію правопорушників, видання окремих нормативних актів для покращення стану громадського порядку та громадської безпеки. Інколи вживається термін “охорона королівського порядку” та запозичений американський термін “охорона публічного порядку” [301, с. 49].

Міністр внутрішніх справ Великобританії не здійснює безпосереднє керівництво поліцією графств (місцевою поліцією). За законом від 1964 р. МВС зобов'язане наглядати за роботою управлінь місцевих поліцейських органів, має право звільняти шефів-констеблів, які очолюють територіальні поліцейські управління і не відповідають займаним посадам.

У кожному графстві створена поліцейська адміністрація і рада, що є колегіальним органом управління й одночасно структурою місцевого органу влади. Рада складається з представників органів місцевого самоврядування і суддів, вона уповноважена визначати бюджет поліції графства, організаційну структуру, напрями діяльності, а також висувати кандидатів на посаду шефа-констебля [302]. Одночасно з радами діють громадські консультативні комітети, створені з представників різних соціальних верств населення. Їх основним завданням є визначення потреб суспільства у сфері

охорони громадського порядку та внесення пропозицій щодо поліпшення діяльності поліції.

Отже, у Великобританії 47 поліцейських формувань графств і міст-графств складають так звану місцеву поліцію. Традиційно Графство має окремий поліцейський загін – постійний об'єднаний комітет, який складається з рівної кількості представників місцевого органу влади, ради графства та мирових судів. Основним обов'язком поліцейської влади є створення в районі, який перебуває під її контролем, достатніх для охорони правопорядку сил [303, с. 16].

На більшості поліцейських дільниць у Великобританії *відсутня система чергових частин.* Кожен інспектор, констебль або сержант чергує за графіком, а у дрібних поліцейських дільницях сільській місцевості та невеликих містах цілодобове чергування не встановлено.

Основними нормативними актами, які визначають діяльність поліції Великобританії, є:

- Статут про поліцію від 1996 р.;
- Статут про охорону громадського порядку від 1986 р.;
- Статут про підтримання порядку під час спортивних змагань та контроль за вживанням і продажем алкогольних напоїв під час проведення таких змагань від 1985 р.;
- Статут про порушення правил дорожнього руху від 1988 р. та ін.

Статут про поліцію Великобританії визначає основні засади внутрішньо-організаційної діяльності поліції, регламентує умови прийняття на службу та звільнення зі служби, організацію роботи в поліції, строк служби, умови надання відпусток тощо. Статут містить перелік дисциплінарних заходів, що застосовуються до поліцейських прав начальників поліції з питань проведення розслідувань при виявленні порушень закону тощо. Окремі види діяльності поліції, зокрема адміністративної, визначаються судовими прецедентами. Це означає, що дії поліції у певних випадках повинні бути лише такими, якими їх визнав суд у конкретній справі.

Національна поліція Сполучених Штатів Америки. На відміну від більшості країн в США не має єдиного поліцейського управління, а отже немає й офіційного терміна “Поліція США”. Незва-

жаючи на схожість, поліцейські системи мають свій національний характер, досвід, структуру та різноманітні форми діяльності. Так, характеризуючи поліцейську систему США, необхідно зазначити, що в ній нараховується близько 40 тис. поліцейських формувань різних рівнів (федеральних, штатів, графств, округів, муніципалітетів). Поліція штатів та інших адміністративних одиниць незалежна від федеральної поліції і на неї покладається забезпечення виконання законів штату, рішень окружних або місцевих органів влади [289, с. 11]. Питання організації та діяльності поліцейських формувань вирішуються територіальними органами влади, а способи їх взаємодії визначаються на договірній основі.

Велику кількість форм правоохоронних організацій США можна звести у чотири групи, а саме:

1. Правоохоронні агенції федерального рівня, які входять до *міністерств (департаментів) юстиції*, пошти, фінансів, внутрішніх справ, оборони тощо (близько 60).

2. Правоохоронні формування штатів.

3. Правоохоронні організації місцевого рівня, що представлені шерифами у графствах та поліцейськими відомствами у містах і селищах.

4. Поліція приватних корпорацій і підприємств, які розглядаються як спеціальні поліцейські формування.

Усі штати США, за винятком Гавайїв, мають власну поліцію (поліцію штату, патруль штату, департамент громадської безпеки) із загальними поліцейськими повноваженнями розслідувати будь-які злочини та правопорушення або обмеженими повноваженнями. Вона діє на території всього штату, переважно на тих об'єктах, які є власністю штату, хоча мають повноваження діяти і на територіях під юрисдикцією поліції інших рівнів. Зазвичай поліція штату не втручається в юрисдикцію поліцейських департаментів муніципалітетів, якщо лише останні не звертаються за допомогою. У більшості штатів вона надає допомогу, зокрема у:

- здійсненні розслідувань, коли, наприклад, у злочині задіяні працівники муніципальної або окружної поліції;
- організації систем інформації про злочини та злочинців;
- забезпеченні муніципальних та окружних поліцейських департаментів послугами криміналістичних лабораторій;
- організації початкової підготовки та підвищення кваліфікації.

До поліцейських департаментів штату з обмеженими повноваженнями відносять: дорожній патруль штату, департаменти охорони довкілля, охорони рибних ресурсів і дикої природи; відділи по боротьбі з наркотиками. Численним поліцейським агентством штату є поліція університетів штату.

Поліція округів – шерифська поліція є у всіх штатах США, крім Аляски. Більшість конституцій штатів визначають шерифа як головного правоохоронного офіцера в окрузі. Це виборна посада у правоохоронних агентствах США, вона обирається безпосередньо населенням на строк 2–4 роки (тільки у 10 округах шерифів призначають). Саме це визначає їх залежність у відносинах з муніципалітетом.

Кожен із шерифських департаментів має деякі відмінності у функціях, але в цілому вони виконують такі основні функції:

- підтримання публічного порядку та безпеки;
- забезпечення дотримання цивільного та кримінального кодексів на території округу;
- забезпечення роботи слідчого ізолятора;
- забезпечення порядку в суді та виконання судових рішень.

Шериф як особа, відповідальна за виконання законів, з метою охорони життя мешканців, їх майна має право заарештовувати порушників закону, однак більшість його повноважень обмежуються контролем за особами, які вчиняють правопорушення [290].

Останнім часом, не відходячи формально від обов'язків з “підтримання миру”, шерифи все менше приділяють уваги поліцейським функціям. Це відбувається тому, що в процесі урбанізації поліцейська влада все більше зосереджується виключно у містах. Шерифи, як і раніше, залишаються відповідальними за підтримання порядку як у місті, так і за його межами, однак практично його діяльність обмежується районами поза містом. У Лос-Ан-желесі, який формально є графством, шериф очолює по суті велике поліцейське агентство міського типу, шерифи також очолюють поліцейські агентства в ряді сільських графств. Йому допомагають помічники та інші посадові особи. На той же термін, що й шериф, обирається коронер – особа, яка здійснює розслідування випадків насильницької смерті, для підтримання порядку у поселеннях – констебль.

У деяких графствах шериф отримує визначену законом платню, але нерідко він отримує встановлену винагороду за кожний здійснений ним арешт, видану ліцензію, конфіскацію майна тощо.

Загалом шерифи є дієвою силою у реалізації правоохоронної функції на місцях, ними обслуговується близько 1/5 населення США. Цей інститут визнається кращим зразком організації поліцейського апарату на місцях, унікальним засобом охорони правопорядку, що складався у США сторіччями з усталеними традиціями.

Найчисельнішим загоном фахівців, які забезпечують законність, є працівники муніципальних правоохоронних органів. Найбільші муніципальні органи нараховують десятки тисяч працівників. Так, у поліції Нью-Йорка проходить службу майже 40 тис. осіб, у поліцейському департаменті Чикаго – 13 тис. працівників [304, с. 14–18]. Керівники муніципальної поліції зазвичай затверджуються на посаду мером або обираються міськими радами. Практично половина поліцейських департаментів муніципалітетів обслуговують міста з населенням близько 100 тис. мешканців. У той же час, у великих муніципалітетах поліцейські департаменти мають яскраво виражену парамілітаристську структуру з чіткою ієрархією та розвинутою системою різних служб. У невеликих департаментах поширені взаємозамінність працівників та універсалізм обов'язків.

Окремі штати надають приватній поліції статус “спеціальної поліції”, юрисдикція якої, як правило, обмежується територією магазину, підприємства, університетського містечка тощо.

Основним завданням поліцейських відомств США є протидія правопорушенням. Але, як стверджує статистика, понад 50 % роботи поліції США – це рутинна повсякденна діяльність, спрямована на охорону публічного порядку та публічної безпеки, виявлення, попередження та припинення дрібних правопорушень, підготовка матеріалів для розгляду справ в судах [304, с. 21].

Основні засади діяльності правоохоронних органів, зокрема поліції, визначені в Конституції США. Конкретні вказівки щодо різних видів її діяльності передбачені у кримінальних кодексах окремих штатів.

Для полегшення роботи поліцейських практично в усіх штатах США існують так звані описи стандартних ситуацій. На основі

правових актів федерального рівня й окремих штатів, судових прецедентів розроблені детальні описи дій поліцейських у певних ситуаціях, зокрема, “Юридичні джерела та основи діяльності поліцейського штату Каліфорнія”, опис стандартних ситуацій району Дейд зі штату Флорида, однак вони не мають загально-обов’язкової юридичної сили.

Правоохоронні органи США намагаються забезпечити більш орієнтований на громаду та відкритий для неї соціальний підхід у своїй діяльності. Їх досвід свідчить, що для взаємодії по горизонталі і по вертикалі ефективні дво- і багатосторонні угоди про взаємодопомогу, програми співпраці (в межах яких створюються тимчасові робочі групи із співробітників місцевих і федеральних органів у боротьбі з організованою злочинністю, розповсюдженням наркотиків), цільові програми допомоги, програми професійного навчання, обміну досвідом, вивчення новітніх досягнень у сфері охорони громадського порядку та розслідування злочинів, регулярні брифінги, семінари і конференції фахівців.

Якщо інститути, центри та експертні підрозділи готують банки даних про стан злочинності, злочини, злочинців, потерпілих, знарядь і слідів злочинів, дії правоохоронних органів і прогнози в цій сфері, то забезпечується доступ до них усіх органів поліції [305].

Окрім того, у США звання не присвоюється за вислугою років або за певні заслуги. При вступі в поліцію людина отримує звання “офіцер” (officer), яке є наймолодшим і близько 90 поліцейських так і виходять із цим званням на пенсію. Звання officer слід перекладати не як “офіцер”, а як “працівник поліції” або “службовець поліції” (від англ. office – посада).

Звання “детектив” – це молодше звання, яке за статусом дорівнює званню офіцера. Детективи бувають 3-х класів, проте при цьому за статусом вони рівні (класи потрібні, щоб показати наскільки давно детектив працює в поліції і який у нього послужний список).

Звання сержанта отримують працівники поліції, що працюють у званні “офіцер” не менше 3–5 років та склали іспити. Далі йде звання лейтенанта, капітана.

Системи звань в різних штатах відрізняються. Наприклад, у штаті Меріленд, місто Балтімор є звання майор і полковник.

Отже, сьогодні в США суттєво децентралізована правоохоронна система за територіальними ознаками. Поліція розподілена на федеральну, поліцію штатів та муніципальну поліцію. Найголовніше – в поліції США відійшли від пріоритету показників системи оцінки діяльності поліції. Діяльність поліції оцінюють, ґрунтуючись на думці громадян (на замовлення уряду США незалежним Інститутом Геллапа проводяться регулярні опитування населення щодо ефективності діяльності поліції). Сьогодні 85 % жителів США довіряють поліцейським.

Поліцейська система Канади поділяється на *федеральну, провінційну та муніципальну*. У своїй діяльності кожна з цих інституцій керується спеціальним Статутом про поліцію Канади, Кримінальним кодексом Канади, законами провінцій та муніципальними законами.

Федеральна поліцейська служба – це Королівська канадська кінна поліція, створена федеральним урядом. Вона забезпечує застосовування федеральних законів на всій території Канади. Три території й усі провінції, за винятком Онтаріо і Квебеку (створили власні провінційні поліцейські підрозділи), укладають угоди з федеральним урядом щодо дій Королівської канадської кінної поліції як провінційного, а у деяких випадках – муніципального поліцейського підрозділу [307, с. 979].

Управління працівниками Королівської канадської кінної поліції, що здійснює охорону правопорядку як на федеральному, так і на провінційному рівні, **є компетенцією лише федерального уряду**. Це обмежує можливість провінцій, що мають угоди з такою поліцією, контролювати її дії як провінційної поліцейської служби. Те саме стосується і сфери дії провінційного законодавства, яке здійснює цивільний контроль за поліцейськими службами і поширюється на муніципальні поліцейські служби.

Королівська канадська кінна поліція нараховує 22 239 тис. працівників, 14 384 тис. із них – констеблі, капрала і сержанти [307, с. 979].

В Онтаріо і Квебеці є власні поліцейські служби – провінційна поліція, принципи управління якими визначено провінційними нормативними актами.

Провінційні поліцейські служби (самостійно або у співпраці з Королівською канадською кінною поліцією) патрулюють головні

траси провінції, виконують поліцейські функції в сільській місцевості і невеликих містах.

Загалом муніципалітети мають три варіанти: можуть створити власну поліцейську службу, приєднатися до вже існуючої муніципальної служби (об'єднатися) або укласти угоду з провінційною поліцейською службою чи Королівською канадською кінною поліцією [307, с. 979]. Федеральні та провінційні поліцейські служби, як правило, залучають до створення і підтримки різних поліцейських служб.

З огляду на зменшення бюджету було прийнято кілька конструктивних рішень. Наприклад, на локальному рівні підрозділи муніципальної поліції об'єдналися з іншими муніципалітетами й органами влади з метою створення регіональної поліцейської служби. Такий підрозділ передбачає зменшення витрат, поліпшення якості служби тощо. У багатьох випадках це також спричинило реорганізацію муніципальних урядів і їх об'єднання на рівні більших територіальних одиниць.

Королівська канадська кінна поліція також є досить децентралізованою та регіоналізованою. *По-перше*, коли вона діє як провінційна поліція, її регіональне управління має бути тісно пов'язане з провінційними органами влади. *По-друге*, пріоритети щодо охорони публічного порядку та безпеки відрізняються залежно від регіону держави. Тому регіональний старший офіцерський склад (Помічники Комісара) наділений значною свободою для визначення пріоритетів діяльності.

Критики регіоналізації заявляють, що вона призводить до втрати локального контролю над поліцейською службою, втрати локальної самобутності, віддаляє від встановлення належних стосунків між районами як кращої моделі поліцейської служби, а також спричиняє відтік ресурсів з провінційних областей до міст або інших районів “з високим рівнем злочинності” [307, с. 980].

На національному рівні реалізуються особливі програми **“Оцінка загрози”** і **“Програма захисту і безпеки”**, створені бази даних злочинів, до яких мають доступ поліцейські служби в Канаді.

Отже, більша частина роботи поліції як США, так і Канади – це розгляд різного роду інцидентів, сімейних сварок, порушень публічного порядку та безпеки, вуличного руху тощо.

